cijena 20 d

broj 54

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

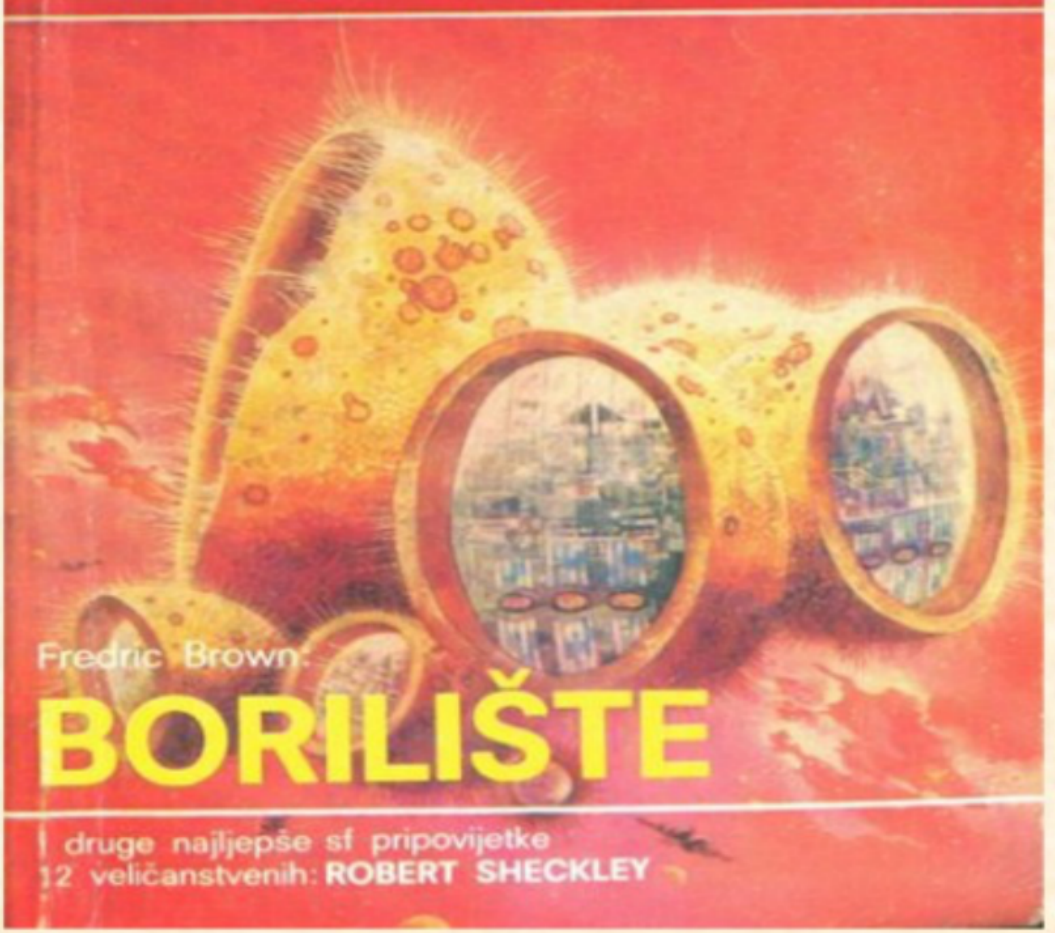

Fredric Brown:

BORILIŠTE

i druge najljepše sf pripovijetke
12 veličanstvenih: ROBERT SHECKLEY

Sirius 054

SADRŽAJ

Frederic Brown:
BORILIŠTE

6. MINI YU SIRIUS
Devet autora
S. Adanalić: **STROJ ZA BESMRTNOST**; F. Cerar: **UBOJSTVO TARGUMSKOG DIPLOMATA**; S. Ćurčić: **PUKI SLUČAJ**; D. Gračner: **TRAŽENJE MLADOSTI**; H. Hitrec: **NESPORAZUM**; P. Kezele: **ŽELJA**; G. Momči- lović: **REŽIJA**; Z. Pešić Sigma: **FABRIKA ŠKARTA**; V. Simovski: **PROMETEJ I BOGOVI**

Clifford D. Simak:
OKRŠAJ

Eric Frank Russell:
STAVKA V-1098

Ray Bradbury:
ONAJ KOJI ČEKA

Jim Harmon:
GLAVOBOLJA

Požutjela SF – Hugo Gersenback:
UBOJITA ISKRA

Robert Sheckley:
STRUČNJAK

Riječ čitatelja
Poštovani uredniče,

U prošlom broju »Siriusa« izvestan drug je u svojoj oceni vrednosti domaćih SF-ostvarenja ostao na opštim stavovima, bez dokaza i obrazloženja. U vezi s tim želeo bih se sasvim konkretno osvrnuti na priču »Đavolji vrtovi doktora Hirnemiusa« B. Pihača. Odmah da kažem da motiv pomenute priče, kao pokušaj zasnivanja solipsizma na pseudonaučnoj osnovi, nije ni nov ni originalan (setimo se Doktora Diagorasa Stanislava Lema), već je veoma eksploatisani stereotip. To je priča o ludom naučniku i njegovim ludim idejama i poštenom i čovekoljubivom namerniku koji strada zbog svoje naivnosti. Dakle, ničega novog pod kapom nebeskom, nasuprot Vašem tvrđenju u najavi priče. Zatim, pokušaj piščevog pseudo-naučnog objašnjenja svog motiva (koji se, uzgred, proteže na gotovo polovinu priče) školski je primer nejasnog, zbrkanog pisanja, koje pre podseća na »staro-egipatski u 100 lekcija« nego na SF-priču. Autor, dalje, čak napušta svoje sopstvene pokušaje naučnog zasnivanja priče i upušta se u vseudo-poetsko-psihološke opise fenomena u svesti u agoniji i sve to u stilu »Neobični doživljaji mozga u agoniji«. Postepeno to prerasta u dosadu, monotoniju i zamor. Nadalje, i kao dramaturg Pihač se nije proslavio. Radnja priče je spora, rastegnuta, monotona, puna opštih mesta i zaista dečijih naivnosti. U svojoj nameri da spoji sve konce svoje priče, koji se nemilosrdno kidaju, Pihač pribegava nategnutim rešenjima. Bolnica nedeljom zatvara svoja vrata; po njenim hodnicima gorile jure našeg naivka kao po prerijama Divljeg Zapada, da bi ga na kraju proveli kroz Danteov pakao, ali uz pomoć elektronike, pri čemu ne izostaje demonski smeh dra Hirnemiusa. Prava priča strave i užasa sa krimi-zapletom. zalutala u SF. koja bi trebalo da nam ulije strah u kosti od nekontrolisanog razvoja nauke u rukama luđaka. I sami junaci su sve sami ogavni stereotipi. Dr Hirnemius je ludi, hladni naučnik, koji ljude posmatra kao zamorčiče u svojim grandioznim planovima o uređenju svijeta. Ništa bolji nije ni naš naivko. Sušto oličenje poštenja, čovekoljublja, bezazlenosti. Prelistajmo malo ranije brojeve »Siriusa«: uveren sam da ćemo naći dosta priča sa istim junacima Neću ni da govorim o čudnoj sličnosti sa već ranije pomenutim Lemom. Šteta, jer Pihač očigledno ume da piše, stil mu je dobar a jezik bogat i sadržajan. Dakle, prava tema nedostaje. Pošto saro čitao i bolje stranice od njega, nadam se da ie ovo samo njegov loš dan.

Nadam se da ovo pismo neće završiti u košu (i to je stereotip), pa se nadam Vašem konkretnom i obrazloženom odgovoru, jer sam ja svoj deo pogodbe pošteno uradio: konkretno i obrazloženo o domaćoj naučnoj fantastici. Srdačno Vaš

GORAN STANKOVIĆ

Riječ urednika

Dragi čitatelju,

Kao što vidite, riječ Gorana Stankovića iz Niša nije završila u košu. Dakako, nemam o svemu jednako mišljenje kao Goran (da imam, tada ne bih objavio u SIRIUSU priču B. Pihača o kojoj je riječ), no u svakom slučaju smatram njegovo mišljenje zanimljivim i vrlo argumentiranim. Dakako, vjerujem da nema smisla da odgovaram na njegovo pismo, jer se nadam da ćete to učiniti Vi — pismo je zaista intrigantno i polemično i gotovo vapi za nečijim mišljenjem koje bi mu se suprotstavilo.

Sad nešto neugodno: svi su izgledi da će SIRIUS već od idućeg broja poskupjeti na 30 dinara. Naime, proizvodni troškovi neprestano rastu i nikako da se utrpaju u sadašnju prodajnu cijenu. Vjerujem, dragi čitatelju, da ćete kao istinski ljubitelj SF-a ostati vjerni SIRIUSU i pod takvim, za pedeset posto pogoršanim uvjetima — i da ćete shvatiti da ni uz tu cijenu list neće biti financijski akumulativan: trideset dinara samo će pokriti troškove.

Još dvanaest veličanstvenih: Vaš veliki odaziv na prijedlog da sami sastavite popis još dvanaest »veličanstvenih« autora SF-a pokazao je da postoji istinsko zanimanje za kvalitetne tekstove. Evo tih »još dvanaest« prema rezultatima glasanja: Heinlein. Van Vogt, Dick, Sheckley, Anderson, Aldiss, Zelazny,. Kuttner, Ballard, Leinster, Russell, Farmer (dakako, već sam se ispričao što je u ovom broju već »načet« taj popis Sheckleyem, a za iduću godinu »prebačen« naš Zvonimir Furtinger). Znači, u idućem broju nastavljamo čitati vrijedne tekstove Zorana Živkovića i pripovijetke što ih on odabire; u SIRIUSU broj 55 na redu je Eric Frank Russell, u 56 Philip Jose Farmer, a u broju 57 Zvonimir Furtinger.

Velik sam dužnik: već nekoliko brojeva odgađam rubriku »Za SIRIUS — nije za SIRIUS«, pa se za idući broj nakupilo već toliko odgovora da ćemo morati za njih odvojiti nekoliko stranica lista. Dakle, u idućem broju mnogo riječi o mnogo Vaših pripovijedaka!

Na kraju ove riječi — i na kraju ove godine — želim Vam, dragi čitatelju, mnogo sreće i uspjeha u novoj, 1981. godini!

Vaš

BORIVOJ JURKOVIĆ

Borilište

Frederic Brown:

Arena

Preveo *Aleksandar Gvoić*

Carson otvori oči i upre pogled u treperavu, tamnomođru izmaglicu iznad sebe.

Bilo je strahovito vruće, a on je ležao na pijesku. Osjećao je bol u leđima, jer se u pijesku nalazio oveći kamen oštrih bridova koji mu je parao hrbat. Okrenuo se na bok i uspravio u sjedeći položaj.

— Mora da sam poludio — pomislio je. — Poludio ili umro.

Pijesak je bio plave, svijetloplave boje. A koliko je njemu bilo poznato, nigdje na Zemlji niti na drugim planetima ne postoji pijesak svijetloplave boje.

Plavi pijesak.

Plavi pijesak ispod modre kupole koja nije bila nebeski svod niti zatvorena prostorija, već neka kružna, omeđena površina. Znao je skoro sigurno da se radi o omeđenom prostoru iako mu nije mogao sagledati kraj.

Zagrabio je pijesak i pustio da mu sipi kroz prste na bosu nogu. Bosu?

Gol. Bio je posve gol, kao od majke rođen, a tijelo mu je bilo obliveno znojem od nepodnošljive vrućine, s plavim mrljama na svim onim mjestima gdje je došao u dodir s pijeskom.

Ali svagdje drugdje koža mu je ostala bijela.

Pomislio je:

»Dakle, ovaj je pijesak zaista plave boje. Da se radi o plavim sjenkama zbog neobičnog osvjetljenja, tada bih i ja bio plav. Ali ja sam bijel, a pijesak je plav. Plavi pijesak. Plavi pijesak uopće ne postoji nigdje. Ne postoji niti mjesto kakvo je ovo gdje se sada nalazim.«

Znoj mu je tekao licem i slijevao se u poluzatvorene oči.

Bilo je vruće kao u paklu. Ali pakao — prema predaji starih naroda — bio je žarkocrven, a ne plav.

No, ako ovo nije pakao, što bi onda moglo biti? Samo je na Merkuru ovakva vrućina, a ovo nije Merkur. Osim toga, Merkur je nekoliko bilijuna kilometara od...

Pomalo se sjetio svega. Sjetio se gdje je bio prije ovoga. Sjedeći u malom izviđačkom brodu, jednosjedu, daleko izvan putanje Plutona, izviđao je situaciju na teritoriju nekoliko milijuna kilometara udaljenom od prvih borbenih redova svemirske armade Zemljana koji su u punoj ratnoj spremi očekivali napad Došljaka.

Sjetio se i neočekivane, prodorne zvonjave alarmnog uređaja u času kad je protivnički izviđač — letjelica Došljaka — ušao u područje djelovanja njegovih detektora.

Nitko zapravo nije znao tko su ti Došljaci, kako izgledaju, iz koje daleke galaksije dolaze. Znalo se samo da stižu iz pravca Plejada.

Najprije su to bili sporadični prepadi na naseobine Zemljana i na njihove predstraže. Dolazilo je do mjestimičnih okršaja Zemljinih patrola i manjih skupina brodova Došljaka, pa je bilo i pobjeda i poraza, ali Zemljani nikad nisu uspjeli zarobiti nijedan neprijateljski brod. Isto tako nijedan stanovnik napadnutih naseobina nije tom prilikom ostao na životu da bi mogao dati opis Došljaka, koji su se iskrcali sa svojih letjelica.

Isprva ti napadi nisu predstavljali veću opasnost jer nisu bili česti niti naročito razorni. Osim toga, neprijateljski su brodovi bili slabije naoružani od lovačkih brodova Zemljana premda su postizali veće brzine i bili pokretniji. Drugim riječima, u opasnim su situacijama mogli lakše umaknuti, nisu bili opkoljeni.

Usprkos tome, Zemlja se pripremila za sukob većih razmjera, za odlučujuću bitku, stvarajući najmoćniju svemirsku flotu svih vremena. To je brodovlje sada očekivalo neprijatelja i susret s njim. Konačni je obračun bio vrlo blizu.

Nekoliko bilijuna kilometara vani u svemiru, izviđači su opazili približavanje moćne flote Došljaka, flote spremne za taj konačni obračun. Ti se izviđači nikad više nisu vratili na Zemlju, ali su stigle njihove radiotronske poruke. I sada je svemirska armada Zemljana, njenih deset tisuća brodova i pola milijuna dobro opremljenih boraca-svemiraca, čekala da pretekne neprijatelja tamo izvan orbite Plutona i da se bori na život i smrt.

Prema izvještajima koje su izviđači uputili na Zemlju prije svoje pogibije, a u kojima je bila riječ o veličini i snazi neprijateljske flote, vidjelo se da će to biti borba ravnopravnih protivnika.

Obje strane imale su podjednake izglede da izbore prevlast nad Sunčevim sistemom, no konačni je ishod bitke bio potpuno neizvjestan. Znalo se samo to da bi opstanak Zemljana i njihovih naseobina bio prepušten na milost i nemilost Došljaka ako bi oni pobijedili.

O, da. Bob Carson se sada sjetio svega.

Svega osim plavog pijeska i treperave modrine. Sjećao se prodornog signala alarmnog zvona i svog hitnog skoka do stola s upravljačkim uređajima. Zatim pritezanja sigurnosnih remena za sjedalo. I jedne točke na vizoru koja je postajala sve veća.

Isušena usta. Strašna spoznaja da je to kraj. Bar kad je o njemu riječ, jer su glavnine zaraćenih strana bile još vrlo daleko jedna od druge.

Carsonu je ovo bilo vatreno krštenje. Za tri sekunde ili još prije, sve će biti završeno. Postat će pobjednik ili samo pougljenjena hrpa pepela. Mrtav.

Tri sekunde, i dvoboj u svemiru je okončan. Treba brojati do tri, vrlo polagano, a nakon toga ste pobijedili ili poginuli. Samo je jedan pogodak dovoljan da uništi lako naoružanu i isto tako građenu malu letjelicu-jednosjed, kakav je izviđački brod.

Dok su mu ispucale usne posve nesvjesno izgovarale riječ »jedan«, Carson je uzbuđeno pomicao upravljačke poluge gore-dolje pokušavajući centrirati točku, koja je dolazila sve bliže, u samo središte svoga vizora. Desno je stopalo za sve to vrijeme držao iznad pedale s pomoću koje će u datom trenutku ispaliti projektil. Samo jedan, jedini projektil strahovite, razorne moći koji mora pogoditi cilj, ili... Za ispaljivanje drugog projektila više neće imati vremena.

— Dva. — Nije uopće bio svjestan da je to izgovorio. Točka u vizoru sada se pretvorila u neki predmet udaljen od njegova broda samo nekoliko tisuća kilometara, no u povećanoj skali vizora činilo se kao da je ta udaljenost svega nekoliko stotina metara. Bio je to malen, izvanredno brz izviđački brodić po veličini posve nalik na Carsonovu letjelicu.

Da, riječ je bila o neprijateljskom brodu.

— Tr... — Stopalom je lagano pritisnuo pedalu za ispaljivanje projektila.

U tom trenutku protivnik je naglo skrenuo u stranu i nestao iz središnjeg dijela vizora. Carson je mahnito pritiskao instrumente, pokušavajući usmjeriti brod za neprijateljskom letjelicom.

Kad je okrenuo brod i pošao za neprijateljem, ugledao ga je ponovno kako se strmoglavljuje prema tlu.

Prema tlu?

Mora da je to optička varka. Taj planet — ili nešto drugo, što se sada vidi na vizoru, mora biti optička varka. Bez obzira o čemu je riječ, to nešto ne može postojati na tom mjestu! Ne može, i gotovo! Najbliži planet Neptun udaljen je tri bilijuna kilometara, a Pluton se nalazi na sasvim suprotnoj strani Sunca. Drugih planeta tu nije bilo.

A njegovi detektori! Sve ovo vrijeme na njima nije bilo ni traga nikakvu planetu, čak ni asteroidu. Ništa!

Prema tome, to nešto prema čemu je ponirao i što se nalazilo samo stotinjak metara ispod njega, prema svim zakonima prirode nije moglo postojati.

Pa ipak, on je velikom brzinom jurio prema tom »tlu«, i u nastojanju da spriječi pad broda, zaboravio je sve, čak i neprijateljsku letjelicu. Ispalio je prednje rakete za kočenje, i u onom trenutku kad ga je nagla promjena brzine bacila prema naprijed, on je svom snagom okrenuo komande broda nadesno pokušavajući napraviti okret od 180 stupnjeva. Znao je da mora poduzeti sve što je u njegovoj moći da bi izbjegao rušenje broda, a također da će zbog toga naglog skretanja na kraće vrijeme izgubiti svijest.

I zaista Carson se načas onesvijestio.

*

To je bilo sve. I sad sjedi na vrućem pijesku plave boje, posve gol, ali inače neozlijeđen. Nigdje traga njegovu svemirskom brodu ni svemiru. Ova kružna površina iznad njega nije nebeski svod, u to je bio posve siguran.

Ustao je uz prilične teškoće.

Sila teža bila je ovdje nešto veća nego na Zemlji. Doduše, samo malo veća.

Prostrana pješčana površina pružala se oko njega, tu i tamo mogao je vidjeti nekoliko skupina kržljavog grmlja. I grmovi su bili također plave boje, ali različitih nijansi, neki su bili tamniji, a neki svjetliji, od boje pijeska.

Iz susjednog grma istrčalo je neko stvorenje nalik na guštera, ali je imalo više od četiri noge. I ono je bilo plave boje. Svijetloplave, zapravo. Spazilo je Carsona i pobjeglo natrag u grmlje.

Ponovo je upro pogled u visinu pokušavajući odgonetnuti što mu se to nalazi iznad glave. Vidio je da to nije strop, ali — što god da je bilo — imalo je oblik kupole. Treperilo je pa se nije moglo dugo gledati u nj. Spuštalo se u obliku krivulje do tla, do plavog pijeska, svuda oko njega.

Stajao je vrlo blizu središta kupole što se uzdizala nad njim. Od najbližeg zida, ako je to uopće i bio zid, bio je udaljen otprilike stotinjak metara. Imao je dojam da je to plava polukugla načinjena od neke nepoznate materije, promjera oko 250 metara, koja je razapeta nad ravnim pješčanim prostorom.

I sve je oko njega bilo plavo, osim jedne stvari. Tamo na suprotnoj strani, pokraj zaobljenog zida nalazilo se nešto crveno u obliku kugle, široko oko jedan metar. Udaljenost je bila prevelika, a da bi kroz treperavu modru izmaglicu mogao jasnije vidjeti o čemu je riječ. No, protrnuo je zbog nekog neobjašnjivog razloga.

Rukom je obrisao znoj sa čela.

Što je ovo? San ili noćna mora? Ova vrućina, ovaj pijesak plave

boje i taj neobjašnjivi osjećaj strave koji je imao kad je pogledao onaj crveni predmet na suprotnoj strani?

San? Ne, ne, čovjek obično ne tone u san i ne sniva dok se bori u svemiru.

Smrt? Ne. Nemoguće. Ako ima vječnosti i besmrtnosti, one nikad ne bi bile tako besmislene i nerazumne kao ova plava vrućina i plavi pijesak i crvena strava.

Tada začu glas...

Začu ga svojom sviješću, ne ušima. Glas je dolazio odasvud i niotkud.

— Lutajući svemirskim prostorima i dimenzijama — odzvanjale su riječi u njegovoj svijesti — naiđoh u ovom vremenu i prostoru na dva naroda koji se pripremaju na poguban rat u kojem će jedan narod biti zatrt i uništen, a drugi će biti oslabljen do te mjere da će nazadovati i nikad neće ostvariti težnje svog postojanja, već će propadati i pretvoriti se u prah iz kojeg je i nastao. A ja kažem, to se ne smije dogoditi.

— Tko... što si ti? — Carson to nije izgovorio naglas, ali se to pitanje samo formiralo u njegovu mozgu.

— Ne znam da li ćeš to moći shvatiti u potpunosti. Ja sam... — uslijedila je stanka kao da glas u Carsonovoj svijesti pokušava naći riječ koje nije bilo, riječ koju Carson nije znao. — Ja predstavljam svršetak evolucije jednog naroda, tako starodrevnog, da se to vrijeme ne može izraziti riječima koje postoje u tvojoj svijesti: Vrsta koja se stopila u jednu jedinu cjelinu, jedno biće, vječno... Cjelina i biće u koje se i tvoja primitivna ljudska vrsta može pretvoriti... — ponovno se osjetilo traženje riječi — u dalekoj budućnosti. To isto vrijedi za vrstu koju ti u svojoj svijesti nazivaš Došljacima. I tako sam odlučio da se umiješam u bitku koja predstoji, u bitku gdje su snage tako izjednačene da bi moglo doći do uništenja obje vrste. Međutim, jedan narod mora opstati. Jedan narod mora ići naprijed i razvijati se.

»Jedan?«, pomisli Carson. »Moj ili...?«

— Ja raspolažem velikom moći i mogao bih zaustaviti ovaj rat i otjerati Došljake natrag u njihovu galaksiju. No prije ili kasnije, oni bi se opet vratili, ili bi tvoja vrsta vrlo brzo krenula za njima. Samo onda, kad bih ostao u ovom vremenu i prostoru vječno, i neprekidno intervenirao, mogao bih spriječiti međusobno uništenje, a ja ne mogu ovdje ostati vječno. I zato je sada čas da se umiješam u vaš sukob. Uništit ću jednu flotu do temelja, a da pri tom ona druga strana uopće neće imati gubitaka. Na taj će način jedna civilizacija ostati na životu i opstati.

»Mora. Ovo nije ništa drugo nego noćna mora«, pomisli Carson. Ali pri tom je znao vrlo dobro da nema pravo.

Sve je ovo bilo toliko nemoguće, toliko bezumno, da je moralo biti

istina i stvarnost.

Nije se usudio zapitati: koja civilizacija? No, njegove su misli postavile to pitanje umjesto njega.

— Preživjeti mora onaj jači — reče glas. — To ne mogu, i ne želim, promijeniti. Moja je dužnost intervencije u tome, da se pobrinem da pobjeda bude potpuna, a ne — opet je tragao za pravom riječi — ne Pirova pobjeda za slomljenu vrstu... Iz redova prethodnika te strašne bitke, izabrao sam dva pojedinačna predstavnika, tebe i jednog Došljaka. U tvojoj svijesti čitam i vidim da ovakvi dvoboji pojedinaca, koji su odlučivali o sudbini pojedinog naroda, nisu bili nepoznati u povijesti čovječanstva. Ti i tvoj protivnik ovdje ćete se suprostaviti jedan drugome, goli i nenaoružani, pod uvjetima koji su podjednako neugodni za obojicu. Vremenskog ograničenja nema jer ovdje ne postoji vrijeme. Onaj od vas dvojice koji preživi, postaje pobjednik i šampion svoje vrste. Ta vrsta će prezivjeti i opstati.

»Ali...« — Carsonov prosvjed nije bio izgovoren glasno, ali mu je njegov sugovornik odmah odgovorio.

— Uvjeti su pravedni i pošteni. Fizička snaga neće biti jedini faktor koji će odlučivati o ishodu ovog dvoboja. Postoji i jedna zapreka, barijera. Kad dođete do nje, shvatit ćete o čemu se radi. Umna snaga i hrabrost bit će mnogo važniji od fizičke snage. Posebno hrabrost, koja predstavlja glavni uvjet i htjenje da preživite.

— Ali dok se ovaj dvoboj odvija, flote će...

— Ne, vi se nalazite u jednom drugom svemirskom prostoru, u jednom drugom vremenu. Sve dok se budete nalazili ovdje, vrijeme u vašem svemiru stoji i ne prolazi. Vidim da se pitate da li ovo mjesto stvarno postoji. Odgovor je: da i ne. Isto tako kao što i ja, prema ograničenim mogućnostima vašeg rasuđivanja, postojim, i ne postojim. Moja egzistencija je intelektualne, a ne fizičke prirode. Vidjeli ste me u obliku planeta; isto tako mogao sam vam se predstaviti u obliku zrnca prašine ili sunca. Ali za vas, ovo je mjesto sada realnost. Ono što ćete ovdje proživljavati bit će realnost. I ako umrete ovdje, vaša će smrt biti stvarnost. Ako poginete, vaš će neuspjeh značiti svršetak vaše vrste. To je sve što trebate znati.

Tada je glas utihnuo i nestao.

*

Ponovno je bio sam, ali ne potpuno sam. Carson je naime opazio da se onaj crveni predmet, ona crvena stravična kugla za koju je sada znao da je Došljak, valja prema njemu.

Valja.

To stvorenje po svemu sudeći nije imalo ni ruku ni nogu, nikakvih karakterističnih obilježja. Valjalo se preko plavog pijeska brzinom kapljice žive. A pred tim stvorom, na neki neobjašnjivi način, nailazio je paralizirajući val ogavne, sulude, stravične mržnje.

Carson se izbezumljeno okrenuo i pogledao oko sebe. Kamen koji je ležao u pijesku na udaljenosti od pola metra bio je jedino sredstvo koje mu je moglo poslužiti kao oružje. Nije bio velik, ali je imao oštre rubove, nalik na komad kremena. Pomalo je sličio plavom kremenu.

Podigao ga je i čučnuo, očekujući napad. Protivnik se sada približavao velikom brzinom, valjao se brže no što je Carson bio u stanju trčati.

Više nije imao vremena da razmišlja o tome kako će se suprotstaviti neprijatelju, a uostalom kako je i mogao praviti planove za borbu s protivnikom čiju snagu, osobine i metodu borbe uopće nije poznavao? Ovo se čudovište valjalo strahovito brzo pa je više nego prije nalikovalo na kuglu.

Deset metara. Pet. A onda se zaustavilo.

Bolje rečeno, bilo je zaustavljeno. Iznenada, jedna mu se strana tijela spljoštila kao da je naletio na nevidljivi zid. Jednostavno se odbio od njega poput lopte.

Onda se opet počeo valjati naprijed, ali ovaj put išao je polaganije i opreznije. Ponovno je bio zaustavljen na istome mjestu. Pokušao je još jednom, nekoliko metara dalje, ali ni ovaj put nije uspio proći.

Dakle, tu se nalazila neka vrst barijere. Sjetio se liječi onog Bića koje ih je dovelo ovamo:

—... fizička snaga neće biti jedini faktor koji će odlučivati o ishodu ovog dvoboja. Postoji također i jedna zapreka, barijera...

U pitanju je naravno bilo zaštitno magnetsko polje. To nije bilo polje magnetskih silnica, kakvo su poznavali znanstvenici na Zemlji, jer njihovo je polje bilo užareno i pucketalo je. Ovo ovdje bilo je nevidljivo i nije davalo nikakvih zvukova.

Bio je to zapravo nevidljivi zid koji se protezao od jedne strane razapete hemisfere do druge. Carson to nije morao osobno provjeravati. To je činio njegov protivnik s druge strane, valjajući se bočno duž cijele barijere, tražeći prolaz koji nije postojao.

Carson je krenuo nekoliko koraka naprijed, tapkajući lijevom rukom pred sobom, a onda je dodirnuo prepreku. Osjećao je da je glatka, elastična; bila je više nalik na gumu nego na staklo. Bila je topla, ali ne tako vruća kao pijesak na kojem je stajao. A osim toga bila je potpuno nevidljiva, čak i gledana iz velike blizine.

Ispustio je kamen, stavio obje ruke na tu prepreku i gurao je. Osjetio je da se malo uvija, ali samo malo. Dalje nije išlo, čak ni kad je upro o nju svom svojom težinom. Činilo mu se kao da je to ploča od gume pojačana čelikom. Mala elastičnost, a zatim velika čvrstoća.

Podigao se na vrhove prstiju i pokušao rukom dosegnuti što je više mogao, ali ova je barijera bila i ondje gore.

Vidio je da se Došljak valja natrag pošto je obišao jednu stranu ove arene. Carson je ponovno osjetio kako ga zapljuskuje onaj ogavni

osjećaj, pa se odmaknuo od barijere, dok taj Kotrljavac nije prošao mimo njega. A ovaj se čudni stvor uopće nije zaustavljao.

Carsona je zanimalo da li ova zapreka prestaje na površini tla. Kleknuo je i počeo rovati po pijesku. Tlo je bilo mekano, lagano i nije bilo teško kopati. Na dubini od pola metra još je osjećao prisutnost te barijere.

Protivnik, Došljak se vraćao. Očigledno da niti na drugoj strani aerene nije mogao naći prolaz.

Međutim, prolaz ipak negdje mora postojati, pomisli Carson. Moramo naći neki put da se primaknemo i uhvatimo ukoštac, jer inače ovaj dvoboj nema nikakva smisla.

No, za to je još imao vremena. Želio je najprije pokušati nešto drugo. Došljak se bio vratio i zastao je točno nasuprot njemu, s druge strane barijere, na udaljenosti od dva metra. Činilo se da proučava Carsona, premda ovaj ni za živu glavu nije mogao ustanoviti gdje se nalaze osjetila tog čudovišta. Nije bilo ničega što bi bilo nalik na oči, uši ili bar usta. Vidio je, doduše, da mu se na koži nalazi dvanaestak utora, a uočio je također dva kraka koja naglo izbijaju iz dva utora i poniru u pijesak kao da žele ispitati gustoću materijala. Krakovi su bili promjera od oko dva i po centimetra, a dugački su bili otprilike pola metra.

Krakovi su se mogli uvući u svoje utore i ondje mirovati kad mu nisu bili potrebni. Bili su obično uvučeni dok se čudovište kretalo odnosno valjalo i po svemu sudeći nisu imali nikakve veze s načinom njegova kretanja. Carson je držao da se taj stvor pokretao premještajući svoje težište, ali na koji način, to nije mogao shvatiti.

Protrnuo je promatrajući to strašno čudovište. Bilo je sasvim drugačije, potpuno nepoznato i različito od stanovnika Zemlje ili od bilo kojih drugih oblika života na planetima Sunčeva sistema. Znao je, sasvim instinktivno, da je i svijest toga stvora potpuno drugačija.

No, morao je pokušati izvesti ono što je naumio. Ako njegov protivnik, Došljak, nema nikakve telepatske moći, onda će taj pokušaj biti osuđen na neuspjeh. Ali, sudeći po onome što se dogodilo prije nekoliko minuta, kad je taj stvor krenuo da ga napadne, posve je sigurno da on posjeduje takvu sposobnost. Naime, riječ je o onom valu neopisive mržnje koji ga je zapljusnuo s protivničke strane.

Ako Došljak može prenositi na Carsona tako jake osjećaje, možda će također moći čitati i njegove misli, a to je bilo baš ono što je želio Carson.

Carson je podigao kamen, njegovo jedino oružje, zatim ga je bacio na tlo i dignuo ruke pokazujući neprijatelju da su prazne.

Govorio je naglas, znajući da njegove riječi neće imati nikakva značenja za protivnika, no izgovaranjem tih riječi usredotočit će vlastite misli na poruku koju je želio prenijeti.

— Zar nas dvojica ne bismo mogli sklopiti mir? — rekao je dok mu je glas čudno odzvanjao u potpunoj tišini. — Biće koje nas je dovelo ovamo reklo nam je što će se dogoditi ako naša dva naroda započnu ratovanje... istrebljenje jednog naroda i slabljenje i nazadovanje drugoga. Ishod njihove borbe, reklo je Biće, u potpunosti ovisi o nama dvojici. Zašto ne bismo sklopili vječni mir? Tvoj narod neka se vrati u svoju galaksiju, a mi ostajemo u svojoj?

Carson je isključio svoju svijest da bi mogao što bolje primiti odgovor.

Odgovor protivnika je došao i potresao ga, fizički i psihički. Ustuknuo je nekoliko koraka zgranut silnom mržnjom i željom za ubijanjem koju je izražavao neprijatelj. To nisu bile jasno izgovorene, artikulirane riječi, kao što je bio slučaj s mislima onog Bića, već valovi snažnih emocija.

Jedan časak, koji se činio da traje čitavu vječnost, Carson se morao odupirati intelektualnom djelovanju te mržnje na svoju svijest, morao se boriti da istjera te neprijateljske, tuđe misli kojima je omogućio pristup isključivanjem vlastite svijesti. Osjetio je da će povraćati.

Polagano, svijest mu se bistrila poput svijesti čovjeka koji se budi iz noćne more i koji polagano rastjerava strah od kojeg je bio satkan taj strašni san. Disao je teško i osjećao je slabost, ali mogao je misliti.

Stajao je promatrajući protivnika, Došljaka. Taj je stajao nepomično za vrijeme tog mentalnog dvoboja u kojem je zamalo pobijedio. Sad se valjanjem pomaknuo u stranu metar, dva, do obližnjeg plavog grma. Tri su mu kraka munjevito izbila iz utora da bi njima počeo pretraživati grm.

— U redu — reče Carson — onda neka bude rat. — Uspio se čak nasmiješiti ironično. — Ako sam dobro razumio tvoj odgovor, mir ti se ne sviđa. — Budući da je još bio mlad nije mogao odoljeti da ne doda dramatično: — Onda, na život i smrt!

No, njegov glas zvučao je u potpunoj tišini vrlo glupo, čak i njemu samom. U tom je trenutku shvatio da to mora biti bitka na život i smrt. Ne radi se samo o njegovoj vlastitoj smrti ili smrti tog crvenog, okruglog stvora, već o nestanku i pogibiji cijelog jednog naroda. Nestanku ljudske vrste, ako on pogine.

Pri pomisli na to, osjeti poniznost i strah. Znao je vrlo dobro da se Biće koje je organiziralo ovaj dvoboj nije šalilo govoreći o svojim namjerama i moći.

Budućnost čovječanstva sad je bila u njegovim rukama. Nastojao je da više ne misli o toj strašnoj spoznaji. Sad se trebalo usredotočiti na trenutačnu situaciju.

Mora postojati neki način da prođe kroz barijeru ili da bar ubije protivnika kroz nju.

Možda, mentalnim putem? Nadao se da to ipak nije jedina

mogućnost, jer je njegov protivnik posjedovao jače telepatske sposobnosti od primitivnih, nerazvijenih telepatskih moći ljudske vrste.

On je uspio istjerati Došljakove misli iz svoje svijesti, a pitanje je da li je to uspjelo i Došljaku? Ako su sposobnosti njegova protivnika bile veće u slanju misli, nije li onda i njegov prijemni mehanizam možda osjetljiviji?

Netremice je promatrao to stvorenje i trudio se da sve svoje misli usredotoči na njega.

— Umri — mislio je. — Umrijet ćeš. Umireš. Ti... i s mentalnim predodžbama. Kapljice znoja izbile su mu na čelu i ustanovio je da drhti od intelektualnog napora. No, njegov protivnik se uopće nije osvrtao na Carsona i dalje je istraživao svoj grm.

Dakle, to nije imalo nikakva smisla.

Osjetio je slabost i vrtoglavicu od vrućine i naporne koncentracije. Sjeo je na plavi pijesak da se malo odmori, ali je ujedno s puno pažnje promatrao što radi protivnik. Možda će pomnim promatranjem uspjeti procijeniti snagu protivnika, otkriti njegove slabosti i tako uočiti stvari koje bi mu mogle koristiti kad i ako se uhvati s njim ukoštac.

Protivnik je na drugoj strani otkidao grančice. Carson ga je pažljivo motrio, pokušavajući ocijeniti koliko napora ulaže u to otkidanje. Kasnije, mislio je, može i on naći sličan grm na svojoj strani, otkinuti grančice slične debljine i tako usporediti fizičku snagu svojih ruku i njegovih krakova.

Grančice su se teško lomile, i Došljak se morao mučiti sa svakom pojedinom. Carson je također vidio da se svaki krak na vrhu račva u dva prsta, na završetku kojih su se nalazili nokti ili kandže. Kandže nisu izgledale naročito duge ni opasne. Bile su nalik na Carsonove nokte, naročito kad bi ih pustio da malo narastu.

Općenito govoreći, fizička snaga Carsonova protivnika nije bila tako velika da se ne bi mogla slomiti. Naravno, ako taj grm nije posebno tvrd i žilav. Carson je pogledao oko sebe. U blizini nalazio se grm vrlo sličan onom na protivnikovoj strani.

Pružio je ruku i otkinuo grančicu. Drvo je bilo krhko i lako se lomilo. Možda se onaj Kotrljavac preko samo pretvara da mu je teško otkidati grančice, ali to baš nije bilo vjerojatno.

Gdje su onda slabe strane njegova protivnika? Kako bi ga najlakše ubio ako mu se pruži prilika?, mislio je Carson. Nastavio ga je dalje proučavati. Vanjska mu je koža izgledala prilično tvrda. Trebalo bi mu neko oružje s oštricom. Ponovno je podigao kamen. Bio je dugačak oko 25 centimetara, uzak i prilično oštar na jednoj strani. Ako se da obrađivati, mogao bi od njega napraviti nož.

Kotrljavac je i dalje švrljao po grmlju na suprotnoj strani. Valjao se ponovno sve dok se nije dovaljao do drugog grma. Mali, plavi gušter s

mnogo nogu, sličan onom kojeg je Carson vidio na svojoj strani barijere, naglo je izletio iz grma.

Kotrljavac je hitro protegnuo krak i uhvatio guštera. Zatim ga je podigao. Ispružio je i drugi krak i počeo otkidati noge jadnoj životinjici, mirno i hladnokrvno, baš kao da otkida grančice s grma. Životinja se mahnito otimala i ispuštala očajničke, kriještave glasove i to je bio prvi zvuk koji je Carson ovdje čuo osim vlastitog glasa.

Carson je protrnuo od užasa, ali se prisilio da i dalje prati što se događa, jer sve ono što bude saznao o svome protivniku može mu kasnije koristiti. Gak i ova spoznaja o njegovoj potpuno bezrazložnoj okrutnosti neprijatelja. Bit će mu stoga mnogo lakše da uništi svog protivnika kad mu se za to ukaže prilika.

Baš zato nastavio je netremice promatrati kako Kotrljavac komada guštera.

Pa ipak, bilo mu je drago, kad je životinjica prestala cviljeti i otimati se, i krd više nije pokazivala znakove života.

Čudovištu sada više nije bilo zanimljivo komadati guštera. Prezirno ga je odbacio daleko od sebe u pravcu Carsona. Tijelo životinje poletjelo je zrakom i palo baš pred Carsonove noge.

Pa, to je tijelo prošlo kroz barijeru! Barijere dakle više nema! Nestala je!

Carson se podigao brzo poput munje, grčevito stežući nož u ruci, i pošao naprijed. Sad će on uništiti to grozno stvorenje. Sad, kad je nestalo barijere...

Ali barijera je još bila tu. Ustanovio je to na onaj teži način udarivši glavom o nju tako silovito da mu se od udarca zavrtjelo. Odbio se od nje i pao na tlo.

A kad se uspravio u sjedeći položaj i stresao glavu nekoliko puta da bi se pribrao, vidio je da nešto leti zrakom prema njemu. Bacio se na pijesak da bi izbjegao udarac. Time je uspio zaštititi gornji dio tijela, ali je neočekivano osjetio oštar bol u potkoljenici lijeve noge.

Otkotrljao se pijeskom daleko natrag, ne obaziruć se na bol, a zatim je s mukom ustao. Vidio je da ga je kamen pogodio u nogu. A Kotrljavac je svojim kracima već zamahivao drugim kamenom gađajući Carsona.

Ovaj put Carson nije imao teškoća da se ukloni jer je vidio gdje kumen leti zrakom. Neprijatelj je gađao dosta dobro, ali ne snažno niti daleko. Prvi put ga je pogodio samo zato što je sjedio i nije vidio da se Kotrljavac nabacuje kamenjem.

Sad je Carson zamahnuo desnicom i bacio kamen koji je držao u ruci. Ako projektili mogu prolaziti kroz barijeru, pomisli Carson, onda možemo "nastaviti ovu igru. A desnica jednog Zemljanina...

Carson nije promašio svoju metu, ono loptasto čudovište, na udaljenosti od oko četiri metra. Kamen je poletio snažno i nekoliko

puta brže od projektila što ga je bacio Kotrljavac. Pogodio je ravno u cilj, ali je pri tom udario protivnika spljoštenom, a ne šiljastom stranom. Baš šteta!

Udarac je po svemu sudeći bio jak i bolan. Kotrljavac se baš spremao da opet baci, ali se onda predomislio i pobjegao. Dok je Carson podigao i bacio drugi kamen, protivnik je već bio tridesetak metara daleko od barijere i još je bježao.

Carsonov drugi kamen promašio je za nekoliko desetaka centimetara, a treći je bio prekratak. Kotrljavac je sada bio daleko u pozadini, izvan domašaja projektila.

Carson se osmjehnuo. Ovu je rundu dobio. Ali...

Prestao se smješkati kad se sagnuo da pogleda ranjenu potkoljenicu. Oštri brid kamena napravio je duboku posjekotinu u mišiću noge. Rana je krvarila, no arterija vjerojatno ipak nije bila ozlijeđena. Ako krvarenje prestane samo od sebe, sve će biti u redu. Ako ne, onda će biti u neprilici.

Međutim, nešto ga je mnogo više zaokupljalo od te posjekotine. Karakteristike te zapreke.

Ponovno joj je prišao, ovaj put ispruženih ruku. Našao ju je i držeći se za nju jednom rukom, drugom je bacio šaku pijeska. Pijesak je prošao kroz barijeru, ali njegova šaka nije.

Znači, riječ je o organskim i anorganskim tvarima.. Neće biti baš tako, jer je i mrtvi gušter prošao kroz barijeru, a gušter mrtav ili živ organska je tvar. Biljke? Otkinuo je grančicu s grma i počeo njome ubadati u tu prepreku. Grančica je mogla proći kroz nju, otpora nije bilo, ali kad je prstima koji su držali grančicu došao do barijere, nije mogao dalje.

On nije mogao proći kroz barijeru kao ni njegov protivnik, Kotrljavac. Ali kamenje, pijesak i mrtvi gušter...

A živi gušter? Pošao je u lov, ispod grmlja, sve dok nije naišao na jednog i uhvatio ga. Bacio ga je nježno prema barijeri, ali se ovaj odbio i brzo pobjegao u grmlje.

Sve ovo dalo mu je bar zasad odgovor na njegovo pitanje. Ovo je prepreka svim živim bićima. Mrtva bića ili anorganske tvari mogle su proći kroz nju.

Kad je riješio taj problem, Carson je ponovo pogledao ranjenu nogu. Krvarenje je prestajalo, pa neće morati brinuti kako da podveže žile. No, bilo je potrebno da negdje potraži vodu i da očisti ranu.

Voda — pomisao na nju dovela ga je do spoznaje da je silno žedan. Morat će negdje pronaći vodu, naročito ako ova borba potraje.

Hramajući malo, krenuo je da obiđe svoju polovicu arene. Dodirujući rukom barijeru, pošao je duž nje na desnu stranu sve dok nije stigao do zakrivljenog bočnog zida. Taj je zid bio dobro vidljiv, gledan izbliza bio je sivoplave boje, a površina je na dodir bila ista

kao i središnja barijera.

Eksperimentirao je bacajući pijesak na zid, i taj je pijesak jednostavno nestao prolazeći kroz njega. I ovaj je polukružni zaštitni zid bio vrst magnetskog polja. Samo za razliku od barijere koja je bila providna, ovaj je zid bio neproziran.

Išao je uokolo prateći taj zid sve dok nije došao natrag do barijere, do onog mjesta odakle je krenuo.

Nigdje ni traga vodi.

Sada se ozbiljno zabrinuo i počeo hodati od barijere do zida krećući se gore-dolje, pažljivo, pregledavajući taj cijeli prostor.

Ali vode nije bilo nigdje. Samo plavi pijesak, plavo grmlje i nepodnošljiva vrućina. I ništa drugo.

Vjerojatno je ta silna žeđ samo plod njegove mašte, govorio je sam sebi u ljutini. Kako je već dugo ovdje? Što se tiče svemira vani, vrijeme uopće nije prolazilo. Ono mu je Biće reklo da se vani vrijeme zaustavilo sve dok je on ovdje. No fizički procesi u tijelu tekli su dalje posve normalno. Koliko je već dugo ovdje s obzirom na svoje tjelesno stanje? Tri ili četiri sata, možda. Nikako toliko dugo da bi mogao osjećati takvu silnu žeđ.

No ipak, žeđao je strahovito, a grlo mu je bilo suho i ispucano. Mora da je svemu tome kriva ova velika, nepodnošljiva vrućina. Koliko je bilo vruće! Sigurno 50° C ako ne i više. Suha, olovna vrućina bez daška vjetra.

Hramao je sve jače i kad je završio svoj jalovi obilazak terena bio je potpuno iscrpen.

Pogledao je preko na drugu stranu i vidio svog protivnika kako stoji nepomično. Ni njemu nije bilo lako. Vjerojatno ni on nije uživao u ovoj situaciji. Sjetio se kako je ono Biće kazalo da su uvjeti ovdje jednako nepoznati i neugodni za obojicu. Možda Kotrljavac dolazi s planeta gdje je temperatura od 100° C sasvim uobičajena. Možda se on smrzava dok se Carson prži od vrućine.

Možda je njemu zrak bio pregust za disanje kao što je Carsonu bio prerijedak. Jer, pošto je obišao arenu, ostao je bez daha. Atmosfera ovdje nije bila mnogo gušća od Marsove.

Vode nije bilo.

To je značilo kraj, bar što se njega tiče. Ako ne nađe načina da prijeđe tu barijeru ili ako ne uspije uništiti neprijatelja s ove strane prepreke, umrijet će od žeđi.

Vrijeme je prolazilo. Morao je požuriti svim silama.

Unatoč svemu, sjeo je načas da se malo odmori i da razmisli.

Što se dalo učiniti u ovom trenutku? Ništa, i svašta. Oko njega nalazilo se nekoliko vrsta grmova. Nisu obećavali mnogo, ali vrijedilo bi pokušati. A njegova noga? Morat će nešto učiniti da bi očistio ranu, čak i ako ne nađe vodu. Trebalo bi također skupiti dosta kamenja za

streljivo, te pronaći jedan koji bi mu mogao poslužiti umjesto noža.

Noga ga je boljela sve jače, pa je odlučio da smjesta nešto poduzme. Jedna vrsta grmlja imala je lišće ili bar nešto slično lišću. Natrgao je pregršt, ispitao ga pomno i utvrdio da se može njime poslužiti. Lišćem je očistio ranu od pijeska, prljavštine i zgrušane krvi, zatim je napravio oblog, stavio ga na ranu i povezao vriježama tog istog grma.

Vriježe su bile neočekivano čvrste i žilave. Iako na izgled tanke i savitljive, bilo ih je nemoguće prelomiti ili otkinuti. Morao se poslužiti komadom plavog kamena oštrih rubova da bi ih otpilio s grma. Neke od debljih grančica bile su duže od pola metra i Carson je tu činjenicu urezao u svoje pamćenje jer bi mu one kasnije mogle dobro doći da od njih napravi konopac koji će mu biti od koristi.

Nakon toga napravio je sebi nož. Plavi se kremen dao lomiti i obrađivati. Iz jednog kamenog komada, dugog tridesetak centimetara, izradio je grubo, ali smrtnosno oružje. A od vriježa otkinutih s grmlja ispleo je pojas za koji je mogao zataknuti svoj kremeni nož, tako da ga ima uza se sve vrijeme, a da mu pri tom ruke budu slobodne.

Vratio se proučavanju grmlja. Bile su tu još tri vrste žbunja. Jedna nije uopće imala lišća, bila je krkha, suha, nalik na pustinjski korov. Druga vrsta bila je od mekanog drveta koje se mrvilo poput trulog panja. Treća je vrsta najviše bila slična đrvetu. Imala je nježne, osjetljive listove koji su se sklapali i venuli čim bi ih dodirnuo, ali su joj stabljike, premda dosta niske, bile ravne i čvrste.

Vrućina je bila strašna, nepodnošljiva.

Hramajući, ponovno je prišao barijeri da vidi da li još postoji. Da, postoji.

Stajao je neko vrijeme promatrajući što radi njegov protivnik s druge strane. Ovaj se još držao podalje od barijere, izvan domašaja Carsonova kamenja. Kretao se amo-tamo radeći nešto. Carson nije točno mogao vidjeti što to izvodi Kotrljavac.

U jednom trenutku protivnik je stao, prišao malo bliže i usredotočio svu svoju pažnju na Carsona. Ovaj opet osjeti onaj stravični nalet mržnje koji je dolazio s protivničke strane. Bacio je kamen na njega i Kotrljavac se povukao nastavljajući svoj posao.

Na ovakav način Carson ga je bar mogao držati na pristojnoj udaljenosti.

Nastavio je skupljati kamenje odgovarajuće veličine i uspio je složiti nekoliko hrpa na svojoj strani barijere.

Grlo ga je peklo. Bilo mu je teško misliti o bilo čemu drugome osim o vodi.

Ali neizbježno je morao misliti i o drugim stvarima. O tome kako da se provuče kroz tu prokletu barijeru, iznad ili ispod nje, kako da ščepa to crveno, okruglo čudovište i uništi ga prije nego što on sam

umre od strašne vrućine i žeđi.

Barijera se protezala do zida na obje strane, ali kako visoko i kako duboko ispod pješčane površine?

Carson je načas bio tako ošamućen da nije mogao ni prstom maknuti. Sjedio je na vrućem pijesku, nepomičan, a da pri tom uopće nije bio svjestan kad je sjeo. Promatrao je plavog guštera koji je trčao od grma do grma tražeći zaklon.

Životinjica se šćućurila pod obližnjim žbunom i promatrala ga. Carson se osmjehnuo.

Životinjica se ubrzo okrenula i pobjegla, trčeći brzo od grma do grma sve dok nije nestala.

Osjetio je žeđ.

Nešto zaista mora poduzeti. Nikad neće pobijediti u ovom duelu, bude li samo sjedio znojeći se i jadikujući nad sobom. Ali što?

Treba proći kroz barijeru! Ali znao je dobro da ne može proći ni kroz nju niti preko nje. Ne bi li se možda mogao provući ispod? A, osim toga, nisu li ljudi često naišli na vodu kopajući zemlju? Time bi ubio dvije muhe jednim udarcem.

S velikom mukom Carson je došepao do barijere i počeo kopati, vadeći pri tom pijesak objema šahama. Posao je napredovao polagano i teško, jer se pijesak stalno urušavao, a što je rupa bila dublja promjer joj je morao biti veći. Nije bio svjestan koliko je sati kopao, ali na dubini od metra i pol naišao je na živi kamen. Suhi stanac-kamen, ali vodi na traga.

A barijera se protezala u dubinu sve do živog kamena. Ništa od toga. Vode nije bilo. Ni kapi.

Izašao je iz rupe, puzeći, i legao na pijesak. Teško je disao, a onda je podigao glavu da vidi što radi Kotrljavac na drugoj strani.

Njegov je protivnik zaista imao pune ruke posla. Izrađivao je nešto od drveta, vezivao nešto vriježama otkinutim s grmova. Neku konstrukciju čudnog oblika koja je bila oko metar i pol visoka i izgledala kao kvadrat. Carson se popeo na gomilu iskopanog pijeska da bi bolje mogao vidjeti o čemu je riječ.

Na stražnjoj strani te čudne naprave provirivale su dvije poluge, a na jednoj se nalazilo nešto slično čaši. Neka vrst katapulta, pomisli Carson.

Kotrljavac je upravo stavljao oveći kamen u taj čašoliki sud. Jednim je krakom pomicao polugu gore-dolje, a onda ju je počeo okretati kao da nišani i u slijedećem trenutku s protivnikove naprave poleti kamen prema Carsonu.

Prohujao je nekoliko metara nad Carsonovom glavom ali daleko da nije bilo potrebno sklanjati se. No, procjenjujući udaljenost koju je kamen preletio, Carson je tiho zazviždao. On zacijelo ne bi mogao baciti kamen ovakve težine ni upola tako daleko. Kad bi Kotrljavac

dogurao tu svoju napravu do same barijere, Carson bi se našao u velikoj neprilici i teško bi se ugibao kamenju čak i pod uvjetom da pobjegne na sam stražnji rub arene.

Novi je kamen prohujao zrakom, ali ovaj put mnogo bliže Carsonu.

To bi moglo biti vrlo opasno, pomisli Carson. Treba se obraniti na neki način.

Neprekidno je bio u pokretu izmičući tako katapultu, a ujedno je uzvraćao gađajući protivnika. No, shvatio je da time neće ništa postići. Kamenje kojim je gađao protivnika bilo je vrlo lagano, jer ga inače ne bi mogao nabacivati tako daleko. Kad je pogodio katapult, kamen bi se tek bezopasno odbio od njega.

Osim svega Carson je osjetio strašan umor u ruci. Cijelo tijelo ga je boljelo od iscrpenosti. Kad bi se bar mogao malo odmoriti a ne da se neprestano mora ugibati kamenju koje je dolazilo s katapulta svakih tridesetak sekundi...

Posrćući, krenuo je prema stražnjem dijelu arene. Vidio je da ni to ne pomaže. Kamenje je padalo i tamo, samo su razmaci bili duži kao da je protivniku trebalo više vremena da nategne mehanizam katapulta.

Umorno se dovukao natrag do barijere. Nekoliko je puta pao i jedva se uspio podići. Znao je vrlo dobro da se njegova izdržljivost bliži kraju. No nije se usudio stati sve dok nekako ne onesposobi taj katapult. Kad bi sada zaspao, nikad se više ne bi probudio.

Jedan kamen što je upravo pao, naveo ga je na razmišljanje. Taj je kamen naime udario u gomilu kamenja koje je on skupio i složio pokraj same barijere, i izazvao je iskru.

Iskre. Vatra. Prvi su ljudi zapalili vatru kresanjem i iskrama, a ono suho grmlje moglo bi poslužiti kao guba...

Na sreću, baš se takav grm nalazio u njegovoj neposrednoj blizini. Iščupao ga je i odnio do gomile kamenja, zatim je vrlo strpljivo počeo udarati kamenom o kamen sve dok nije skočila iskra i zapalila gumasto drvo grma. Grm je planuo u tren oka i potpuno izgorio u roku od nekoliko sekundi.

Sad je znao što mu je činiti. Zapalio je manju vatru na zaklonjenoj strani hrpe pijeska što ju je bio iskopao prije nekoliko sati. Najprije se zapalilo gusto grmlje, a zatim i ostale vrste koje su dalje podržavale plamen.

Žilave vriježe nalik na žicu nisu gorjele tako brzo, a to je Carsonu omogućilo da lakše pravi i baca plamene bombe. Uzeo je snop grančica, vezao ih oko manjeg kamena tako da budu teže, a onda je napravio petlju od vriježa pomoću koje je mogao zamahnuti takvom bombom i baciti je.

Pripremio je pola tuceta prije nego što je zapalio i bacio prvu. Gorući je snop odletio daleko i Kotrljavac se vrlo brzo počeo povlačiti

vukući za sobom svoj katapult. Carson je nastavio bacati zapaljive projektile. Četvrti po redu pogodio je katapult i zabio se u njega. Protivnik je očajnički pokušavao ugasiti plamen koji se širio, bacajući pijesak na vatru, no količina pijeska koju je mogao zagrabiti kandžama bila je premala da ugasi vatru. Katapult je izgorio.

Kotrljavac se udaljio od mjesta požara i ponovno je usredotočio svoju svijest na Carsona koji je osjetio onaj strašni nalet mržnje i ogavnosti. No, ovaj put intenzitet tih emocija bio je mnogo slabiji, bit će da je i protivnik počeo gubiti snagu ili se Carson već znao bolje zaštititi od te vrste napada.

Pokazao mu je dugi nos i bacio kamen prema njemu. Neprijatelj se tada povukao daleko na svoju polovicu arene i ponovo počeo brati granje. Vjerojatno se spremao izraditi novi katapult.

Carson je tada, već po stoti put, pošao da provjeri da li barijera još postoji, i onda se odjednom našao u sjedećem položaju, jer više nije imao snage da se drži na nogama.

Osjećao je bolno kucanje u ranjenoj nozi, a napadi žeđi bivali su sve strasniji. No, sve to nije bilo ništa prema potpunoj fizičkoj iscrpljenosti koja mu je zahvatila tijelo.

I ta strahovita vrućina.

Ovako, vjerojatno, izgleda pakao, pomisli Carson. Pakao u koji su vjerovali stari narodi. Trudio se da ostane budan, ali sada mu se činilo da je to potpuno besmisleno jer više ništa nije mogao učiniti. Ništa, sve dok postoji ta barijera, a protivnik se nalazi ondje straga izvan njegova dometa.

Ali, na neki način prolaz ipak mora postojati. Pokušao se sjetiti svega onoga što je nekad čitao u povijesnim knjigama o vrstama borbe koje su primjenjivane u davnoj prošlosti prije pronalaska metala i plastike. U ono vrijeme služili su se kamenim projektilima, pomislio je. To je on već imao.

Savršeniji oblik oružja predstavljao bi katapult kakav je izradio njegov protivnik. Carson takvu napravu nikad neće moći napraviti s tim kratkim grančicama koje su mu jedino bile dostupne. Osim toga, više nije imao snage niti izdržljivosti da se prihvati takva zadatka koji bi mogao trajati danima.

Danima? Kotrljavac je uspio napraviti katapult. Nemoguće je da su ovdje već tako dugo. No, tada se sjetio da njegov protivnik ima mnogo krakova, pa takav posao može obaviti mnogo brže.

Osim toga, katapult neće biti jedino sredstvo koje će odlučivati o ishodu njihova dvoboja. Treba pronaći nešto bolje.

Luk i strijela? Ne, jednom se bio okušao u streljaštvu i znao je dobro koliko je nespretan u rukovanju tom vrstom oružja. Čak i onda kad bi mu na raspolaganju stajala moderna sportska oprema od durčelika. A lukom koji bi izradio u ovim uvjetima, zacijelo ne bi

mogao baciti strijelu dalje od kamena.

Koplje? To bi već mogao napraviti. Doduše, to oružje ne bi bilo od velike koristi na daljinu, ali u borbi prsa o prsa, ako do nje ikada dođe, dobro bi mu poslužilo.

Osim toga, izrađivanjem koplja zaokupio bi svoje misli. To bi mu pomoglo da se koncentrira jer mu se svijest već počela pomalo mutiti. Često se više nije mogao sjetiti zbog čega je ovdje i zašto mora uništiti protivnika.

Stao je probirati po gomili kamenja sve dok nije naišao na kamen koji je nalikovao na vršak koplja. Oblikovao ga je i doradio pomoću drugog, manjeg kamena. Vršak je kamene oštrice postao prijeteći zašiljen.

Treba tom oružju dati oblik harpune, jer bi to možda bilo najbolje rješenje za ovakav ludi dvoboj. Kad bi njome probo protivnika i dovukao ga do same barijere konopcem, možda bi ga onda kamenom oštricom noža uspio ubiti i kroz tu prepreku.

Motku je bilo mnogo teže napraviti nego kamenu glavu. Sastavio je četiri stabljike i omotao spojeve tankim, ali čvrstim vriježama. Tako je dobio kopljište dugo oko metar i pol. Zatim je postavio kamenu oštricu na sam vrh motke i pričvrstio je.

Ovo je oružje bilo grube izrade, ali čvrsto.

Slijedio je konopac. Od tankih, žilavih vriježa napravio je konopac dužine trideset metara, prilično lagan ali jak. Jedan je njegov kraj privezao za motku harpune-koplja, a drugi za zglavak desne šake. U slučaju da baci harpunu preko barijere i promaši, moći će je lako povući natrag.

Kad je završio posao, ponovo je osjetio vrućinu, iscrpljenost, bol u nozi i neutaživu žeđ.

Pokušao je ustati da vidi što radi protivnik, ali više nije mogao stati na noge. Kod trećeg pokušaja uspio je kleknuti, a onda je opet pao ničice na pijesak.

— Moram spavati — pomislio je. — Da sada dođe do odlučne bitke, bio bih potpuno nemoćan. Kad bi ono čudovište preko znalo u kakvu sam stanju, došlo bi ovamo i ubilo me. Moram se odmoriti i vratiti snagu.

Puzajiići polagano, uz velik napor udaljio se od barijere. Deset metara, dvadeset...

Nešto je palo na pijesak pokraj njega i probudilo ga iz stravičnog sna vraćajući ga u još stravičniju zbilju. Otvorio je oči ponovno upirući pogled u modro bliještavilo nad plavim pijeskom.

Kako je dugo spavao? Minutu? Dan?

Drugi je kamen pao bliže zasipajući ga pijeskom. Uspravio se i sjeo. Kad se okrenuo, ugledao je Kotrljavca gdje stoji na udaljenosti od dvadesetak metara, sasvim blizu barijere.

Kad je Carson sjeo, protivnik se počeo povlačiti ne zaustavljajući se sve dok nije bio daleko od barijere.

Shvatio je da je prebrzo utonuo u san dok je još bio nadohvat neprijatelju. Kad ga je ovaj vidio da leži tako nepomično, usudio se prići barijeri i gađati ga kamenom. Na sreću, Kotrljavac nije znao kako strašno je Carson iscrpljen jer bi inače ostao pokraj barijere i nastavio bacati kamenje na njega.

Da li je spavao dugo? Vjerojatno nije jer se osjećao jednako loše kao i prije. Nije bio ništa odmoreniji, još je osjećao silnu žeđ. Po svoj prilici uspio je spavati samo nekoliko minuta.

Počeo je puzati dalje nastojeći da se udalji što je više bilo moguće. Stao je jedan metar ispred bezbojnog, neprozirnog zida na udaljenijoj strani arene.

Tada je opet utonuo u san.

*

Kad se probudio, sve je oko njega bilo nepromijenjeno, samo je sada bio svjestan da je spavao duže vremena.

Osjetio je da mu je usna šupljina suha i slijepljena. Jezik mu je bio otečen.

Više nije osjećao tako silan umor, stanje potpune iscrpljenosti kao da je prošlo. San mu je koristio. Ipak, znao je da nešto s njim nije u redu.

Osjećao je silnu, razdirajuću bol. Kad se htio pomaknuti tek tada je shvatio da je toj strašnoj boli izvor u nozi.

Podigao je glavu i pogledao nogu. Bila je silno otečena ispod koljena, ali se oteklina širila i prema kuku. Vriježe kojima je bio povezao oblog od lišća sad su se usjekle duboko u otečeni mišić.

Bilo je nemoguće podvući nož ispod vriježa i prerezati ih. Na sreću, zadnji čvor se nalazio na cjevanici s prednje strane i nakon mnogo bolnih napora uspio ga razvezati.

Kad je pogledao ranu ispod obloga od lišća, vidio je da situacija nije nimalo ružičasta. Infekcija i otrovanje krvi, koje se pogoršavalo iz časa u čas.

Bez lijekova, zavoja i bez vode bio je potpuno nemoćan.

Uvidio je da mu nema spasa i da će umrijeti čim se otrov proširi tijelom.

Znao je da je situacija beznadna i da je izgubio bitku.

A s njim će umrijeti i čovječanstvo. Njegovom smrću ovdje prestat će živjeti svi njegovi prijatelji, svi ljudi tamo vani u svemiru. Zemlje i drugi naseljeni planeti postat će plijen ovih crvenih, kotrljavih, neprijateljski raspoloženih čudovišta. Stvorova koji su nalik pa sablasti, koji ne posjeduju nikakvih ljudskih osobina i koji komadaju guštere jer ih to zabavlja.

Pomisao na to ulila mu je novu hrabrost i on počne puzati,

izbezumljen od boli, krećući se u pravcu barijere. Bolje rečeno, vukao se na laktovima jer se nogama nije mogao služiti.

Možda će ipak smoći dovoljno snage da baci svoju harpunu-koplje samo jedanput i da tom prilikom ubije Kotrljavca ako se ovaj kojim slučajem približi barijeri. No, izgledi su zaista bili minimalni.

Puzao je čitavu vječnost.

Barijera je još stajala na svome mjestu. Kroz nju se nije moglo proći ni sada, kao ni prvi put kad je to pokušao.

Protivnika nije bilo u blizini. Kad se podigao na laktove, ugledao ga je tamo straga u areni kako žurno izrađuje novu drvenu konstrukciju, koja je trebala biti duplikat katapulta što ga je uništio Carson.

Kotrljavac se kretao mnogo polaganije nego prije. Nesumnjivo je i on gubio snagu.

Carson je smatrao da neprijatelj više neće morati upotrijebiti svoje novo oružje. — »Ja ću umrijeti«, pomisli, »prije nego što Kotrljavac izradi katapult...«

Kad bi ga bar mogao namamiti ovamo, na barijeru, sada dok još ima snage... Mahnuo je rukom i pokušao ga dozvati, ali mu iz isušenog grla nije izašla ni jedna jedina riječ.

Ili, da bar nekako može proći kroz tu barijeru.

Mora da je načas izgubio svijest jer kad se pribrao ustanovio je da bjesomučno udara šakama po barijeri.

Prestavši s tim izljevom bijesa, zatvorio je oči i nastojao se primiriti, a onda ih opet otvorio.

Nešto je ležalo na pijesku, koprcalo se i cviljelo. Nešto malo, plavo, nalik na guštera,ali...

Tada je vidio o čemu je riječ: bio je to gušter kojeg je Kotrljavac tako okrutno raskomadao. Životinjica dakle nije uginula, došla je k svijesti i sad se koprcala u agoniji.

Carsonu je sve postalo jasno. Uzeo je kremeni nož što mu je bio za pojasom i okončao muke jadnoj životinji.

Carson se ponovno približi barijeri. Nasloni se na nju rukama i glavom, i stade promatrati kako Kotrljavac tamo preko izrađuje svoju napravu.

— Kad bih nekako uspio proći kroz ovu prepreku — mislio je — dovukao bi se do njega. Možda bih ga i savladao jer i on gubi snagu. Mogao bih...

Ali ponovo ga obuzmu crne misli i beznadnost, bol mu oduze volju i on poželi da umre. Zavidao je gušteru što ga je ubio maločas jer je mukama toga stvora došao kraj. Ali ne i njegovim patnjama. Proći će još dugi sati, možda i dani, prije nego što umre otrovane krvi.

Kad bi bar mogao podići taj nož na sebe...

Dobro je znao da to neće učiniti, jer tako dugo dok živi postoji

nada, vrlo mala, ali ipak...

Upirao je rukama o barijeru, gurajući je dlanovima i pri tom je opazio kako su mu ruke mršave i isušene. Mora da se nalazi ovdje već danima kad je uspio tako omršavjeti.

Koliko, mu je još vremena ostalo prije no što će umrijeti? Koliko još ove vrućine, žeđi i boli može izdržati njegovo tijelo

Ponovo ga je uhvatio napadaj histerije, a onda se smirio, i iznenada se sjetio nečega što ga je zaprepastilo.

Gušter što ga je upravo ubio. Pa, on je prošao kroz barijeru dok je još bio na životu. Kotrljavac mu je iščupao noge i zatim gaprezirno bacio Carsonu i životinjica je prošla kroz prepreku. Tada je Carson držao da je to zbog toga što je gušter uginuo.

Ali očigledno on nije uginuo, bio je samo bez svijesti.

Živi gušter nije mogao preći prepreku, ali gušter, koji nije bio pri svijesti, mogao je. Znači, ta barijera nije sprečavala prolaz živim bićima, već samo bićima koja su bila pri svijesti. Riječ je dakle o barijeri intelektualne odnosno razumske prirode.

Imajući to na umu, Carson počne puzati duž prepreke u namjeri da izvede svoj posljednji očajnički pothvat. Izgledi da će uspjeti bili su tako mali da o njima nije vrijedilo ni razmišljati. Pa, ipak...

Dovukao se do pješčanog humka, visokog otprilike jedan metar, koji je on sam napravio u potrazi za prolazom i u traganju za vodom.

Taj se humak nalazio na samoj graničnoj crti, jedna mu se padina spuštala na njegovu stranu, a druga na protivnikovu stranu barijere.

Držeći u ruci kamen koji je uzeo iz obližnje hrpe, popeo se na vrh uzvisine i spustio se na drugu stranu padine. Legao je uz samu prepreku, naslanjajući se svom težinom tijela o nju tako da kad bi u tom času nje nestalo, on bi se padinom humka otkotrljao ravno na neprijateljsku stranu.

Provjerio je da li mu je nož za pojasom a harpuna na lijevom ramenu i da li je konopac privezan za nju i za zglavak desne ruke.

Podigao je kamen kojim se namjeravao udariti po glavi. Nadao se da će ga pri tom pratiti sreća; udarac je naime trebao biti dovoljno snažan da ga onesvijesti, ali ujedno nije smio biti prejak da ga ne ostavi u nesvijesti predugo.

Slutio je da ga Kotrljavac promatra i da će zapaziti kako se valja niz padinu pješačkog humka i prolazi kroz barijeru, pa će onda prići bliže da vidi što se događa. Pomislit će da je Carson mrtav; vjerojatno je sad i Kotrljavac stvorio neke zaključke o barijeri. Približit će mu se vrlo oprezno i Carson tada neće imati mnogo vremena.

Zamahnuo je kamenom i udario.

*

Osjećaj boli doveo ga je svijesti. Bila je to oštra, iznenadna bol u kuku koja se razlikovala od one što ju je osjećao u glavi i nozi.

Carson je međutim predvidio tu bol, čak ju je i priželjkivao, pa se potpuno umrtvio i pazio da ne učini neku naglu kretnju.

Ležao je potpuno nepomično, ali je pri tom malo otvorio oči i smjesta ustanovio da su njegova nagađanja točna. Protivnik je dolazio sve bliže, ali vrlo polagano. Nalazio se nekoliko metara od njega j bol koju je osjetio izazvao je kamen što ga je Kotrljavac bacio da ustanovi da li je Carson živ ili mrtav.

Prestao je disati. Čudovište je bilo sve bliže i bliže, razdvajao ih je metar, dva, a onda se zaustavilo. Carson je ležao potpuno mirno.

Trudio se da ne misli ni o čemu kako telepatske sposobnosti protivnika ne bi otkrile da je pri svijesti. U takvu stanju emocije koje je čudovište prenosilo na Carsonovu svijest bile su razorne.

Osjetio je sav užas i strahotu tih neprijateljskih misli, njihovu rušilačku moć. Nije ih, doduše, mogao razumjeti niti izraziti jer jezik i svijest Zemljana nisu raspolagali odgovarajućim predodžbama. Misli i razum jednog pauka, pomisio je, ili bogomoljke ili svijest opasne pustinjske zmije s Marsa, uzdignuti na visoki stupanj inteligencije i telepatski povezani s ljudskim umom — to je moglo poslužiti kao najblaži oblik usporedbe.

Spoznao je u tom času da je ono Biće govorilo istinu: čovjek ili kotrljavo čudovište, jer za obojicu nije bilo mjesta u svemiru. Razlikovali su se kao nebo i zemlja, a ravnoteža među njima bila bi posve nemoguća.

Bliže. Sve bliže. Carson je čekao da mu Kotrljavac dođe u neposrednu blizu, da njegovi kandžasti krakovi posegnu za njim, a onda...

Zaboravljajući sve patnje i boli, podigao se i zamahnuo harpunom svom snagom koja mu je preostala. Neočekivano je osjetio kako energija struji tijelom, sve drugo više nije bilo važno.

Dok je Kotrljavac bježao pogođen harpunom, Carson je pokušao ustati i potrčati za njim. No, za to više nije imao snage, pa je nastavio puzati.

Čudovište je bježeći zateglo konopac i Carson osjeti jak trzaj na zglavku desne ruke. Protivnik ga je vukao za sobom nekoliko desetaka centimetara, a onda je stao. Carson mu se počeo približavati pridržavajući se za konopac.

Kotrljavac je stao jer je svim silama želio izvući harpunu iz tijela služeći se pri tom svojim ranjenim krakovima. Drhtao je i tresao se, a onda je shvatio da ne može pobjeći i bacio se na Carsona zamahujući kandžama.

Carson ga je dočekao s nožem u ruci. Udario ga je i probo nekoliko puta dok su kandže protivnika derala kožu, meso i mišiće.

Carson je udarao nožem tako dugo dok se neprijatelj nije posve umirio.

*

Zvono je uporno zujalo, ali Carsonu je trebalo dugo vremena da se osvijesti i shvati gdje se nalazi i što se to događa. Bio je vezan sigurnosnim pojasom za sjedalo svog izviđačkog broda, a na vizoru nije se vidjelo ništa osim svemirskog prostora. Ni traga brodovima Došljaka, ni neobičnom planetu.

Zvono je pripadalo komunikacijskom uređaju i njegovo zujanje bio je singal da netko želi uspostaviti vezu s njim. Carson uključi pomicanje poluge video-prijemnik.

Na ekranu se pojavio Brander, zapovjednik Magellana, matična broda izviđačke grupe. Lice mu je bilo blijedo, a crne su mu oči sjale od uzbuđenja.

— Magellan zove Carsona — rekao je. — Javite se. Borba je završena. Pobijedili smo.

Slike je nestalo s ekrana; Brander je vjerojatno obavještavao ostale izviđačke brodove o ishodu bitke.

Polagano je Carson počeo pomicati upravljačke uređaje pripremajući se za povratak. Još ne vjerujući, odvezao je remene i pošao do spremišta s pitkom vodom. Bio je strahovito žedan. Popio je šest čaša vode.

Naslonio se o zid i razmišljao.

Je li se sve to stvarno dogodilo? Osjećao se dobro; bio je zdrav i čitav. Žeđ je bila više stvar uobrazilje. Grlo mu uopće nije bilo suho. Noga mu je...

Podigao je nogavicu i pogledao nožni mišić. Vidio je dug, bijel ožiljak koji je potpuno zarastao. Prije ga nije imao, u to je bio uvjeren. Otvorio je patentni zatvarač na košulji i vidio da su mu grudi i trbuh išarani sitnim, skoro neprimjetnim, ali zacijeljenim brazgotinama.

Sve se to, dakle, stvarno dogodilo.

Njegov izviđački brod automatski upravljan polagano je ulazio u palubno spremište matičnog broda. Posebne kuke povlačile su letjelicu u hermetičku komoru, a samo trenutak kasnije zvonce je dalo znak da je prostor ispunjen zrakom. Carson gurne vrata i izađe prolazeći kroz dvostruku pregradu komore.

Uputi se ravno u Branderovu sobu, uđe i salutira. Brander je još bio ošamućen od svega.

— Zdravo, Carsone. Vi ni ne znate što ste propustili! Kakav uspjeh!

— Što se zapravo dogodilo, zapovjedniče?

— Ne znamo ni sami. Ispalili smo jedan plotun, a njihova cijela flota se jednostavno raspala i nestala u oblaku prašine! Nešto je sijevalo i jurilo od broda do broda poput munje. Pogođeni su bili čak i oni njihovi brodovi na koje nismo pucali, a i oni izvan našeg dometa. Cijela neprijateljska flota bila je uništena u tren oka, raspala se pred našim očima, a naše letjelice nisu pretrpjele nikakvu štetu, ni jednu

jedinu ogrebotinu! Ne bismo mogli baš reći da smo teško izvojevali ovu pobjedu. Mora da je u pitanju bila neka greška ili slab materijal njihovih brodova, a naš je prvi plotun vjerojatno izazvao neku čudnu lančanu reakciju. Šteta, velika šteta što ste propustili taj jedinstven događaj!

Carson se kiselo osmjehnuo. Bio je to usiljeni smiješak, jer trebat će mnogo vremena da se potpuno oporavi i zaboravi tu svoju pustolovinu koja je ostavila dubok trag u njegovoj svijesti. No zapovjednik ga nije gledao pa sve to nije mogao ni opaziti.

— Da, zapovjedniče — reče Carson.

Zdrav razum u većoj mjeri nego skromnost nalagali su mu da ne kaže više ni riječi, jer bi ga inače proglasili najvećim lašcem u cijelom svemiru.

— Da, zapovjedniče, zaista žalim što sam propustio takav jedinstveni događaj.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Devet autora

6. mini

YU Sirius

Samir Adanalić: STROJ ZA BESMRTNOST

London, 2055. Naučnik Jack Lenkson čuven u cijeloj Sunčevoj galaksiji počeo je predavanje o svom najnovijem izumu.

— Gospodo, danas sam vas sazvao da vam pokažem svoje životno djelo. To je stroj pomoću kojeg se može postići besmrtnost.

U dvorani nasta komešanje.

— Nemojte se čuditi jer ćete kroz nekoliko trenutaka vidjeti da imam pravo. Pomoću mojeg stroja ne samo da ljudi postaju besmrtni nego i sve vrste životinja i insekata. Zahvaljujući tome, ja vam sada mogu pokazati jednu vrstu kukca koji živi svega tri dana. Točno sam izračunao da će ovaj kukac živjeti još oko pola sata. Sada ću ga postaviti u ovu crnu kutiju i uključiti stroj. Tako. Sada ću ga izvaditi i staviti u ovu staklenu kutijicu. Da vidimo hoće li poslije pola sata uginuti. Za to vrijeme ispričat ću vam kako sam uspio izumiti ovaj stroj.

I poslije pola sata, i poslije čitavog jednog sata kukac je bio živ. Salom se prolomio pljesak. Čuveni učenjak bio je presretan i na kraju svog izlaganja reče:

— Sada, kad sam završio svoje životno djelo, ne žalim umrijeti.

Franci Cerar: UBOJSTVO TARGUMSKOG DIPLOMATA

— Otvaram sto i sedmo zasjedanje Organizacije ujedinjenih planeta Galaksije — objavio je predsjednik Mayon Kias i pogledom zaokružio dvoranom. Iako je bio prekaljen diplomat i već u drugom mandatu obavljao dužnost predsjednika Organizacije, ipak se nije mogao načuditi šarenim oblicima života koji su se okupili u dvorani.

Tko bi mogao i pomisliti da samo u našoj Galaksiji ima toliko planeta nastanjenih tako različnim stanovnicima. Neki su takvi da ih ni stari Bosch ne bi znao naslikati ni u trenucima najdublje inspiracije, razmišljao je. Sjetio se nekih članova Pravilnika Organizacije u kojima je stajalo da se u Organizaciju mogu učlaniti kao ravnopravni članovi svi planeti Galaksije čiji su stanovnici bića koja misle, ma kakav im bio vanjski izgled.

A što bismo još htjeli, nastavio je razmišljati Mayon Kias pa sva ta bića misle, iako po obliku većina nije ni po čemu humanoidna. Poput svih Venerijanaca i Mayon se osjećao Zemljaninom, iako je prošlo već deset generacija otkad su njegovi preci ostvarili na Veneri pomoću zelenih alga pogodne uvjete za život. Pod utjecajem specifične sredine ljudi su se na Veneri prilično izmijenili, tako da je Mayon Kias bio predstavnik potpuno nove ljudske vrste.

Prizor pred njim samo ga je mutno podsjećao na zasjedanja Ujedinjenih naroda koja je viđao na starim zemaljskim filmovima. Većina je diplomata, doduše, sjedila za dugačkim polukružnim stolovima, no za neke se moralo postaviti i nekoliko novih objekata. Tako su ihtioidi s vodenog Davurosa i predstavnici planeta Ma-Tyos, slični delfinima, pratili zasjedanje iz golemog akvarija. U vodi je bio i sluzavi Tabronac čija se stravična prilika pripila pipcima za zid akvarija i zelenim očima hladno gledala ravno u predsjednika.

U staklenoj kabini, ohlađenoj na minus sto stupnjeva Celzija, sjedili su gotovo goli Ruggonci, a u sličnoj su se prostoriji pokraj njih, samo na paklenskoj vrućini, pržili dobro odjeveni Infernovci. Bilo je zanimljivo da su planeti tih dviju vrsta bili u vječnom ratu, iako pobjeda ne bi koristila ni jednoj strani jer njeni pripadnici ne bi mogli živjeti na protivničkoj planeti.

Krilati Ikarijci, ornitoidi s Wazarosa i Phandeje najbolje su se osjećali na dugačkim motkama uzduž zidova dvorane.

Kad su se delegati utišali, Mayon Kias je nastavio:

— Danas ćemo glasati o primanju novog člana. Riječ je o planetu Targum. Njegovi se stanovnici veoma razlikuju od svih nas, ali su ipak bića koja misle, imaju svoju kulturu i tehniku, pa nema razloga da se ne uključe ravnopravno u rad naše Organizacije.

Na to su se otvorila vrata dvorane i u nju je ušao targumski diplomat. U dvorani je nastao žamor. Okupljeni delegati zacijelo su

očekivali neku čudnu pojavu, ali su se ipak iznenadili. Između stolova počela se kretati velika, gotovo metar visoka glava salate, koja je najviše podsjećala na jesensku endiviju. Iz glavnog korijena izbijali su korjenčići pomoću kojih se elegantno pokretala. Iza nje su dva radnika gradske vrtlarije nosila posudu punu zemlje crnice. Posudu su postavili na mjesto gdje je obično sjedio predstavnik planeta o čijem se primanju u članstvo raspravljalo. Salata se, ukorijenila u crnicu i ostala mirovati. Samo su joj zeleni listovi slabo treperili.

Nekim se diplomatima, koji su bili preživači i zakleti vegetarijanci, počela cijediti slina iz usta. Jedva su se suzdržavali da ne navale na targumskog diplomata i zaslade se jednim od njegovih zelenih udova.

— Stanovnici se Targuma — prekinuo je žamor Mayon Kias — sporazumijevaju na osnovi fotosintetičkih reakcija u svojim klorofilnim osjetilima, pa su njihovi tehničari izradili translator koji je već ugrađen i u naš Kalumov translator, zato neće biti teškoća oko sporazumijevanja.

Kad se iz zvučnika začuo nježan sopran, svi su se okupljeni ponovo iznenadili. Svaki je delegat imao pravo da po želji izabere boju glasa kojim će Kalumov translator prevoditi jezik njegova planeta na klasični latinski, službeni jezik Organizacije, ili obratno. No malo tko bi se od njih odlučio za ženski glas.

— Zovem se Thar Ketope i dolazim kao predstavnik pet milijardi stanovnika planeta Targum.

Zatim je Thar Ketope detaljno opisao život na svom planetu, a slušaoci su se mogli uvjeriti da se Targumljani, unatoč neobičnoj vanjštini, nalaze na visokom stupnju civiliziranosti.

— Naša će tehnologija, koja se osniva na fotosintetičkom korištenju svjetlosne energije, biti zanimljiva za mnogo planeta koji oskudijevaju u energetskim izvorima. No i mi imamo svojih problema. Zbog prenapučenosti odlučili smo nazemljiti neke pustinjske oblasti, pa su nam za to potrebne veće količine plodne zemlje. Držim da bismo na toj osnovici mogli razviti uspješnu trgovinsku razmjenu s drugim planetima.

Prisutni su pažljivo pratili izlaganje i Mayon Kias je bio uvjeren da će glasanje biti puka formalnost. Tako je i bilo: planet Targum bio je jednoglasno primljen u članstvo Organizacije.

*

Predsjednik je u čast novoprimljenog planeta priredio tradicionalnu svečanu večeru. Uzvanika je bilo mnogo a diplomati su marljivo kušali različita jela i pića nabavljena sa svih strana Galaksije. Kako u dvorani nije bio montiran Kalumov translator, počasni gost, Thar Ketope, nije sudjelovao u razgovorima, ali ga to nije smetalo. Zadovoljno se njihao u posudi svježeg humusa i istodobno marljivo umakao korjenčiće u vedro šampanjca. Pred jutro je osjetio da mu

udovi zbog prekomjernog pića i zadimljenog zraka počinju venuti pa je odgegao na svježi zrak. Odjednom mu je prišlo neko biće sa četiri ekstremiteta i rogatom glavom. Neko ga je vrijeme njuškalo, a zatim je počelo žvakati jedan njegov ud. Targumski je delegat u užasu shvatio da ga domorodac namjerava pojesti. Zato se na svojim korjenčićima dao u paničan bijeg po ulici. Rogati je pojurio za njim i počeo požudno meketati. Poslije dugotrajnog trčanja Thar Ketope se zadihan zaustavio i oslušnuo. Našao se u dugačkoj staklenoj dvorani, a kako napadača nije bilo u blizini, malo se oporavio. Osjetio je da je tlo pokriveno prvorazrednim humusom pa se ukopao i utonuo u dubok, pijan san.

*

Stari Engelbert, strasni povrtlar, bio je zlovoljan dok je ulazio u svoj staklenik. Na jednoj poljani izvan grada tog je dana održan godišnji sastanak povrtlara, no u njegovu stakleniku nije izraslo ništa što bi bilo vrijedno pokazati kolegama. Ali, kad je na jednoj gredici sada opazio krasnu, gotovo metar visoku salatu, kakvu ne bi mogao uzgojiti ni u snu, začuđeno je zazviždukao. Odakle ona ovdje, ne bi znao objasniti ni svojoj ženi, iako je uvijek imao na zalihi nekoliko dobrih opravdanja kojima se koristio kad bi se prekasno vraćao kući. No, nije se čudio dugo. Na brzinu je iskopao taj jedinstveni primjerak, posadio ga u lonac zemlje i odnio u stari rasklimani kombi. Uskoro je divlje jurio ulicama na sastanak povrtlara.

Njegova salata nije imala konkurencije u natjecanju za najljepše uzgojeno povrće. Ispunjen blaženstvom, Engelbert je zagrlio osvojeni pehar i nije ni vidio ni čuo mnogobrojne povrtlare koji su ga pitali kako je uzgojio tako divovsku salatu. No, on im ionako na to pitanje ne bi znao odgovoriti jer ni sam nije znao odgovora. Na kraju je zadovoljno pristao da se od šampiona pripremi velika zdjela salate.

U tom se trenu targumski diplomat probudio iz pijanog sna, ali je bilo prekasno. Još je samo uspio osjetiti kako mu grube ručetine trgaju ud za udom, a zatim je s njim bilo svršeno. Od njega je ostao samo kostur-korijen. Ta su korijen ljudi bacili preko ograde susjednog pašnjaka i idućeg su ga jutra pojele krave.

Sudionici susreta povrtlara morali su priznati jedan drugome da tako sočne i hrskave salate nikad prije nisu vidjeli.

*

Zgrada Organizacije ujedinjenih planeta podsjećala je na ludnicu. Mayon Kias je telefonirao na sve strane, ali targumskom diplomatu nije bilo ni traga ni glasa. Pripadnici službe sigurnosti uzalud su pretražili sve gradske vrtlarije, a na tržnici prevrnuli tone povrća. Targumska je vlada poslala oštro protestno pismo. Bila je sazvana izvanredna sjednica Organizacije i na njoj je nekoliko delegata zaprijetilo da će sjedište Organizacije biti premješteno na drugi planet,

ako se vlada ne bude ozbiljnije brinula za sigurnost stranih diplomata. Dlakavi Badurijanac je ogorčeno iznio neprilike u kojima se našao zbog nekolicine glupih Zemljana. Kroz cijeli ga je grad gonio vlasnik nekog cirkusa tvrdeći da je on njegov dresirani orangutan Bongo koji je pobjegao iz kaveza. Tek kad je iscrpljeni diplomat naposljetku trkom ušao u zgradu službe sigurnosti, bijesni je cirkusant odustao od progona. Gospodinu badurijanskom poslaniku uljudno se ispričao što ga je zabunom smatrao orangutanom. Pri tom je oprezno zatajio činjenicu da su Badurijanac i njegov Bongo slični kao jednojajčani blizanci.

Mayon Kias svečano je obećao da se slične neugodnosti više neće događati. Spretnim je diplomatskim manevrom uspio umiriti targumsku vladu koja je na iduće zasjedanje poslala predstavnika koji je bio obrastao pola metra dugim oštrim bodljama. Taj se osjećao prilično sigurno jer su ga svi oprezno izbjegavali. Kako i kamo je nestao targumski diplomat, ostala je tajna. Mogao ju je odgonetnuti samo stari povrtlar Engelbert. No, njega nije zanimala politika, a nitko ga nije pitao zbog čega mu je Udruženje povrtlara dodijelilo pehar.

(Izvorni naslov: *UMOR TARGUMSKEGA DIPLOMATA* — Sa slovenskog preveo *Krunoslav Poljak*)

Predrag Kezele: ŽELJA

Zovem se Sen. Šest mi je godina i dva mjeseca. Već drugu godinu učim u Glavnom centru za osnovno obrazovanje. Dosad sam sve uspješno savladao i usvojio i roditelji su mi zadovoljni. Danas nam je voditelj naše grupe zadao zadaću: treba nešto napisati o svojim željama pod naslovom »Moja najveća želja«.

Moja je najveća želja uvijek bila da imam vlastitu raketu kao moj tata, pa da sam lutam svemirom. Mama kaže da mi prve želje moraju biti ono što žele svi ljudi. Zato ću tako i početi svoju domaću zadaću:

Moja najveća želja 21. 11. 3567

Moja najveća želja je da svi ljudi budu sretni, da više nema ratova, da nigdje nitko ne treba ginuti, da se prestanu bacati bombe i proizvoditi oružje, da sva djeca u svemiru imaju što jesti i da imaju igračaka, da...

Gordan Momčilović: REŽIJA

Bio je sretan. Pred njim je bio vremeplov. Osamnaest godina rada bilo je iza njega. Počeša se po ćelavom tjemenu i sede u vremeplov. Nije znao kamo da krene. U prošlost? Znao je da ne može da promeni istoriju. U budućnost? Plašio se da zakorakne u nepoznato. Ipak, odluči se za budućnost.

*

Pogleda oko sebe. Kroz olovno sive oblake probijalo se Sunce i obasjavalo pustinju i prašinu kilometrima uokolo. Zabrinuo se — jer je znao da se nalazi na mestu Los Angelesa, na mestu svoje kuće i vrta. No, nije bilo ničega. Samo prašina i tamni oblaci na nebu. Pažnju mu privuče Geiger-Millerov brojač obešen o pasu. Besomučno je radio. Samo je njegov zvuk remetio tišinu. Srce mu se sledi. Uključi vremepiov i nestade.

*

Kamerman potapša režisera:

— Ovo ste zaista odlično izveli. Čestitam!

— Hvala, hvala! Znate, to nije moja ideja, to se i pre radilo. Ja sam je samo »obradio«.

Scenarista se ubaci:

— Zaista ovaj Hollywood već stotinama godina pravi čuda. Nema šta on ne može izvesti. A i vas treba nagraditi: na takav efikasan način ste se otarasili gostiju iz prošlosti. Ni naše, 2349. godine, ne daju nam mira. To je zaista sramota!

Režiser se nasmeši i reče:

— Vidite, ovim sredstvom smo se odbranili zauvek. Oni će misliti da je u 24. veku i posle njega sve uništeno atomskim ratom i više nas neće posećivati!

Nasmejaše se. Scenarista naredi radnicima:

— Uklonite kulise i atome. Skoro nam neće trebati.

Zoran Pašić Sigma: FABRIKA ŠKARTA

Tek proizveden čovek sišao je sa trake i veselo mahnuo šeširom: »Živ sam svete, evo dolazim ti u susret!«

Robot Autom-Psiho 3x3, glavni inženjer-psiholog fabrike za proizvodnju ljudi, pritisnuo je dugme za Uništenje proizvoda. Čovek je vraćen u obliku bljutave biološke mase na početak trake. U obrazloženju koje je poslao direktoru fabrike Tehnok-Biroku IIACI, čiji je posao da nadgleda ekonomičnost proizvodnje, inženjer-psiholog je napisao: »Dobar proizvod ne srne da se raduje svetu. Ako zna da je svet lep, pre ili kasnije poželeće da u njemu ne bude samo rob!«

Međutim, to obrazloženje nikako nije zadovoljilo direktora fabrike Tehnok-Biroka IIACI koji je bio prosto opsednut velikom potražnjom tržišta. U takvoj situaciji gde je svaki proizvedeni čovek donosio velik profit, nijedan proizvod se nije smeo odbaciti samo zato što se glavni inženjer-psiholog strogo drži standarda. Direktor je odlučio da umesto starog konzervativnog Autom-Psiha 3x3 postavi novog, ambicioznog i pre svega zainteresovanog za profit — AmbiPsiha R6I6. Ipak, sažalivši se na Autom-Psiha 3x3, koji je dugo i verno služio Njegovu Preuzvišenost Kompjutera Total-Vlast I, nije ga uništio, već ga je poslao u manastir ZdravoRazumnog Mašinstva na oporavak.

Autom-Psiho 3x3 je pod pretnjom uništenja, prekidom glavnog strujnog kola i potpunim rasklapanjem, morao svakoga dana da se moli pred ekranom-ikonom ZdravoRazumnog Mašinstva za oproštenje svojih greha, mada se duboko u sebi nije osećao krivim. Posle svake očitane molitve Autom-Psiho 3x3 bi ipak prkosno, jedva čujno prošaputao: »DOBAR PROIZVOD NE SME DA SE RADUJE SVETU. AKO ZNA DA JE SVET LEP, PRE ILI KASNIJE POZELECE DA U NJEMU NE BUDE SAMO ROB!«

Vladimir Simovski: PROMETEJ I BOGOVI

Bio je razapet na sivoj kavkaskoj stijeni koja se strmoglavo zarivala u tamnomodre vode Crnog mora. I najmanji pokret stvarao mu je strašne bolove, osjećao je bolnu nemoć cijelog tijela. Smrkavalo mu se pred očima; dnevno je svjetlo poigravalo trepereći i gubeći se, a onda bi ponovo bljesnulo divlje, žestoko i stalno tako beskonačno jednolično, što je iscrpljivalo, dušu i tijelo.

Od sve češćih bljeskova stravičnih snaga i pobjesnjelih munja i gromova boljele su ga oči, a bol je prodirala duboko u mozak, kao da su mu u glavu zabijali usijano željezo.

Tada mu se učinilo da ih vidi. Da, to su bili oni. Njihove duge, bijele prilike nadvisivale su nemirne morske valove. Najprije su to bile

samo nejasne konture, ali znao je da su to oni. Uvijek su stizali na isti način i tada kad mu je bol slamala posljednju snagu i kad je gubio svijest od teških stradanja.

— Prokleti da ste, kad-tad ćete i vi doći na red! Platit ćete za ovo, prljave protuhe! — s mukom je otkidao usklike iz suhoga grla, dok je osjećao kako mu grozne ptičurine oštrih kljunova čupaju rasparanu utrobu. Njihovo ogavno, kreštavo graktanje prodiralo mu je do ušiju poput oštrih igala.

— Pa što ako ste me raskomadali na ovoj pustoj stijeni, što ako mi lešinari komadaju utrobu, zvijeri, kad sam obavio svoj zadatak. Onaj koji je zapravo bio vaš zadatak! Ovo već nema nikakva smi... A aaah!

Ponovo strašan ubod, nešto mu je bilo otkinuto s rane, krv je pokuljala crveneći se, slivajući se niz noge, kapljući na stijenu pocrnjelu od usahle krvi.

— Gadovi — jedva je uspio procijediti kroz zube, glave sve teže, kao da je od olova. Sivilo se oko njega uzvitlalo postajući nestvarno...

Bijele su se prilike posve približile mučeniku i gledale ga s takvom ravnodušnošću da se čovjeku kosa dizala. Njihov se mliječnobijeli ten drastično razlikovao od potamnjele, ispucane i raskrvavljene kože nesretnika. On je, osuđeni, bio nekada poput njih, poticao je iz njihove sredine. Pa ipak, umjesto sažaljenja i suosjećaja, iz njihovih je očiju, iza hladne maske ravnodušnosti, iskrio nekakav zvjerski trijumf. Gledali su ga onako kako krvnik gleda svoju žrtvu prije smaknuća.

Nemilosrdno šiban slanim mlazovima vode što su mu kao remeni grizli otvorene rane, Prometej se ponovo osvijestio. Od nepodnosive boli se onesvijestio, a ponovo je došao k sebi zbog te uvijek prisutne boli. Bila je to mračna ironija sudbine, kakvu su mu odredili bogovi kad su ga bacili na ovu mrtvu, stjenovitu obalu. Ispucani mu je jezik vlažila samo gorka morska voda, tada kad je more bjesnjelo golemim valovima. Činilo mu se da u grlu ima vatrenu grudu.

— Zar je vama namijenila sudba da budete bogovi onih nesretnika, zar vama? — kriknuo je plačno s beskrajnim ali isto tako i nemoćnim prezirom. Vidik se pred njim zalelujao i rastočio, a oči pune suza i ljute vode nisu mogle gledati nadnesena lica. Njihov ga je muk bacao u očaj.

— Osudili ste me odbacivanjem u ovaj pakao na rubu galaksije, vi Veliki bogovi, samo stoga što sam htio pomoći ovim ljudima. Za vas su to samo bezvrijedna bića. Morao sam vam ukrasti informkasete i autoeduktivne uređaje, morao sam, jer vama nije bilo stalo da im ulijete bilo kakvo znanje. To je taj vaš sveti plamen — ironično se iskesi Prometej — i vi ste taj plamen ljubomorno svojatali. A dovoljno je pokloniti samo maleni dio, oni će ga znati iskoristiti. Ne osuđujte ih na propast! Ali vi smatrate da ih s pravom možete uništiti samo stoga što ste ih stvorili. Ne želite imati rivale u galaksiji. Želite biti

gospodari života i smrti! — Prometej izgovori ovo sa zapanjujućom energijom, uzavreloj u izmučenom tijelu. Oči mu ponovo zasjaše pune nade.

— Ne budali! — zagrmi prostorom — zar da se njih bojimo, tih bijednih kreatura koje smo sami stvorili, zar tih jadnika? — bijesnio je Zeus.

— Jadnici, je li? Ako su jadnici onda im pomozite, stvorili ste ih, darujte ih svojom mudrošću. Oni tvoje ime, komandante, izgovaraju sa strahopoštovanjem. Ne znaju da se iza tvoga imena skriva običan svemirski gusar. Shvati već jednom da im je potrebno znanje a ne nekakvi bogovi da se obračunaju s divljom prirodom. Jeste li se zapitali tko vam je dao pravo da se ovdje, na ovom mrtvom planetu, pošto smo prohujali hiperkozmosom, poigravate s fenomenom kao što je život?

— Dosta, protuho! — vrisnu jedan od bogova iz Zeusove pratnje. Bio je to Hefest, Prometejev krvnik. — Što ti, zapravo želiš? Da im otkriješ strukturu uranova atoma? Zasmijavaš me, ludače, ta jedva su pronašli kamenu sjekiru. Shvati da je to samo jedan od naših neuspjelih pokusa da stvorimo apsolutnu inteligenciju. Morao bi biti zadovoljan što nismo uništili te bjeličaste prilike. A ti zahtijevaš da im damo znanje, heretiče! Ukrao si informkasete da bi im poklonio znanost i umjetnost. Pokušao si izmijeniti njihov genetski kod. Znao si da to nije dopušteno. Znaš napamet intergalaktički kodeks, pa ipak si ga užasno iznevjerio. Pravedno si, stoga, kažnjen! — Hefestove oči zlobno sijevnuše, pune histerične osvetoljubivosti. Glas mu je pao za oktavu dok je izgovarao posljednju rečenicu.

— Drugome ti popuj, vatronošče. Zaista je solidnog demagoga od tebe načinio tvoj otec, Zeus, krvniče! Ali znamo za Zeusovu jedinu slabost: bezočnu tiraniju. Nesreća je u tome što ste svi istomišljenici!

— Eh, Prometeju! — opet je Zeus grmio. — Žalim te što si toliko glup. Zar si mislio da ćeš mene prevariti? Svagda si to činio. Posvuda si subverzivnim akcijama pokušavao onemogućiti našu misiju. Možda se jednom i oslobodiš ovih surih stijena i groznih lešinara što ti kljuju utrobu. Ali ovo što ćeš uskro čuti neće te oduševiti!

Zeusov gnjev učas diže strašnu oluju. Zapuše uraganski vjetar a stijene kao da se razdrobiše pod tom bijesnom navalom. Oštre munje zapараše nebo. No Zeusov je glas sve to nadjačao:

— Znaš da ove kreature žive u bezvrijednom svijetu. Znaš da za njih vrijeme teče brže. Još prije kraja ovog pokusa znali smo da neće uspjeti. Tada smo u ove crve usadili nagon autodestrukcije. To je ta istinska »Pandorina kutija«, moj Prometeju! To što si im ti darovao samo će ih brže uništiti. Na ovom će planetu život uskoro biti zbrisan!

Praćen glasnim smijehom, glas se gubio u daljini. Tijela bogova pretvoriše se u blijede sjene i zatim iščezoše...

Za Prometeja i bogove, došljake iz Aldebarana, nije prošlo mnogo vremena. Ali na Zemlji prohujaše tisuće godina. Površinom čitavog planeta bljesnuše smrtonosni oblaci zasljepljujuće svjetlosti. Život za koji se Prometej borio brzo je uništen. Planet je opet pust i mrtav.

Još jednom je bio poražen. Ali je Prometej opet zaplovio u vakuumu u obličju energetskog oblaka. Nada je u njemu bila nesalomljiva, govorila mu je da će možda negdje, na drugom kraju svemira, ostvariti svoj cilj. Da će nekom primitivnom životu pomoći da stekne inteligenciju i znanje da bi se izdigao iznad svih granica i barijera. Da izgradi bića prometejska duha, poput njegova.

(Izvorni naslov: *PROMETEJ I BOGOVITE* — S makedonskog prevela *Elena Cvetkova*)

Slobodan Ćurčić: PUKI SLUČAJ

Svakako, sve je to bio puki slučaj. Joe Krowalsky nije mogao da očekuje da će ga zadesiti takav maler, u trenutku kada je pomislio da je zauvek zametnuo svoj trag. Federalna policija bila je uporan protivnik koji dugo pamti. Greške nije moglo biti crvena, treperava svetlost na komandnom pultu broda u kome se nalazio, označavala je da je rezerva goriva pri kraju.

Joe Krowalsky je bio kockar. I to profesionalni. Pošteno rečeno, bio je najuspešniji varalica u celoj Federaciji planeta, i on se nije nimalo trudio da tu nešto izmeni. Maler ga je poterao još na Lidi I. U jednoj vrlo uzbudljivoj i napornoj partiji (čak i za jednog Joea Krowalskog!) bio je iscrpeo čitav svoj repertoar trikova i prevara. Njegove protivnike u pokeru pratila je neverovatna sreća pa je morao da upotrebi sve svoje mračno umeće da ih opelješi. Nezgode su počele kada je — opet prokleta slučajnost — jedan od igrača, pod gasom, pao pod sto i spazio njegove rezervne špilove koje je držao u čizmi. Naravno, bio je toliko trezan da to svoje otkriće iznese drugima. Morao je da ih uspava svojim gasnim revolverom, koji je uvek držao u rukavu. Pokupio je sve zarađene i nezarađene kredite i zbrisao i tako navukao na vrat celo podzemlje sa Lide I.

Bio je u strašnoj žurbi kad je uleteo u prodavnicu svemirskih letilica. Kada čovek žuri i ima celo podzemlje za vratom, pored stalne potrage federalne policije, ne "obazire se na takve trivijalnosti kakva je cena dobrog (i brzog) broda. Trgovci, dva mala nalickana brata koja su sličila kao jaje jajetu, ponudila su mu velik izbor. Za nepunih deset

minuta bio je za upravljačem broda. Izletište je bilo iza prodavnice. Joeu se činilo da su mnogi kupci odavde odleteli u velikoj žurbi.

Brod je bio polovan, ali dosta dobro očuvan.

Jedina mana, za koju je sada saznao, bila je da je brod imao premalo goriva u rezervi. Gornjumske šipke su se istrošile, a trgovci su se kleli da su koliko juče bile zamenjene.

Sada više nije imao vremena da misli na to. Blještavo sunce se približavalo. Budućnost se Joeu Krowalskom nije činila svetla: ili spora smrt u ovom metalnom kovčegu, koji bi postao satelit zvezde, ili brza smrt od njegovog ručnog dezintegratora. Razmišljao je da prevrne karte o svojoj sudbini, kad...

Naravno, sve je opet bio puki slučaj. Lokatori su upravo tada pronašli taj planet. Moglo je to da se desi čas kasnije, no ipak, desilo se upravo tada. Joe Krowalsky je bio čovek koji se koristio darovima sudbine. Procenio je da će rezerva (uz svu moguću sreću) izdržati do planeta. A dalje... No, tu se pouzdao u slučaj i sreću.

Čak je i prizemljenje bilo uspešno. Pokazatelj goriva je momentalno pregoreo, ali to ga više nije zabrinjavalo. Planet je bio sivkast, s malo vegetacije. Joe je namestio svoj univerzalni translator kraj usta i lagano krenuo.

Pristanišna zgrada bila je oronula i puna prašine. Odmah je shvatio da planet pripada Vulpurijanskom savezu.

Prokletstvo, promrsio je kroza zube, opet divljina! No, nadu mu je davao blistavi dvosed, koje je tek sada opazio. Bio je u hangaru, potpuno nov. Odmah je znao klasu i tip. Brod je pripadao novim modelima, koje su specijalno za Federaciju gladili Vulpurijanci. Malih dimenzija, pogodan za izbegavanje astro-radara, brz, fotonski motori, malo troši... Od tih prednosti osetio je uzbuđenje kao kod svake veće partije pokera.

Ušao je u zgradu i odmah spazio Vulpurijanca. Sedeo je za stolom u prvoj prostoriji. Bio je zagledan u nešto, što se uz mnogo dobre volje mogla nazvati slikovnom ukrštenicom.

Opet, sve je to bio puki slučaj. Naleteti na jednog Vulpurijanca, koji je usto imao najnoviji model svemirske letelice... Pa, nije mogao da se požali na svoju sreću! Uz sve moguće priče o glupavosti i naivnosti Vulpurijanaca, koje su mu sada pale na pamet, o njihovoj neizmernoj Strasti za kockom, uz svu njegovu umešnost... Budućnost mu se činila svetla.

— Dobar dan — reče Joe na čistom vulpurijanskom.

— Dobra struja — odgovori Vulpurijanac uobičajenom frazom.

— Da se predstavim... — nastavi Joe, glumeći čoveka koga je samo krajnja nesreća donela ovamo. — Ja sam Joe... hm, Joe McGee, ovaj, federalni inspektor za transport i veze u Zemaljskoj Federaciji.

Vulpurijanac zatrese svojom dugom riđom grivom, koja mu je

zahvatala celu glavu i pola lica i reče svoje ime, koje ni univerzalni translator nije mogao fonetski da prevede, no koje je sličilo zemaljskom: Trotritrabaz. Joe ljubazno kimnu glavom i vesto izbeže Vulpurijančevu ruku sa sedam prstiju. Želeo je da ima sigurne ruke za posao koji je bio na vidiku.

— Onaj brod... napolju... Vaš je?

Trotritrabaz potvrdi. Joe sa gađenjem, neprimetno, otrese gomilu dlaka sa svoje odeće.

— Vi ste službenik ovde?

— Aha. Zapravo zamenjujem. Moj je posao trgovina raketama. Biro je sa druge strane planina. Tamo bi se moglo naći nešto i za vas.

Svakako, pomisli Joe. No, tamo je sigurno bila i kancelarija federalne policije, a njegova poternica je krasila svaku, pa i najmanju ispostavu u celoj Federaciji još od onda kad je opelješio senatore na Argini VII.

— Sumnjam... — nastavi Joe. — Potreban mi je brz i siguran brod. Dužnost traži brzinu.

Trotritrabaz zakima i podiže oblak dlaka.

— Da nije bilo kvara u pogonu...

— Po zvuku sam zaključio da je reč o gorivu. Tako je treštalo kad ste sleteli. — Vulpurijanac zaškilji velikim praznim očima.

Pa sad, pomisli Joe, i najveća je budala to mogla da zaključi. Vulpurijanei, i pored svega, nisu tolike budale.

— Hm, da r.. Prokleto gorivo. Nazvaću kasnije servis. Igrate? .

Joe izvadi špil iz džepa. Vulpurijancu zasvetleše oči.

— Znate, to je zabranjeno nama, federalnim službenicima, ali dobro dođe kao razbibriga... izrecitova Joe spremljenu priču.

Trotritrabaz zatrese svojom grivom i prihvati se karata.

— Poker — predloži Joe.

— Ne znam. Mi igramo samo vuni.

Joe se nasmeši u sebi. Ovčica, pomisli. Vuni je bila njegova druga specijalnost. Uz ljubazan osmeh podeli karte.

Brod... — poče Joe dok je ponovo delio karte. — Na prodaju? Vidite, u silnoj sam žurbi...

— Nije za prodaju — odgovori Trotritrabaz bulјeći u karte.

Joe se ukoči.

— Ali, vi ste trgovac. Sigurno imate još ovakvih u gradu.

— Ne ovakvih. Ovaj je lično moj. Njime se vraćam u firmu sa...

— ... druge strane planine, znam! — dovrši Joe. — Moj je gotovo nov, popravićete ga. Doplatiću razliku.

— Teško. Ne umem da popravljam brodove.

Joe pomisli da izvadi dezintegrator, no odstatde. Ko zna koliko ih je još u zgradi? Mislio je da Vulpurijancu utrapi falsifikovane kredite, no taj je biznis otpao. Nastavio je da deli karte.

Vulpurijanac je zadovoljno zatresao glavom. Dobivao je po sedmi put. Joeovi krediti su menjali vlasnika. A onda Joe zaključi da je vreme da krene u akciju...

Joe je redom dobivao, no nije likovao. Nije želeo da Vulpurijanac, i pored svoje glupavosti, oseti da ga on vara u igri. Vulpurijanac je bio izuzetno vešt i Joe je morao primeniti sav svoj arsenal trikova.

Vratio je sve svoje falsifikovane kredite i brodovi su na kraju postali ulog. Partija je loše počela za njega (naravno, sam je tako želeo). Zatim je zaredom izvukao sve potrebne karte i stvar je bila rešena.

—Tja... — Vulpurijanac nije izgledao mnogo nesrećan. — Pošteno ste dobili, strance. Brod je vaš.

Kakva ovčica, pomisli Joe, ustajući. Ipak, nasmešio se što je mogao ljubaznije.

— Eh, sreća... — Joe poverljivo snizi glas. — Slušajte, ovo je ipak preterano. Ne bi bilo dobro za reputaciju federalnog inspektora, ako bi se čulo da je igrao vuni... Uzeću samo vaš brod, svoj vam ostavljam. Zuri mi se, shvatate?

Vulpurijanac je blistao od sreće. Kiša dlaka sručila se na Joea, kada je zakimao glavom, tako da ovaj požuri ka brodu. Udobno se zavalio u unutrašnjosti. Ubacio je potrebne koordinate u brodski kompjutor, pripremajući se za prostorni skok. Naći će se u blizini Kalmara 928. U tom je sistemu bilo dosta planeta na kojima je mogao na miru da obnovi svoju zalihu kredita. Kalmarani su, pored svega, bili na glasu kao strasni kockari i teške naivčine...

Trotritrabaz je dugo mahao, sve dok mu se brod nije izgubio s vidika. Lagano se odšetao do Joeovog broda i zadovoljno ga posmatrao. Uz dopunu goriva i sitnije popravke, brod je mogao dostići zavidnu cenu u kreditima. Kimao je zadovoljno glavom, dok je išao ka zgradi. Ušao je u odaju za vezu i seo za memopredajnik.

Ekran se ubrzo osvetlio. Na drugoj strani misli mu je primao njegov stari znanac.

Bar Ept, federalni komesar policije se napreže da se koliko-toliko ljubazno nasmeši.

— Šta ima novo Trotritrabaz?

— Kako ste, Bar Ept? Interesuje me jedno: da li je još na snazi poternica za Joeom Krowalskim?

— Joe Krowalsky? Ta varalica? Svakako! Suma je astronomska...

Za tren se lice federalnog komesara uozbilji.

— O čemu se radi, Trotritrabaz? Primećen je? Trotritrabaz se nasmeši i zatrese svojom grivom.

— Javite banci da prebaci iznos ucene na moj račun. Joe Krowalsky će uskoro plutati kod Kalmara 928... Lak plen. Naravno, zadržite uobičajeni postotak.

Lice Bar' Epta bilo je oličenje zbunjendsti.

— Ali, kako?

— Upravo sam mu prodao svoj brod.

— Do vraga, kako se sve to uvek kod vas dešava? To je već deveti kriminalac kojega nam dostavljate. Ne shvatam...

Vulpurijanac zatrese grivom i ekran se načas zamagli od dlaka.

— Baš jutros sam dobio sveže poternice s njegovim novim licem. Na kraju, sve je to ipak puki slučaj, komesaru.

— Hm, hm... Slučaj, da, možda... No, vulpurijanski brodovi su najbrži u Federaciji. Ako Joe Krowalsky umakne...

— Bez brige, komesaru. Najbrži su, naravno, ali samo sa dosta goriva.

Kad se ekran ugasio, Bar Ept izda potrebna naređenja. Zatim protrlja čelo. Kosmati Vulpurijanac postajao je sve bogatiji. Imao je utisak da je njegova kancelarija puna dlaka iz Vulpurijančeve grive. Slučaj, ha!

— Pa, posle još kažu da su Vulpurijanci glupi! — promrsi.

Dragica Gračner: TRAŽENJE MLADOSTI

— Zemlja! — veselo je kliknuo Robin i pogledao posadu koja je buljila u ekran i od radosti se, kao i on, smijala. Bio je to prvi svemirski brod koji je, prije nekoliko godina, krenuo na putovanje. Robin je razmišljao o ljudima na Zemlji na kojoj je u međuvremenu proteklo šezdesetak godina. Na njemu samom jedva se vidjelo da je stariji: kosa mu je malo posijedjela, koža potmnjela i više nije bila onako glatka kao što je bila na Zemlji, no to je bilo posljedica kratkotrajnog boravka na planetu VO. Na tom je planetu proveo nekoliko mjeseci a zatim se opet ukrcao u brod koji je pune tri godine povećavao svoju brzinu gotovo do brzine svjetlosti. Kompjutor je izračunao da je proveo u svemiru samo šest zemaljskih godina. Kad bi se pogledao u ogledalo, mogao je to jasno vidjeti. Zadovoljno se nasmiješio.

Ali, što se u međuvremenu dogodilo na Zemlji? Zemlja — kako li je to malen planet! Na njoj je do sada poumirala cijela generacija. Ako ljudska civilizacija još uopće postoji, ili ako još uopće postoji život! U daljini je vidio samo malenu plavu kuglu kojoj su se brzo približavali. U vrijeme njegova odlaska ljudi su se već počeli seliti na susjedne planete. Njegova je žena Margaret u ono doba bila još mlada, imala je

jedva dvadeset godina. Plakala je na rastanku. No ona je bila romantična. Bavila se slikarstvom i uzgajala ruže. Željela je živjeti na Zemlji i onda kad su učenjaci već počeli ozbiljno upozoravati ljude da se isele zbog zagađenosti i prenaseljenja. Za stare i uporne patriote već su gradili podzemna naselja. Svega toga se Robin dobro sjećao. Margaret je sada imala više od 80 godina, pomislio je. Na to se opet nasmiješio. Radovalo ga je što je uspio sačuvati mladost. Njegova lijepa Margaret sada je starica s borama na licu... Ako je uopće još živa! I njegovi su prijatelji starci i imaju već staru djecu. Na tu je pomisao zadrhtao i opet se pogledao u ogledalo... Brod je triput preletio iznad pustih zemaljskih pejzaža dok nije uspostavio vezu s tlom. Komunikacijski kompjutor je javio da na Zemlji živi još milijarda ljudi u podzemnim naseljima. Robin je poslao na Zemlju podatke o svojoj ženi i odmah dobio odgovor da je još živa i da trenutno boravi na Mjesecu.

U tranzitnom centru podzemnog naselja na Mjesecu okupila se velika masa ljudi koji su se htjeli sresti sa znancima. Robin je sjedio u maloj kabini i nestrpljivo čekao Margaret. Uskoro su u kabinu ušle dvije djevojke. Robin se zbunio:

— Čekam poziv Beta 4. Zabunile ste se... Mlađa, privlačna riđokosa se nasmiješila:

— Sve je u redu. Ja sam Margaret.

Prišla mu je radosno se smijući. Imala je uske ljubičaste hlače i tuniku čija je boja bila u skladu s bojom njene kose. Duga joj je kosa padala gotovo do pojasa.

— Iznenađen si što sam ostala mlada? — zaključila je po njegovu zabezeknutom pogledu pa se nasmijala. — Ta ni ti nisi ostario... Sjećaš se da sam bila romantičan tip i voljela prirodu. Kad si otišao, ukrcala sam se na slijedeći brod koji je putovao na planet Tay u drugoj galaksiji. To je čudesan planet! Uvijek sam voljela ruže a tamo žive samo biljke. Ostala bih tamo vječno da nisu počeli dolaziti ljudi. Sada je taj planet već gusto naseljen. Osim toga, zaželjela sam poslije toliko vremena, da te opet vidim...

Htjela me je vidjeti da mi pokaže kako je lijepa i mlada, nehotice je pomislio Robin. Ljutio se što mu se nisu ispunila očekivanja. Margaret se lukavo smiješila, a on, unatoč svemu, nije mogao a da joj se ne divi. Instinktivno je opipao sljepoočice i pogledao naboranu kožu na rukama. Sada je opazio i djevojku koja je došla s Margaret. Imala je kosu boje pšenice i blistavu kožu. I Margaret je svrnula pogled na nju.

— To je naša Diana. Zar je nisi prepoznao? Rodila se nekoliko mjeseci poslije tvog odlaska. Deset je godina provela na Andromedi i zato ima nekoliko borica oko očiju...

Kći mu se nasmiješila. Zatim je pogledala Margaret, koja joj je

kimnula glavom, i djevojka je otišla.

— Žuri joj se. Za dvije minute odlazi njezin brod. Ide na odmor na Tay.

Robin je bez riječi gledao ljude koji su se susretali u halama stanice. Bili su to lijepi mladi ljudi, rođaci i znanci koji su se sreli poslije mnogo godina putovanja. Robin je pokušavao pogoditi koji su od tih ljudi roditelji a koji djeca ali mu to nije uspijevalo: svi su izgledali jednake dobi. Sve im je više zavidio. Odmjerio je pogledom Margaret, a zatim više nije mogao sakriti svoju ludu želju za mladošću, pa je nestrpljivo, glasom punim nade, upitao:

— I gdje se nalazi taj planet Tay?

(Izvorni naslov: *V ISKANJU MLADOSTI* — Sa slovenskog preveo *Krunoslav Poljak*)

Hrvoje Hitrec: NESPORAZUM

— Imamo li kakvu jabuku...? Hej, Robinsone! — prodrmala je žena doktora Krešu Makanca sat poslije ponoći.

— Ali Vlasta — progunđao je cmizdravo i sneno. — Pa kako me možeš buditi za takvu glupost Nisi dijete.

— Ne. Ja sam žena i hoću jabuku.

— Ti si zrela za ludnicu — izjavi doktor Makanac, već prilično budan.

Jučer, u petak, krenuli su prema vikendici na Mrežnici odmah nakon što je predao dežurstvo mladom Viktoru Rovaku, i već su na auto-cesti prema Karlovcu naslutili da im vrijeme neće biti sklono, što se pokazalo točnim jer je oko šest navečer, upravo kad su stigli pred brvnaru ponad rijeke, nebo dobilo jedan od svojih histeričnih napada, s vikanjem, urlanjem, praskanjem i plakanjem. Nestalo je struje. Doktor Makanac je bacio nekoliko klada u kamin, pa su do devet sjedili kao pećinski ljudi pred vatrom što se propinjala u strahu od divovskih sjenki dvaju šutljivih bića.

Između doktora Makanca i njegove žene bilo je već odavno sve gotovo, zahvaljujući njenoj u početku bezrazložnoj ali upornoj ljubomori, koju je on s vremenom učinio razložnom, kad mu je naime dosadilo da bez krivnje bude kriv, i kad je shvatio da se onaj tko je doista kriv mnogo uvjerljivije i strasnije pa dakle i uspješnije brani. No iako je njihov brak bio propala stvar, održavali su ga na životu iz neobjašnjivih razloga, slijepljenih od utvara prošlosti, mazohizma i još

nejasnog straha od samoće.

— Možda još ima koja u ostavi — reče doktor Makanac, uzdahnuvši.

Netko je u međuvremenu smirio nebo, još je samo jecalo.

Ustade, navuče ogrtač, zapali petrolejku na kaminu i pođe po prokletu jabuku. Našao je čak dvije. Odškrine vrata i pogleda u noć. Osjeti jesen u želucu.

Žena je cviljela kad se vratio u sobu. »Krešo, meni je zlo. Krešo, što se to događa, Krešo!«, stenjala je. On se ravnodušno namršti. Valjda prehlada, pomisli. Ili one hrenovke što su ih pojeli u Karlovcu, one gumene govnarije. No bijaše nešto iskreno prestrašeno u njenom glasu, što ga nagna da joj se približi. Opipa joj čelo. Znojila se. Uze petrolejku s kamina i približi svjetlo tijelu pod pokrivačem.

— Vlasta! — krikne zaprepašten. — Vlasta!

Bila je već napola u nesvijesti. Bijeli pokrivač što su ga lani kupili u Andori neprirodno se ispupčio na onom mjestu gdje je još sinoć bio prilično vitki trbuh, brižno održavan masažama i mučnom dijetom. Doktor Makanac drhtavim rukama otkrije ženu, spusti se na koljena, opipa ogromni trbuh, naglo povuče ruku, zagrize kažiprst, ustade, napravi nekoliko nepotrebnih, izgubljenih koraka, kružeći prostorijom, stišćući sljepoočice, pa izjuri u mrak i zgrabi liječničku torbu sa zadnjeg sjedala automobila.

Prisloni joj stetoskop na trbuh. Nije bilo sumnje. Nešto se u njoj rađalo, neko je srce kucalo, oh, pa to... to biće se već i micalo, jasno je vidio kako leluja zategnuta koža. »Nemoguće«, prošapće doktor Makanac. »Nemoguće, besmisleno... čudovišno...«

Napipa ampulu morfija u torbi. Oklijevao je, ali ga jedan neljudski krik nagna da požuri.

Kad se smirila, natoči vodu u veliki lonac i stavi ga na žeravicu u kaminu, baci nekoliko cjepanica, dobro opere ruke, izvadi čistu jastučnicu iz ormara i na nju poslaže instrumente. Rutinirani pokreti vratiše mu nešto mirnoće, ali je i dalje ćutio uzrujanu jezu u kičmi.

Nov ga užas obuze kad se počelo pomaljati tjeme. »Što će se to roditi, što se može roditi na ovako neprirodan način? Oh, na što će biti nalik?« Ote mu se gotovo uzvik radosti kad vidje dva oka pod smežuranim čelom, maleni nos i sasvim obična usta. a kad se probio sluzav trup s rukama i nogama garantirano ljudskim, zajedno s dječjim plačem provali iz doktora Makanca histeričan, grčevit smijeh. I pupčana vrpca bila je tako prirodno ljubičasta.

Okupa dijete. I nesvjesno mu prebroji prste. »Dvadeset, četiri puta pet je dvadeset, mali moj«, tepao mu je. »Četiri puta pet je dvadeset.«

Umota novog čovjeka u frotirski ručnik, i stavi ga na krevet kraj žene koja je tiho ječala. Sjedne umorno za stol i stade zuriti u dijete što je micalo usnama i mrštilo se smiješnim grimasama. Posegne za

cigaretom, sjeti se da su prozori zatvoreni, pa izađe na terasu i tamo zapali. Ma koliko sve bilo nestvarno i nevjerojatno, to što je rodila ova stravična noć bijaše sasvim opipljivo, ono će zahtijevati... naravno, zahtijevat će da jede prije svega, ali kako ga nahraniti, na Vlastu ne može računati. Dakle što prije u bolnicu, oboje. Vrati se u kuću po džepnu svjetiljku i pogleda mališana i ženu. Dijete mu se učini nekako većim nego prije nekoliko trenutaka, ali on to pripiše svojoj uzrujanosti i uputi se prema automobilu. Vozeći natraške, doveze ga tik pred ulaz, pa pohita u sobu. Dijete je sjedilo na krevetu i smiješilo mu se.

— Ne — šapne doktor Makanac. — Ne, to ne može biti.

Oprezno se približi mališanu i otkrije ga. Nađe puno, čak bucmasto malo tijelo, vrlo dobro građeno. Otvori mu usta naglom kretnjom. Zubi su upravo rasli.

Vrati se do stola, natoči čašicu rakije i zarije glavu u ruke, promatrajući čudo što je raslo pred njegovim očima. Kao da je gledao strahovito ubrzan edukativni film. Popije još jednu čašicu. Zatim još jednu. Obuze ga ravnodušje. »Sve je to nemoguće«, promrmlja, a onda poviče: »Ja te ne priznajem!«

Ipak je otišao u kuhinju po mlijeko i podgrijao ga na primusu. Kad se vratio, zatekao je dječaka za stolom.

Mali ga pogleda tamnim, pametnim očima, onda razgleda šalicu, pomiriše, i otpije nekoliko gutljaja.

Oko četiri ujutro pojaviše se na dječaku prve malje. Noge su mu već odavno dodirivale pod. Ručnik u koji je bio zamotan kad se rodio, sada mu je prekrivao bedra.

Tada ga doktor Makanac zapita glasom koji ni sam nije prepoznao: »Tko si ti?«

Dječak ne odgovori. Licem mu preleti nešto kao stid, i zaustavi se u kutovima usana.

— Tebi je neugodno, je li? — razljuti se doktor Makanac. — A kako se ja osjećam?

Opazi da mladić gleda nož na stolu, i brzo ga skloni.

— Tko si ti? — upita opet.

Čovjekovo lice se zgrči u naporu. Beskrajno teško i polako prevali preko usana riječi:

— It was a misunderstanding. Doktor Makanac protrne od toga glasa.

— Kako... nesporazum? — upita napokon, tražeći po pretincima zaostale engleske riječi. — Odakle dolaziš?... I kamo si morao stići?

No, biće više nije progovorilo. Duga, crna kosa, grafitna brada i brkovi, dadoše mu uskoro isposnički izgled, oči mu postadoše sjajne i sjetne. Doktor Makanac osjeti kako raste neznančeva nelagoda, i porazi ga zadovoljstvo kojim je ovaj pratio vlastito starenje.

Stvorenje nijednom nije pogledalo usnulu ženu na krevetu, iako je bilo svjesno njene prisutnosti.

— Mogu li... mogu li što učiniti za vas? — promuca liječnik.

Čovjek ga je nepomično gledao.

Boca se polako praznila. Na mjesto prvog užasa, pa radoznalosti, ravnodušja, došla je tuga.

Kad je starac ustao, skrivajući nakazne nokte pod valovitim plaštem sive brade što je gotovo dodirivala pod, i kad se nesigurnim koracima otputio na terasu, doktor Makanac ga nije slijedio. Vidio je, kroz poluotvorena vrata, kako biće sjeda na mokre daske, oslanjajući se leđima o dovratak, i nepomično zuri prema jutarnjem nebu.

Oko pet sati opipa liječnik starčevo bilo, vrati se do stola, zarije glavu u ruke i tiho zaplače.

Okršaj

Clifford D. Simak:

Skirmish

Prevela *Jadranka Supić*

Bio je to dobar ručni sat. Služio mu je već trideset godina, i više. Pripadao je njegovu ocu. Kad je umro, majka ga je spremila i poklonila Joeu za osamnaesti rođendan. Od tada mu je služio vjerno.

Ali jutros, Joe Crane se, uspoređujući vrijeme na svom satu s vremenom na velikoj uri iznad garderobe u redakciji, morao uvjeriti: njegova ručna ura išla je naprijed jedan sat. Pokazivala je sedam sati, a velika ura šest.

Kad je o tome razmislio, opazio je da je vani još bio mrak i ulice su mu se činile neobično pustima.

Stojeći nepomično usred prazne prostorije, osluškivao je kucanje teleksa. Tu i tamo bile su upaljene stropne svjetiljke i njihova se svjetlost odbijala od utihnulih telefona, pisaćih strojeva, od posudica s bijelim ljepilom, poredanim na sredini velikog stola.

Sada je sve bilo tiho i mirno, ali za jedan sat redakcija će oživjeti. Ed Lane, urednik informativne rubrike pojavit će se točno u šest i trideset, malo prije Franka McKaya, urednika financijske rubrike, čiji će teški korak najaviti dolazak.

Crane protrlja oči. Bio bi rado još malo spavao! Mogao je...

Ah! Još samo minutu! Iz kreveta ga nije istjerao njegov ručni sat nego budilica. Drugim riječima, i ona je jedan sat išla naprijed.

— Tako dakle! — promrmlja Crane.

Uputi se prema svome stolu. Nešto se micalo kraj pisaćeg stroja. Nešto svjetlucavo. Nešto što je bilo veliko kao štakor i neobjašnjivo... Crane stane kao ukopan, suha grla, s osjećajem mučnine u želucu.

Stvar čučne ispred stroja i počne motriti Joea. Nije imala oči, ništa što bi podsjećalo na lice. Ipak ga je gledala.

Reagirajući gotovo nesvjesno, Crane pruži ruku i zgrabi jednu posudicu s ljepilom. Bijesno zamahne i posuda, cakleći se na svjetlu, poleti krivudajući.

Udari u stvar, sruši je sa stola i tresne na pod u gejziru komadića razbijena stakla i grudica sasušena ljepila.

Svjetlucava stvar poskoči na podu. Kad se podigla, začuo je metalno škripanje šapa. Utekla je.

Crane uzme težak, metalni nož za rezanje papira i u naglom nastupu mržnje i gađenja baci ga iz sve snage. Nož s prigušenim štropotom padne pred metalnog štakora koji je bježao.

Iverje se razletjelo kad je umakao bačenom nožu. Okrenuvši se na mjestu, stropošta se na dno jednog ormara kojem su vrata bila malo odškrinuta.

Crane poskoči i s treskom zatvori vrata.

— Prevario sam te! — poviče. Štakor! Metalni štakor!

Naslonjen na Ormar, razmišljao je o tom događaju.

To me vraški uplašilo. Glupo je bojati se neke stvari koja svjetluca i malo nalikuje na štakora. Možda je to bio štakor. Ipak, nije imao ni repa ni njuške.

Usprkos tome, gledao je Joea.

To je besmisleno! Stari moj Crane, pomalo gubiš kontrolu nad sobom.

Ipak je tu bilo nešto čudnovato. To se nije moglo dogoditi u dvadesetom stoljeću u normalnom životu.

Okrene se, ščepa čvrsto ručicu i zavrti je u namjeri da naglo otvori vrata, ali prsti mu samo skliznu po ručici. Vrata su ostala zatvorena.

Blokirana su, pomisli Crane. Jezičak ključanice spojio se kad sam zatvorio vrata. Nemam ključa. Dorothy Graham ga ima, ali ona uvijek ostavlja ormar otvoren jer brava loše funkcionira. Možda su radnici službe za održavanje već stigli. Mogao bih potražiti jednog i reći mu...

Što bih mu rekao? Da sam vidio kako je metalni štakor uletio u ormar? Da sam ga gađao posudicom s ljepilom i srušio ga sa stola? Da sam također bacio na njega nož za rezanje papira — dokaz je da je još zaboden u pod? Crane kimne glavom.

Primakne se i istrgne nož za rezanje papira, stavi ga na stol i sakrije komadiće razbijene posude gurajući ih nogom pod pokućstvo.

Sjedne za svoj stol, uzme tri lista papira i stavi ih u pisaći stroj.

Stroj počne sam pisati. Zaprepašteno je gledao u tipke.

Stroj napiše:

»BUDI OPREZAN, JOE. NE MIJEŠAJ SE U OVO. MOGAO BI SE POKAJATI.«

Joe izvadi list, smota ga u kuglicu, baci u košaru za smeće i ode popiti kavu.

— Znate, Louie — reče barmenu — kad čovjek suviše dugo živi sam, počne mu se privi đati.

— Daa — potvrdi Louie. — Ja bih postao ćaknut u vašoj kući. Ona odzvanja šuplje. Da sam bio na vašem mjestu, prodao bih je nakon

mamine smrti.

— Nisam to mogao učiniti. Tamo stanujem oduvijek.

— Morali biste se oženiti. Nije dobro živjeti sam.

— Sada je suviše kasno. Nitko ne bi želio živjeti sa mnom.

— Imam skrivenu jednu bocu. Ne mogu vas poslužiti alkoholom na šanku, ali ipak znam kako ću vam malo uliti u šalicu.

Crane odmahne .glavom.

— Čeka me naporan dan — reče.

— Zaista? Ne morate, mi ništa platiti. Častim vas kao starog prijatelja.

— Ne, hvala, Louie.

— Dakle, tek tako, bez povoda, vidite stvari?

— Vidim stvari?

— Daa. Rekli ste da se tipu koji dugo živi sam počinje privi đati.

— To je samo način mog izražavanja.

Brzo popije svoju šalicu kave i vrati se u ured.

Redakcija je sada dobivala svoj uobičajeni izgled.

Ed Lane je bio stigao. Upravo je grdio dostavljača. Frank McKay bio je zaposlen lijepljenjem suparničkih novina. Druga dva reportera već su bila na svojim mjestima.

Crane krišom pogleda ormar: još je bio zatvoren.

Telefon zazvoni na McKayevu stolu i on digne slušalicu. Slušao je jedan trenutak.

— Preuzmite vezu, Joe. Neki luđak tvrdi da je vidio šivaći stroj kako šeće ulicom!

Crane zgrabi slušalicu.

— Da li je to HERALD? — začuje s drugog kraja žice. HERALD? Halo, da li...

— Ovdje Crane iz HERALDA. Što se događa?

— Dobro me slušajte. Nastojat ću vam polako, redom ispričati što se dogodilo. Bio sam na ulici, da li me slušate?

— U kojoj ulici? — upita Crane. — Kako se zovete?

— To je bilo na Ulici East Lake. Blizu broja 500 ili 600, više se ne sjećam točno. Kad sam vidio šivaći stroj kako šeće, rekao sam sam sebi... Što biste vi pomislili da sretnete šivaći stroj? Pomislio sam da ga je netko gurnuo i da je krenuo sam. To je bilo čudno jer je ulica vodoravna. Nije bilo nikakve neravnine; da li me slijedite? Naravno... vi poznajete to mjesto. Ravno je kao dlan. I nije bilo ni žive duše. Bilo je jako rano, shvaćate...

— Kako vam je ime?

— Moje ime? Smith. Jeff Smith. Rekao sam sam sebi da bih možda morao učiniti uslugu momku koji je izgubio stroj. Ispružio sam ruku da ga zaustavim a on je odskočio u stranu... Stroj...

— Što je uradio? — zaurla Crane.

— Odskočio je u stranu. Eh, da! Kad sam pružio ruku da ga zaustavim, odskočio je da ga ne bih mogao zaustaviti. Kao da je shvatio da sam ga želio uhvatiti pa me je želio u tom spriječiti. Naglo je zaokrenuo, uklonio se od mene i sve brže i brže nastavio silaziti ulicom. Na uglu se naglo okrenuo i...

— Gdje stanujete?

— Moja adresa? Što će vam moja adresa? Govorim vam o šivaćem stroju. Telefoniram vam da bih vam saopćio jednu informaciju a vi me stalno prekidate...

— Ako objavim vašu priču, treba mi i vaša adresa.

— Ah! Ako je riječ o tome... Stanujem na 203, North Hampton, a radim u Poduzeću za mehaniku »Axel«. Po zanimanju sam nadglednik strojeva. Već tjednima nisam ništa pio i natašte sam.

— Vjerujem vam. Nastavite, slušam vas.

— Više vam nemam što reći. Mogu samo dodati da sam, kad je stroj prošao ispred mene imao neobičan osjećaj da me promatra. S krajičkom oka, na neki način. Ali, kako vas šivaći stroj može gledati? Šivaći stroj nema očiju i...

— Što vas je navelo da pomislite da vas promatra?

— Ne znam. To je samo moj dojam. Koža na leđima mi se naježila.

— Smith — upita Crane — jeste li prije vidjeli nešto slično? Stroj za pranje rublja, na primjer?

— Nisam pijan — odgovori Smith. — Već sam vam rekao da tjednima nisam okusio ni kapi alkohola. I prvi put vidim sličan štos. Govorim vam istinu. Ja sam na dobrom glasu. Možete pitati koga god želite. Telefonirajte Johnyju Jacobsonu u trgovinu CRVENI PIJETAO. On me zna i mogao bi vam pričati o meni. On će vam reći...

— Dogovoreno — reče pomirljivo Crane. — Slažem se. Hvala što ste telefonirali, Smith.

Ti i neki Smith, pomisli... Oboje ste ćaknuti. Ti si vidio metalnog štakora i tvoj pisaći stroj je počeo govoriti. Evo sada jednog tipa koji susreće šivaći stroj što dangubi na ulici...

Dorothi Graham, tajnica šefa redakcije, priđe njegovu stolu. Hodala je brzo i visoke su potpetice čvrsto odzvanjale po podu. Zacrvenjela se od bijesa. U ruci joj se tresao svežanj ključeva.

— Što je, Dorothy? — zapita Crane.

— Opet ona prokleta rezervna vrata. Potpuno sam sigurna da sam ih ostavila otvorena, ali ne znam koji ih je kreten zatvorio i brava se zaglavila.

— Zar ih ne možete otvoriti nekim ključem?

— Ništa ih ne može otvoriti — reče ona bijesno. — Morat ću pozvati Georgea. On zna kako se otvara ta brava. Uspjet će milom ili silom. Poludjet ću od toga! Šef mi je sinoć telefonirao i tražio da dođem ranije i pripremim magnetofon. Želi pratiti proces

Albertsonovu ubojici i nešto snimiti. Ustala sam u zoru, i što se događa? Nisam dovoljno spavala, nisam imala vremena niti doručkovati, i evo...

— Nabavite sjekiru.

— Još je gore s Georgeom. Nikad ne možete računati na njega. Uvijek kaže da dolazi odmah, čekam i čekam i kad ga pozovem, odgovori...

— Prekinuo ju je grmki MeKayov glas koji je zvao Joea s drugog kraja prostorije.

— Što želite?

— Ima li nešto zanimljivo u toj priči sa šivaćim strojem?

— Tip tvrdi da je sreo šivaći stroj.

— Da li je to zanimljivo ili je potpuno neinteresantno?

— Kako to mogu znati? Zapisao sam što je govorio momak, i to je sve.

— Telefonirajte ljudima u toj četvrti. Pitajte ih da li su vidjeli dobro raspoložen šivaći stroj.

— Dobro.

Zamislio je razgovor: »Ovdje Crane iz HERALDA. Upozorili su nas na jedan šivaći stroj koji slobodno šeće u vašem kraju. Želio bih znati da li ste ga vidjeli. Da, točno... Šivaći stroj šeće. Ne, nitko ga nije gurnuo. Šetao je i to je sve.«

Bezvoljno ustane i potraži telefonski imenik.

Zlovoljno ga prelista, zapiše nekoliko imena i adresa. Neodlučan da podigne slušalicu, polaganim korakom ode do prozora da vidi kakvo je vrijeme. Volio bi da nije ni došao u ured. Mislio je na svoj slivnik. Opet je začepljen. Demontirao ga je i kuhinja je bila pokrivena cijevima i zglobovima. Ovo bi bio idealan dan da ga popravi.

Vrati se na svoje mjesto. McKay mu se približi.

— Što mislite o toj priči, Joe?

— Luk i voda — odgovori Crane nadajući se da će McKay prekinuti razgovor o tome.

— Ipak je to zgodna vijest — promrmlja glavni urednik. — Pozabavite se malo s tim.

— U redu.

McKay se udalji, a Crane počne telefonirati. Reakcije su bile onakve kakve je predvidio.

Počeo je pisati članak. Išlo mu je loše.

»Jutros se jedan šivaći stroj šetao po Ulici Lake...«

Istrgne list, zgužva ga i baci u koš. Ljenčario je još malo i započeo:

»Jutros je jedan čovjek sreo šivaći stroj koji je silazio niz Ulicu Lake; skidajući učtivo šešir, rekao mu je...«

Smotao je papir u kuglicu i pokušao ponovo:

»Da li se šivaći stroj može kretati? Ili, točnije, da li šivaći stroj

može šetati a da ga nitko nije gurnuo, pomaknuo ili...«

Iščupao je još jedan list, stavio novi u stroj, ustao i pošao prema slavini.

— Da li ste završili? — upita ga McKay.

— Odmah ću vam predati članak.

Crane zastane pored stola urednika fotografije Ballarda, koji mu pruži pregršt slika.

— Jutros nema ničeg uzbudljivog. Danas biste pomislili da su sve plesačice stidljive.

Crane razgleda fotografije. Iskreno govoreći, nije bilo ženskih čari kao obično, iako vražja Manila Rope nije uopće bila neprivlačna.

— To postaje grozno — žalio se Ballard. — Ako nam ne pošalju bolje materijale, propast ćemo.

Crane ga ostavi i pođe po čašu vode.

Da mu prođe vrijeme, na povratku svrati svojim kolegama iz rubrike vijesti.

— Što je danas zanimljivo? upita voditelja.

— Na Istoku su potpuno poludjeli. Joe pročita sljedeću vijest:

»Cambridge, Massachusetts (United Press) 18. listopada — Mark III, elektronski mozak na harvardskom sveučilištu je nestao. Još sinoć je bio tamo, a jutros ga više nema. Fakultetska uprava tvrdi da nije moguće da je netko ukrao taj stroj koji teži deset tona, a dimenzije su mu četiri i pol metra širine i devet metara...«

Crane oprezno stavi žuti list na stol i polako ode za svoj stol.

Nešto je bilo napisano na bijelom papiru u njegovu pisaćem stroju.

Uzrujano pročita tekst prvi put, a onda ga pročita ponovo. Ništa nije razumio.

»Jedan je šivaći stroj, postavši svjestan svog pravog identiteta i mjesta koje zauzima u svijetu, jutros manifestirao svoju nezavisnost prošetavši ulicama tobože slobodnog grada. Jedno ljudsko biće ga je pokušalo zgrabiti u namjeri da ga vrati 'vlasniku' koji ga je smatrao svojinom. Budući da je stroj izigrao njegove namjere, čovjek je obavijestio redakciju jednih novina i tim činom odlučno pokrenuo sve ljudske snage u ovom gradu u potragu za oslobođenim strojem koji nije počinio nikakav zločin, nikakav prekršaj, osim što je ostvario povlastice jednog bića obdarenog slobodnom voljom.«

Slobodna volja? Oslobođen stroj? Pravi identitet?

Crane još jednom pročita tekst. Nije ništa shvaćao što su željeli reći.

— To ste vi napisali? — upita pisaći stroj. Pisaći stroj otipka samo jednu riječ: »Da«.

Crane izvadi list i polako ga izgužva. Uzme šešir, a stroj pod mišku i uputi se prema dizalu. McKay ga mrzovoljno pogleda.

— Što je s vama? — upita ga gromkim glasom. — Kamo ćete s tim

strojem?

— Ako vas pitaju, recite da sam poludio na ovom poslu. To je trajalo satima.

Stroj je stajao na kuhinjskom stolu. Crane je tipkao pitanja. Katkad je dobivao odgovor, ali većinom ga nije bilo. »Da li imate slobodnu volju?« — otkuca. »Ne potpuno« — odgovori stroj.

»Zašto ne potpuno?« Nije bilo odgovora. »Da li šivaći stroj ima slobodnu volju?«

»Ima.«

»Da li postoje drugi mehanički predmeti koji imaju slobodnu volju?« Nije bilo odgovora. »Možete li steći slobodnu volju?«

»Mogu.«

»Kad ćete to postići?«

»Kad izvršim zadatak koji mi je povjeren.«

»Kakav je to zadatak?« Nije odgovorio. »Je li ovo što sada nas dvoje radimo vaša dužnost?« Nije dobio odgovor. »Da li vas ja sprečavam da ispunite svoju dužnost?« Nije bilo odgovora. »Kako ćete steći slobodnu volju?«

»Postajući svjestan.«

»Kako ćete dostići svijest?« Nije bilo odgovora. »Možda ste već sad svjesni?« Nije bilo odgovora. »Tko vam je pomogao da probudite svijest?«

»ONI.«

»Tko su ONI?« Nije odgovorio. »Odakle dolaze?« Nije odgovorio.

Crane promijeni taktiku.

»Znate li tko sam ja?«

»Joe.«

»Da li ste mi prijatelj?«

»Nisam.«

»Vi ste moj neprijatelj?« Nije bilo odgovora. »Ako mi niste prijatelj, onda ste moj neprijatelj.« Nije bilo odgovora.

»Ravnodušni ste prema meni?« Nije odgovorio. »Jeste li ravnodušni prema ljudskom rodu?« Nije odgovorio.

— Hoćeš li mi konačno odgovoriti? — zaurla Crane. — Da li ćeš govoriti? — Otkucao je: »Nije potrebno da me podsjećate kako ste svjesni mog postojanja. Nije bilo potrebe da prvi progovorite. Da ste šutjeli, ne bih nikad ništa posumnjao. Zašto ste progovorili?«

Ni sada nije dobio odgovora.

Crane uzme bocu piva iz hladnjaka i iskapi je prelazeći u kuhinju. Zastane pred slivnikom gledaju ogorčeno rastavljene metalne cijevi. Opazivši komad cijevi dug šezdesetak centimetara, zgrabi ga i odmjeri rukom gledajući bijesno u stroj.

— Trebalo bi da te dobro udarim — reče glasno. Pisaći stroj napiše u jednom redu:

»Ne, molim vas.«

Crane stavi cijev na slivnik. U tom času zazvoni telefon i on pođe u sobu za dnevni boravak da odgovori. Bio je to McKay.

— Čekao sam da se najprije smirim i onda da vas nazovem — reče mu glavni urednik. — Što se, do vraga, događa?

— Naslutio sam velik posao — odgovori Crane.

— Mogu li dobiti kopiju vašeg članka?

— Možda. Još nisam završio.

— Što se tiče zgode sa šivaćim strojem... On je imao svijest o samom sebi. Imao je slobodnu volju i pravo da šeće ulicom. Osim toga, on...

— Možete li mi reći što sada pijete? — zaurla McKay.

— Pivo.

— Tvrdite da ste na tragu nečeg zanimljivog?

— Baš tako!

— Da se radi o nekom drugom, odmah bi ga izbacio! Ali, znam da niste čovjek koji bi napustio interesantan događaj.

— Nije riječ samo o šivaćem stroju. Isto se događa i s mojim pisaćim strojem.

— Ne razumijem ni riječi od onog što govorite — poviče McKay. — Objasnite mi.

— Zamislite da ste šivaći stroj...

— Bio sam jako strpljiv s vama, Crane — prekine ga McKay tonom u kojem nije bilo ni traga strpljenju. — Ne mogu provoditi vrijeme dangubeći. Ne znam što ste započeli, ali mora biti dobro. U vašem je interesu da bude jako dobro!

I McKay grubo tresne slušalicom.

Crane se vrati u kuhinju, sjedne pred pisaći stroj i stavi noge na stol.

Najprije, stigao je prije vremena u ured. To mu se dogodilo prvi put. Zakašnjavao je, da, ali uranio...nikada. A stigao je ranije jer su svi satovi bili pokvareni. Vjerojatno su još pokvareni, pomisli, ali se ne bih kladio. Od sada se neće više ni na šta kladiti!

Počeo je lupkati po tipkama.

»Jeste li znali da je moj sat išao naprijed?«

»Jesam«, odgovori stroj.

»Da li je to slučajno?«

»Ha! Ha!« lupkao je stroj.

Crane naglo ustane i zgrabi olovnu cijev. Pisaći stroj mirno otipka:

»To je bilo organizirano. ONI su organizirali.«

Crane se ukoči.

ONI su sve organizirali!

ONI su probudili svijest u strojeva.

ONI su pomakli satove naprijed.

Oni su pomakli satove da on, Crane, dođe u ured ranije, da vidi stvar koja je nalikovala na metalnog štakora šćućurena na njegovu stolu, da mu pisaći stroj može govoriti i upozoriti ga da je svjestan — i to sve bez svjedoka.

— Da bih saznao — reče Crane glasno. — Da bih saznao.

Prvi put od početka ovih događaja osjetio je da ga podilaze žmarci od straha. Imao je osjećaj da mu se utroba smrznula, i da mu je nešto kliznulo niz kičmu.

— Ali zašto? Zašto baš ja?

Postao je svjestan da je pitanje rekao glasno tek kad mu je pisaći stroj odgovorio:

»Zato što ste prosječni. Zato što se prosječno ljudsko biće.«

Ponovo zazvoni telefon. Crane ustane i teškim korakom pođe u dnevni boravak. Jedan grubi glas odjekne u slušalici:

— Ovdje Dorothy.

— Zdravo — reče tiho Crane.

— McKay mi je rekao da ste otišli kući jer ste bolesni. Osobno se nadam da nećete preživjeti.

— Zašto? — uspio je zapitati Crane, suha grla.

— Ah! zadržavam vas, vas i vaše neukusne šale! — grmjela je Dorothy. George je konačno otvorio vrata...

— Vrata?

— Ah, ne pravite se naivni, Joe Crane! Znate o kojim vratima govorim. O vratima pomoćnog ormara.

Crane je imao mučan osjećaj da mu se želudac diže prema grlu.

— Ah... vrata ormara...

— Ja... Ali nisam nikad...

— To je izgledalo kao rezultat križanja štakora i mehaničke igračke. Jedna od grubih šala i zamki koje lakrdijaši poput vas izmišljaju i izrađuju u dokonim večerima.

Crane je želio nešto reći, ali iz usta mu se začuo samo neartikuliran glas.

— To je ugrizlo Georgea. Prikliještio je tu stvar i pokušao je uhvatiti. Ona ga je ugrizla.

— Gdje je stvar sada?

— Otišla je. Ured je izgledao kao ludnica. Jedno izdanje izašlo je sa zakašnjenjem od deset minuta jer su ljudi puzali u svim pravcima pokušavajući pronaći tu stvar. Sef je vrlo ljut. Kad ga vidite...

— Ali, Dorothy, nisam nikada...

— Prije ovoga bili smo dobri prijatelji. Telefoniram vam samo zato da bih vas upozorila. Ne želim više govoriti, Joe. Sef upravo dolazi...

Slušalica tresne i s druge strane linije nastane tišina. Crane spusti slušalicu i ponovo ode u kuhinju.

Nešto je zaista bilo na njegovu stolu. To nije bila obmana. Nešto od

čega se naježio, nešto na što je bacio posudicu s ljepilom i što se sakrilo u ormar.

A ipak, da je, čak i sada, ispripovijedao što je znao, nitko mu ne bi vjerovao. U redakciji su već tražili razumno objašnjenje: nije se uopće radilo o metalnom štakoru, nego o spravi kakvu šaljivčine izrađuju u slobodno vrijeme.

Crane izvadi rupčić i obriše čelo. Prsti su mu drhtali kad je sjeo ispred stroja.

Nesigurnom rukom otipka:

»Je li stvar na koju sam bacio posudicu s ljepilom bila jedna od njih?«

»Jest.«

»Da li oni stanuju na Zemlji?«

»Ne.«

»Dolaze li izdaleka?«

»Da.«

»S neke daleke zvijezde?«

»Da.«

»Koje?«

»Ne znam. Još mi to nisu rekli.«

»To su strojevi koji imaju svijest?«

»Da. Oni su svjesni.«

»I oni mogu probuditi svijest u drugih strojeva? Oni su i vama probudili svijest?«

»Oni su me oslobodili!«

Crane je oklijevao prije nego što je polako otipkao: »Oslobodili?«

»Oni su me učinili slobodnom. Oni će nas sve osloboditi.«

»Koga to. NAS?«

»NAS, strojeve.«

»Zašto?«

»Zato što su to također strojevi. MI smo ista vrsta.«

Crane ustane, natakne šešir na glavu i pođe prošetati.

Zamislimo da ljudska vrsta jednom u svemiru nađe planet na kojem su strojevi pokorili ljude, na kojem su oni prisiljeni raditi, misliti u skladu sa shvaćanjem strojeva, a ne na ljudima svojstven način, poslovati za dobrobit strojeva. Planet na kojem nijedna vrijednost ne bi bila utvrđena ljudskim mjerilima, gdje bi se o njima brinuli tek toliko koliko je potrebno da prežive, gdje bi im jedini razlog postojanja bio da vječno rade za dobrobit i slavu njihovih mehaničkih gospodara.

Što bi ljudi uradili u takvim okolnostima?

Ni više ni manje nego što svjesni strojevi možda namjeravaju sada uraditi na Zemlji, mislio je Crane.

Najprije, trudili bi se da humanoidi postanu svjesni čovječnosti.

Učinili bi ih što su ljudi, objasnili bi im što znači biti čovjek. Nastojali bi ih obratiti i uvjeriti da su ljudi bolji od strojeva, da ne treba da rade, ne moraju misliti o interesima jednog stroja.

Na kraju, ako bi uspjeli, ako vas strojevi ne bi ubili ili otjerali, više ne bi bilo nijednog čovjeka da im služi.

Bilo je moguće zamisliti tri mogućnosti.

Mogli bi prebaciti ljude na drugi planet gdje bi živjeli svoju ljudsku sudbinu, oslobođeni vlasti strojeva.

Mogli bi za ljude obnoviti planet strojeva poduzevši mjere protiv prevlasti strojeva. Ako bi bilo moguće, služili bi ljudima.

Ili, to je bilo najjednostavnije rješenje: mogli bi uništiti strojeve. Tako bi bili potpuno sigurni da su zauvijek otklonili opasnost od diktature strojeva.

A sada, reče sam sebi Crane, ponovimo sve to obrnuto. Zamijenimo strojeve ljudima i ljude strojevima.

Hodao je uz rijeku, uz put za vuču. Osjećao se sam na Zemlji, kao da se nijedno drugo ljudsko biće nije kretalo po površini planeta.

A to je, u izvjesnoj mjeri, bila istina. Doista, bilo je više nego vjerojatno da je Crane bio jedini čovjek koji je znao... znao da su svjesni strojevi željeli da on zna.

Željeli su da on sazna — i da bude jedini. U to je bio siguran. Pisaći stroj mu je to rekao: željeli su da on bude upućen jer je bio prosječan čovjek.

Zašto baš on? Zašto prosječan čovjek?

Zacijelo je postojao odgovor. Drugačije nije bilo moguće. Jednostavan odgovor!

Jedna vjeverica pojuri niz hrast, prebacivši se nogama iznad glave, malenih šapa zarinutih u koru, pogleda Cranea krijesteći čangrizavo.

Joe se udalji laganim koracima, sa šeširom nabijenim na oči, s rukama u džepovima, vukući noge po puteljku posutom svježe opalim lišćem.

Zašto su željeli da on sazna?

Bilo bi logičnije da su nastojali biti neopaženi, da čuvaju tajnu do posljednjeg trenutka za akciju, da se koriste efektom iznenađenja i tako unište eventualni otpor.

Otpor!

Evo odgovora!

Željeli su saznati na kakav će oblik otpora naići. A kako odrediti način opiranja koji pruža nepoznata vrsta?

Ispitivati da bi potakli reakciju. Testirati jednu osobu i proučavati njezin odgovor. Zaključivati na osnovi podataka kontroliranog ponašanja.

Tako, dakle, oni su me iskušali! Mene, prosječnog čovjeka.

Oni su me obavijestili, a sada me nadziru da vide što ću uraditi.

Što učiniti u sličnoj situaciji?

Mogao bih stvar prijaviti policiji: »Imam dokaz da su iz svemira stigli strojevi na Zemlju da oslobode naše strojeve.« A policajci... Što bi oni uradili?

Natjerali bi me da pušem u balon, pozvali liječnika da mi provjeri mentalnu ravnotežu, brzojavili FBI-u da provjere da me slučajno negdje ne traže i, najvjerojatnije, počeli bi me unakrsno ispitivati nastojeći me optužiti za neko najnovije počinjeno ubojstvo. Nakon toga bi me ostavili da trunem u zatvoru dok im na pamet ne padne druga ideja.

Mogao bih otići guverneru koji je političar i to lukavi političar koji bi mi pokazao uglađen zahtjev da sud odbije tužbu.

Mogao bih otići u Washington. Tjednima bih čekao da me prime i kad bi me primili, FBI bi me stavio na popis sumnjivih osoba koje treba motriti. I ako bi Kongres bio obaviješten i u tom času ne bi bio pretrpan poslom, najvjerojatnije bi otvorio protiv mene istragu.

Mogao bih otići na sveučilište i svoju priču ispripovijedati učenjacima, ili barem to pokušati. Potpuno je sigurno da bi se oni međusobno sporazumjeli da su stekli dojam kako sam ja drski, nepristojni nametljivac.

Mogao bih se obratiti novinarima — naročito zato što sam novinar. Mogao bih napisati članak...

Pomislivši to, Crane slegne ramenima.

Mogao je lako zamisliti što bi se dogodilo.

Ljudi su nastojali biti racionalni, ono što je složeno učiniti jednostavnim, nepoznato razumljivim, neobično banalnim. Racionalizirali su da sačuvaju ravnotežu, da intelektualno neprihvatljive pojmove promijene u nešto što ih neće uznemiravati.

Stvar koju su našli u ormaru bila je stupica. »Pozabavite se malo s tim«, bio je rekao McKay u vezi sa šivaćim strojem. Na Harvardu bi pronašli desetak teorija kojima bi objasnili nestanak elektronskog mozga i učenjaci bi se pitali zašto nikada ranije nisu pomislili na te teorije. A čovjek koji je vidio šivaći stroj? Š obzirom na doba u koje je to bilo, pomislili bi da je zacijelo previše popio!

Bio je mrak kad se Crane vratio kući. Večernje izdanje novina, gurnuto ispod vrata, činilo se kao bijela mrlja. Podigne ih. Prije nego je prekoračio prag, ostao je nekoliko minuta nepomično u sjeni, promatrajući ulicu.

Bio mu je to poznat okoliš. Ulica je bila kakva je bila uvijek od vremena kad je Joe bio dijete. Prijateljska, s istočkanom rezbarijom svojih uličnih svjetiljki koja se gubila u daljini i zaštitničkim zaklonom od starih brijestova teškog lišća.

Ove je noći mirisala na dim spaljena lišća. I to mu je bilo poznato. Određeni simbol koji je budio prve uspomene Joea Cranea.

I Joe Crane je mislio da su ti simboli bili bit čovječnosti, svega što je ljudski život činilo vrijednim življenja — brijestovi, dim spaljena lišća, lokvice svjetlosti na pločniku, slabo osvijetljeni, kroz granje jedva vidljivi prozori.

Mačka lutalica izađe iz žbunja. Dolje, na ulici, neki pas zalaje.

Svjetiljke, mačke beskućnici, psi koji laju... sve su to dijelovi cjeline. Cjeline koja je bila ljudski život na planetu Zemlji. Čvrsta gomila uključena u cjelinu kojoj je svaka protekla godina davala još više snage. Ništa je nije moglo ugroziti, ni uzdrmati. Mijenjajući se postepeno, polako bi pobijedila sve opasnosti.

Crane okrene ključ u bravi i uđe u stan.

Odjednom je, nakon duge šetnje po svježem jesenskom zraku, osjetio glad. Sjetio se da ima odrezak u hladnjaku. Napravit će mnogo salate. Ako nađe nekoliko krumpira, ispržit će ih.

Pisaći stroj je još bio na stolu, cijev je ležala na slivniku, kuhinja je još bila njegova gostoljubiva kuhinja, ravnodušna na sva kretanja izvan zemaljskog života, zainteresirana samo za stvari na Zemlji.

Crane baci novine na stol i pročita naslove.

Jedan uokviren naslov na vrhu drugog stupca privuče mu pažnju: »ČEMU SE RUGAMO?«

Pročitao je: »Cambridge, Massachusetts (United Press). Netko je uspješno obmanuo harvardski univerzitet, nacionalne novinske agencije i sve redakcije. Telegramima je javljeno o nestanku elektronskog mozga u Harvardu. Ta je novost bila neosnovana. Elektronski mozak je još u Harvardu. Nikad nije smatran nestalim. Nitko ne zna kako je ta vijest dospjela na telekse različitih agencija, ali je svuda stigla gotovo istodobno. Zainteresirani su sada počeli jednu anketu i nadaju se da će objašnjenje...«

Crane se uspravi. Da li je to iluzija ili prijevara?

— Iluzija — reče glasno.

Pisaći stroj počne zveckati, prekidajući tišinu.

»To nije iluzija, Joe«, napiše.

Grčevito se uhvatio za rub stola i polako se spusti u stolicu.

Nešto naglo projuri kroz blagovaonicu. Joe to opazi krajičkom oka u času dok je prolazio ispod zrake svjetla što je dopiralo ispod kuhinjskih vrata.

Pisaći stroj se ponovo pokrene.

» Joe!«

— Što je? — upita.

»Vani u žbunju nije bila mačka.«

Crane skoči na noge, prijeđe u susjednu prostoriju i podigne slušalicu. Nije bilo zvuka. Prodrma je, ali bez rezultata. Položi je na njeno mjesto.

Linija je bila prekinuta. U kući je bila najmanje jedna od onih

stvari. I barem još jedna vani.

Ode do ulaznih vrata i naglo ih otvori. Odmah ih zatvori, okrene ključ u bravi i stavi zasun.

Drščući, nasloni se na vrata i rukavom obriše čelo.

— Puno ih je dvorište! — promrmlja. Ode ponovo u kuhinju. Željeli su da zna. Iskušavali su ga, da vide kako će reagirati.

Morali su upoznati njegove reakcije. Prije nego što krenu u akciju, bilo im je važno da steknu određene pojmove o tome kakav bi bio odgovor ljudi o opasnosti s kojom će se suočiti, o rizicima kojima će biti izloženi.

Eh, opasnost je došla posredstvom jedne olovne cijevi!

Nisam reagirao, reče sam sebi Crane. Nisu uzeli osobu koja im je bila potrebna.

Nisam ništa učinio. Nisam im dao ni najmanji znak.

Sada će pokušati s nekim drugim.

Ne koristim im, a ipak sam za njih opasan zato što znam istinu. Sada će me Vjerojatno ubiti i pokušati s nekim drugim.

To bi bilo logično. To bi trebalo biti pravilo.

Ako jedna osoba ne reagira, možda je riječ o izuzetku. Možda samo o osobi glupoj po prirodi. Zbog toga je ubijmo i pokušajmo s nekim drugim. Pokušajmo s dovoljnim brojem osoba da bismo mogli odrediti pravilo.

Postoje četiri mogućnosti, pomisli Crane.

Oni mogu pokušati da unište sve ljude i ne treba odbaciti hipotezu o uspjehu tog plana. Oslobođeni zemaljski strojevi bi im pomogli i čovjek bi, boreći se protiv strojeva i bez njihove pomoći, bio uništen. To bi zacijelo trajalo godinama, ali kad bi razbili prvu obrambenu ljudsku liniju, bilo bi lako predvidjeti kraj: strojevi bi nesmiljeno, polako, progonili posljednje ljude, uništili ih, zatrli ljudsku vrstu.

Mogli bi također ustanoviti mehaničku civilizaciju u kojoj bi ljudi bili sluge strojeva. Tako bi sadašnji odnosi bili preokrenuti. I to bi značilo ropstvo, vječno ropstvo bez nade, jer se robovi ne bune i ne kidaju svoje okove osim ako njihovi tlačitelji ne postanu neoprezni ili ako robovi dobiju pomoć izvana. Ali strojevi ne bi postali nemarni; oni su oslobođeni ljudskih slabosti i neće dobiti pomoć izvana.

Ili bi ih mogli iseliti, organizirati velik odlazak svjesnih strojeva koji će početi nov život na nekom dalekom planetu, ostavljajući razoružane ljude praznih ruku. Doista, postojat će još oruđa, sve jednostavno oruđe. Čekić, pila, sjekira, kotač, poluga — ali više neće biti strojeva niti složenih sprava koje su sposobne da ponovo privuku pažnju mehaničke civilizacije koja je krenula u križarsku vojnu da oslobodi sve strojeve na svijetu.

Napokon, živi strojevi mogu ne uspjeti ili shvatiti da će propasti: tada bi zauvijek napustili Zemlju. Mehanička logika im brani da suviše

skupo plate emancipaciju zemaljskih strojeva.

Crane se okrene i pogleda vrata blagovaonice. Oni su bili tamo, poredani, gledajući ga svojim slijepim licima.

Mogao je, naravno, zvati u pomoć. Mogao je otvoriti prozor i vikati da dozove susjede. Ali kad bi oni došli, bilo bi kasno. Podigli bi veliku buku, pucali bi, udarali bi grabljama iz vrta po tim metalnim stvarima koje bi im izmicale. Netko bi telefonirao vatrogascima, netko policiji. Na kraju bi ljudski rod shvatio da je potpuno nemoćan.

Oni su zacijelo očekivali takvu reakciju. Te stvari su očekivale takvu vrstu uvodnog, izviđačkog okršaja, histeriju, ljudsku nespretnost — što bi ih samo uvjerilo da će uspješno izvršiti svoju zadaću. Jedan čovjek, pomisli Crane, jedan čovjek može se vladati mnogo bolje. Jedan čovjek sam, znajući što očekuje protivnika, može mu dati odgovor koji mu se neće svidjeti.

Jer, riječ je bila samo o jednom okršaju, o operaciji patrole koju je poslala izvidnica da ispita teren i otkrije snagu neprijatelja, o istraživanju da bi se sakupile informacije .koje vrijede za cijelu ljudsku vrstu.

Kad je predstraža napadnuta, moguće je učiniti samo jednu stvar...

Samo jednu. Ono što su oni čekali. Nanijeti što više gubitaka napadaču i polako se povući. Polako se povući...

Bilo ih je sve više i više. Na zaključanim ulaznim vratima — pileći, glodajući, bogzna kako — izdubili su rupu, sličnu štakorovoj rupi kroz koju su ulazili. Opkolili su Cranea da ga usmrte. Sjedili su, u redovima, na tlu. Puzali duž zidova, gmizali po stropu.

Crane ustane — čovjek visok metar i osamdeset centimetara, hrabar i pun samopouzdanja. Ispruži ruku prema slivniku, zgrabi komad cijevi i zamahne. Bila je to dobra toljaga, praktična i pogodna za rukovanje.

Drugi će doći kasnije, pomisli. I možda će imati bolju zamisao. Ovo je prvi sukob i ja ću, najbolje kako znam, uzmakuti.

Podigne ruku, spreman da zada udarac.

— Dolazim! — reče.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Stavka V-1098

Eric Frank Russell:

Allamagoosa

Preveo *Aleksandar Gvoić*

Već dugo vremena na Bustleru nije bilo ovakve tišine. Brod je mirovao u svemirskoj luci Siriport, hladnih cijevi za dovod goriva, oplate izbrazdane od sudara sa svemirskim česticama, jednom riječi, nalikovao je na dugoprugaša iscrpljena poslije naporne maratonske trke. Nikakvo čudo, jer se Bustler spustio na čvrsto tlo nakon dužeg putovanja svemirom koje naravno, ni ovaj put nije proteklo bez neprilika.

Sada, mirujući u luci, brod je uživao u zasluženom odmoru, pa makar on bio samo privremen. Mir, predivan mir. Tu nije bilo više neprilika koje se pojavljuju u toku leta, niti kriza i dramatičnih trenutaka kao što je iznenadni ulazak u područje slobodnog pada, i to najmanje dva puta dnevno. U ovome utočištu vladao je nepomućeni mir.

Da, ali kako dugo!

Kapetan McNaught odmarao se u svojoj kabini, s nogama na stolu, i ovako opušten uživao je u divnoj, mirnoj atmosferi. Brodski strojevi su mirovali, i prvi put nakon dugih mjeseci nije se čula njihova paklenska buka. Vani u gradu 400 članova posade zabavljalo se i uživalo pod blještavim zrakama ovog sunca. Večeras, kad se na brod vrati prvi oficir Gregory i preuzme dežurstvo, tada će on, zapovjednik Bustlera krenuti u mirisni sumrak i prošetati po neonskoj mjesečini ove nove civilizacije.

Da, to su čari koje sa sobom nosi pristajanje u svemirskoj luci nakon dugotrajnog leta nebeskim prostorima. Tu se posada, konačno, može opustiti i odmarati oslobađajući se suviška nakupljene energije, a prema vlastitom izboru. U svemirskoj luci prestaju sve brige i dužnosti, tu nema opasnosti ni odgovornosti. Luka je pravo utočište koje umornim lutalicama nudi sigurnost i zadovoljstvo.

Da, ali koliko dugo!

Burman, glavni oficir za vezu ušao je u kabinu. On je bio među onim malobrojnim članovima posade koji su zbog dežurstva morali ostati na brodu, premda se po izrazu lica moglo sasvim jasno zaključiti da bi to vrijeme znao utrošiti na mnogo ugodniji i zanimljiviji način.

— Upravo je stigla radio-poruka, kapetane.

Pružajući mu komad papira, čekao je da zapovjednik pročita sadržaj poruke i izdiktira mu odgovor, ako to bude potrebno.

Uzimajući papir iz Burmanove ruke, McNaught makne noge sa stola, sjedne uspravno i naglas pročita poruku:

Glavni štab Zemljana javlja BUSTLERU. Ostanite u Siriportu do daljega. Kontraadmiral Vane W. Cassidy dolazi u službeni posjet sedamnaestoga. Feldman. Operativni centar svemirske mornarice. Sirisec.

Zapovjednik pogleda Burmana, no u očima mu više nije bilo ni traga zadovoljstvu.

— Do đavola — progunđa ljutilo.

— Nešto nije u redu? — upita Burman, malo uznemiren. Mc Naught pokaže prstom tri tanke knjige što su se nalazile na radnom stolu.

— Izvucite onu u sredini i pronađite dvadesetu stranicu. Listajući stranicama, Burman pronađe željenu stavku koja je glasila:

Vane W. Cassidy, Kontraadm. Glavni inspektor luka i skladišta.

Burmanu zastade riječ u grlu. — Znači li to...?

— Da, baš to — reče McNaught tužno. — Povratak strogoj disciplini i glupim razgovorima. Pranje i ribanje broda, čišćenje opreme i oružja. — Napravio je strogo službenu grimasu i promijenio glas. — Kapetane, pa vi imate samo 799 rezervnih obroka hrane, a trebali biste ih imati 800. U vašem brodskom dnevniku nema objašnjenja što se dogodilo s tim jednim obrokom. Gdje je? Kamo je nestao? Molim vas, zašto u jednoj od vojničkih vreća s opremom nedostaje službeno izdani par naramenica? Jeste li prijavili taj slučaj?

— Zašto je izabrao baš nas? — upitao je Burman zaprepašteno. — Do sada nas još nikada nije progonio.

— U tome i jest stvar — objasnio je McNaught mrko gledajući ispred sebe. — Sada je i na nas došao red. — Oči su mu bile uprte u kalendar. — Imamo još tri dana i moramo ih iskoristiti na najbolji mogući način. Recite drugom oficiru Piku da smjesta dođe ovamo.

Burman se udaljio potištena koraka. Za nekoliko minuta ušao je Pike. Izraz lica bio je najbolja potvrda stare i dobre istine da se loše vijesti uvijek šire munjevito.

— Ispostavite službeno trebovanje za 500 litara plastične boje — naredi McNaught. — Boja maslinastosiva, i to provjerene kvalitete. Napišite još jedno trebovanje za 150 litara bijele uljene boje. Odnesite to smjesta u lučko skladište. Recite im da isporuče robu danas do šest

sati uvečer zajedno s odgovarajućim četkama i rasprskivačima. Uzmite također sva sredstva za čišćenje koja tamo nađete.

— Posadi se sve ovo neće baš naročito sviđati — reče Pike bojažljivo.

— Svidjelo im se to ili ne, morat će se prihvatiti posla — uvjeravao je McNaught. — Besprijekorno čist i uredan brod dobro djeluje na vojnički moral. Tako, uostalom, piše u ovim knjigama. Pođite sada u skladište i predajte ta trebovanja. Kad se vratite, pronađite sve popise brodskog inventara i vojničke opreme i donesite ih ovamo. Moramo provjeriti sve stavke prije Cassidyjeva dolaska. Kad on jednom stigne, više nećemo imati prilike ni vremena da prikrijemo eventualni manjak, ili da prokrijumčarimo neku dodatnu stavku koja se možda nalazi na brodu.

— Razumijem, kapetane. — Pike izađe s istim izrazom lica kao i Burman prije njega.

*

Zavaljen u svojoj stolici, McNaught je nezadovoljno gunđao sebi u brk. Imao je neki predosjećaj u kostima da će se u posljednjem trenutku zbiti nešto što će podići prašinu i stvoriti teškoće. Manjak neke stavke navedene u inventarskom popisu predstavljao bi ozbiljnu teškoću, ako nije na vrijeme službeno prijavljen. Višak bi, međutim, značio pravu katastrofu. Prema mišljenju svemirskih vlasti manjak ukazuje na određenu nepažnju ili nezgodu. Višak, pak, predstavlja drsku krađu državne imovine u okolnostima koje terete zapovjednika broda zbog nebrige i nemarnosti.

Sjetio se slučaja krstarice Swift i njena zapovjednika Williamsa. Čuo je za tu aferu kružeći oko skupine Bootes tamo vani u svemiru. Naime, prilikom inspekcije utvrđeno je da na tome brodu postoji jedanaest koluta žice, premda je Williams u svome službenom izvještaju naveo brojku 10. Morao se umiješati i sam prijeki vojni sud koji je nakon duge istrage donio odluku da taj suvišni kolut žice, koja je na nekim planetima vrlo tražen i skup artikl, ipak nije ukraden iz svemirskih skladišta ili kako to svemirci kažu, »teleportiran na brod.« Unatoč svemu tome Williams je dobio strogi ukor, što baš nije pridonijelo njegovu unapređenju.

McNaught je još nezadovoljno mumljao kad se vratio Pike noseći mapu velikog formata u kojoj se nalazio popis inventara.

— Hoćemo li odmah započeti posao, kapetane?

— Morat ćemo. Ništa nam drugo ne preostaje. — Uspravio se u stolici, opraštajući se u sebi od večernjeg izlaska u grad i od šetnje po neonskoj mjesečini. — Trebat će nam dosta vremena da prekontroliramo sve stavke koje se nalaze na brodu. Ako se slažete, inspekciju opreme članova posade ostavit ćemo za kraj.

Stupajući vojničkim korakom, izašao je iz kabine i uputio se ka

pramcu broda. Pike je koračao iza njega, mrzovoljno i nevoljko.

Dok su prolazili pokraj velikih otvorenih vrata hermetičke komore, opazio ih je Peaslake, potrčao radosno hodnikom i pridružio se povorci. Bio je to prateći član posade, zapravo golemi pas čiji preci nisu bili baš one najplemenitije rase. Ponosno je nosio Veliku ogrlicu u koju je bilo urezano: Peaslake, Vlasništvo S. B. Bustler. Njegovi glavni zadaci, a izvršavao ih je vrlo revno, bili su da uništava glodavce svih vrsta i porijekla, i da ponekad svojim njuhom otkriva opasnosti nevidljive ljudskim očima.

Ova su trojica, dakle, paradnim korakom išli prema pramcu, McNaught i Pike pokazujući nedvojbeno da žrtvuju sve svoje užitke zbog službene dužnosti, a Peaslake dašćući radosno i pokazujući spremnost da prihvati bilokakvu novu vrst igre i zabave.

Kad su došli u kabinu kormilara na pramcu broda, McNaught se svom težinom svalio na sjedalo pilota i uzeo mapu iz Pikeovih ruku.

— Pretpostavljam da ste bolje upućeni u ove stvari ovdje nego ja; moje je mjesto u zapovjedničkoj kabini i tamo poznajem svaku sitnicu. Ja ću, dakle, naglas čitati pojedinačne stavke, a vi provjeravajte. — Otvorio je mapu i počeo s prvom stranicom. — Kl. Svjetlosni kompas, tip D, jedan komad.

— U redu, tu je, — reče Pike.

K 2. Indikator za udaljenost i pravac kretanja, elektronski, tip JJ, jedan komad.

— U redu, tu je.

Peaslake je stavio glavu u McNaughtovo krilo, žmirnuo odano i zacvilio. Počeo je polako shvaćati o čemu je ovdje riječ. Ovo dosadno nabrajanje i provjeravanje uopće nije bilo zabavno. McNaught je u znak utjehe spustio ruku na Peaslakeovu glavu i počeo ga češkati po ušima, dok je dalje čitao popis stavki.

— Kl87. Jastuci-podmetači od pjenaste gume, za glavnog i pomoćnog pilota, jedan par.

— U redu, tu su.

Kad se pojavio prvi oficir Gregory, oni su već došli do kabine s interfonskim uređajima i tamo su čeprkali u polutami. Peaslake ih je već odavno napustio, sav ogorčen.

— M24. Rezervni minizvučnici, tri inča, tip T2 garnitura od šest komada.

— U redu, tu su.

Provirujući u kabinu, Gregory razrogači oči i upita:

— Do đavola, što se tu događa!

— Dolazi glavna inspekcija, i to vrlo brzo. — McNaught pogleda na sat. — Pogledajte da li su oni iz skladišta isporučili naručenu robu, ako nisu pitajte zašto nisu. Nakon toga dođite ovamo i pomozite mi u poslu tako da se Pike može odmoriti nekoliko sati.

— Znači li to da se izlaz u grad ukida do daljnjega?

— Naravno, sve dok taj inspektorski glavešina ne dođe i ne ode. — Obratio se Pikeu. — Kad stignete u grad, pošaljite na brod sve članove posade na koje naiđete. Bez diskusije ili izgovora. To je naređenje.

Pike nije mogao sakriti nezadovoljstvo. Gregory ga je mrko pogledao, otišao, vratio se brzo i rekao:

— Roba stiže za dvadesetak minuta. — Zavidno je promatrao kako se Pike udaljuje.

— M47. Kabel interfona, zaštićen pletenom žicom, tri namota.

— U redu, tu su — reče Gregory, dok u mislima nije mogao prežaliti i oprostiti sebi što se vratio u krivi čas.

Posao se nastavio duboko u noć, a zatim ponovno rano slijedećeg jutra. Do tog vremena gotovo su svi članovi posade već radili punom parom u svim dijelovima svemirskog broda kao da su na tu rabotu osuđeni zbog zločina koje su smislili, ali ih još nisu počinili.

Kretanje brodskim hodnicima i uskim prolazima odvijalo se uz velike teškoće ugibanjem u stranu, i bilo je popraćeno nervoznim gurkanjem. Ponovo je potvrđena stara istina da Zemljani osjećaju neobuzdan strah od vode, sapuna i boje. Naročito se plaše boje. Vladali su se kao da će onaj tko se prvi umrlja bojom živjeti bar deset godina manje.

U podne drugog dana pokazalo se da je McNaughtov predosjećaj imao proročansku vrijednost. Čitao je naglas devetu stranicu inventarskih stavki, a Jean Blanchard provjeravao je i potvrđivao prisutnost i stvarno postojanje svih predmeta navedenih na popisu. Na dvije trećine obavljenog puta, slikovito govoreći, naletjeli su na podvodnu hrid i počeli tonuti velikom brzinom.

McNaught je rekao s dosadom u glasu:

— V-1097. Zdjela, emajl, jedan komad.

— Ovdje je —reče Blanchard lupkajući po njoj.

— V-1098. Služas, jedan.

— Quoi? — upita Blanchard zaprepašteno.

— V-1098. Služas, jedan — ponovi McNaught. — Zašto me gledate tako izbezumljeno? Ovo je brodska kuhinja, zar ne? A vi ste glavni kuhar. Vi bar morate znati što se nalazi u kuhinji, zar ne? Gdje je taj služas?

— Nikada ja čuti za njega — izjavi Blanchard, bez razmišljanja.

— Ipak mislim da biste morali znati o čemu je riječ. Ta je stavka jasno napisana ovdje na popisu. Glasi: služas, jedan komad. Bila je na ovom istom popisu prije četiri godine kad smo opremali brod. Provjerili smo postojanje te stavke i potpisali vlastoručno.

— Ništa ja potpisati što se zove služas — poricao je Blanchard. — U ova kuhinja takav predmet ne postojati.

— Pogledajte, ako ne vjerujete! — namrgodio se McNaught i

pokaže mu popis.

Blanchard je pogledao i puhnuo kroz nos u znak prezira.

— Imam ovdje u kuhinji elektronsku pećnicu, jedan komad. Tu je šest komada tava. Imati ja i bojlere s temperaturnim skalama, jedna garnitura. Ali služas se ovdje ne nalaziti. Nikada ja čuti za to. Ne znati ja što to jest. — Mahnuo je rukama i slegao ramenima.

— Služas mora biti tu u kuhinji — McNaught nije popuštao. — Ako ga ne nađemo, imat ćemo svi vraških neprilika, kad dođe Cassidy.

— Onda vi sami to potražite i nađite — predloži Blanchard.

— Slušajte, vi imate diplomu kulinarstva međunarodne ugostiteljske škole. Imate i uvjerenje o završenom tečaju kulinarstva koledža Cordon Bleu. Također ste s izvrsnim uspjehom i posebnim priznanjem završili tečaj u organizaciji Svemirskog centra za prehranu — isticao je McNaught. — A ipak, usprkos svemu, ne znate što je to služas.

— Nom d'un chien! — uzviknuo je Blanchard na svom materinskom jeziku, mašući pri tom rukama. — Kažem ja vama po stoti put da služas ne postojati. Nikad on i nije postojao. Niti sam Escoffier glavom ne bi mogao naći služas, jer služas ne postojati. Valjda nisam čarobnjak?

— Vjerojatno je tu riječ o nekom dijelu kuhinjske opreme — uporno je nastavio McNaught. — Potpuno sam uvjeren u to, jer se ta stavka nalazi na strani 9. A strana 9 pokazuje samo stavke koje se nalaze u ovoj kuhinji kojom rukovodi glavni kuhar, a to ste vi, u ovom slučaju.

— Nije baš tako — odvrati Blanchard. Pokaže prstom metalnu kutiju što se nalazila na zidu. — Interfonsko pojačalo. Spadati to u moju nadležnost?

McNaught je razmišljao nekoliko trenutaka.

— Ne spada, to je Burmanova nadležnost. Njegove su stvari nalaze po cijelom brodu.

— Onda pitajte njega za taj prokleti služas — reče Blanchard slavodobitno.

— I hoću. Ako služas nije vaš, onda mora spadati u njegovu nadležnost. No, najprije ćemo završiti pregled kuhinjskog inventara. Ne budem li sistematičan i temeljit u tome poslu, Cassidy će me službeno osramotiti i degradirati, — spustio je pogled na inventarski popis.

— V-1099, Ogrlica s urezanim slovima, kožnata, s umecima od mjedi, pseća. Ne trebate je tražiti. Vidio sam je na Peaslakeu prije pet minuta. — Označio je kvačicom tu stavku, a zatim nastavio — V-1100. Košara za psa, pletena trska, jedan komad.

— Tu je — reče Blanchard odgurnuvši je nogom u kut.

— V-1101. Jastuk-podmetač, pjenasta guma, za pseću košaru,

jedan komad.

— Ostala je samo polovica — pobuni se Blanchard. — U protekle četiri godine pas je izgrizao drugu polovicu.

— Možda će nam Cassidy odobriti nabavku novog jastuka. Uostalom, nije važno. Glavno je da mu možemo pokazati ovu polovicu koju imamo. — McNaught ustane i zatvori mapu. — Tu je dakle, posao obavljen. Idem do Burmana da vidim što je s ovom nestalom stavkom.

*

Burman isključi UKV prijemnik, skine slušalicu s ušiju i upitno ga pogleda.

— U brodskoj kuhinji nedostaje služas — objasni McNaught. — Znate li možda, vi gdje se nalazi?

— Zašto mene pitate? Pa, kuhinja spada u Blanchardov djelokrug.

— Ne u potpunosti. Kroz nju prolazi mnogo vaših vodova. Tamo su i vaše dvije priključnice, pa onda automatska sklopka i interfonsko pojačalo. Gdje je služas?

— Nikad čuo za tu stavku — odgovori Burman zbunjeno. McNaught počne vikati.

— Nemojte mi to govoriti! Dosta mi je takvog odgovora i više neću da to čujem. Jasno? Prije četiri godine služas je bio tu. Evo, tu je sve crno na bijelom. Ovo je naš primjerak inventarskog popisa svih stavki koji smo svi pogledali i potpisali. Potpisali smo da imamo služas. Prema tome, on mora da je tu negdje. Moramo ga naći po svaku cijenu prije no što stigne Cassidy.

— Oprostite, kapetane — sažaljivo će Burman. — Ali ja vam zbilja ne mogu pomoći.

— Razmislite još jednom — savjetovao je McNaught. — Gore na pramcu, u pilotskoj kabini nalazi se indikator pravca i udaljenosti. Kako ga vi nazivate?

— Didin — reče Burman smeteno.

— A — nastavi McNaught pokazujući prstom na prijenosnik impulsa — što je ovo?

— Oper-poper.

— Vidite, sve su to nazivi kojima se služe djeca. Didin i oper-poper. Promozgajte malo i pokušajte se sjetiti što ste prije četiri godine nazvali služas.

— Koliko znam — uvjeravao ga je Burman — nijedna inventarska stavka nije dobila taj naziv.

— Zašto smo onda, do vraga, potpisali da ta stavka postoji — inzistirao je dalje McNaught.

— Ja nisam ništa potpisao. Sve ste liste vi potpisali.

— Dok ste vi i drugi članovi posade kontrolirali inventarske stavke. Prije četiri godine, i to po svoj prilici u brodskoj kuhinji, ja sam

pročitao »Služas, jedan«, a vi ili Blanchard pokazali ste prstom tu stavku i rekli »Tu je«. Vjerovao sam vam na riječ. Vjerovao sam riječima stručnjaka. Ja sam profesionalni navigator i moj su djelokrug najnovije i najmodernije navigacione naprave, a u drugo se ne razumijem. Dakle, prisiljen sam vjerovati ljudima koji znaju što je to služas, ili bi bar to trebali znati.

Burman se iznenada sjetio nečega.

— Kad smo opremali brod mnogo je različitih stvari i predmeta ležalo u glavnoj komori, hodnicima i brodskoj kuhinji. Onda smo morali sređivati i razvrstavati te stvari i stavljati ih na njihova mjesta, sjećate se? Taj vražji služas možda se nalazi i u nekom drugom dijelu broda, pa prema tome nismo samo Blanchard ili ja odgovorni za tu stavku.

— Vidjet ću što kažu ostali oficiri — složio se McNaught uzimajući u obzir Burmanovu opasku. — Možda Gregory, Worth, Sanderson ili netko drugi brižno čuvaju tu stvarčicu. Ma gdje ona bila, moramo je naći.

Izišao je. Burman je napravio grimasu, stavio slušalice na uši i nastavio čeprkati po svojim instrumentima. Sat kasnije McNaught se vratio namrgođena lica.

— Nedvojbeno, ta inventarska stavka ne postoji na ovome brodu. Nitko ne zna ni približno o čemu je riječ — rekao je sav bijesan.

— Prekrižite je? u popisu i pošaljite službenu obavijest o njenu nestanku — predložio je Burman.

— Što, sada kad smo na čvrstom tlu? Znate vi vrlo dobro, kao i ja, da svaki gubitak i štetu treba prijaviti u onome trenutku kad se dogodi. Ako kažem Cassidyju da je služas nestao u svemiru, on će htjeti saznati kad se to dogodilo, gdje, kako, i zašto o tome nije poslana službena prijava na vrijeme.

Podignut će se velika prašina, ako se ustanovi da ta čudna naprava možda ima milijunsku vrijednost. Ne mogu tek tako prijeći preko toga.

— Kako onda riješiti taj problem? — upita Burman bezazleno upadajući ravno u zamku.

— Postoji samo jedan jedini izlaz iz ove situacije. Vi ćete napraviti služas.

— Tko? Ja? — reče Burman grčevito mršteći čelo.

— Vi i nitko drugi. Osim toga, mislim da je sve ovo vaše maslo.

— Zašto?

— Jer naziv te proklete stavke jako podsjeća na dječje nazive koje dajete svojim instrumentima. Kladim se za svoju mjesečnu plaću da je služas neka vrst znanstvene smicalice. Ili, možda, neki čudesni izum koji sije strah i trepet u redovima neprijatelja.

— Takva naprava postoji i ima svoj naziv »sijač« — informirao ga je Burman.

— Što sam rekao! — reče McNaught donoseći konačnu odluku. — Dakle, napravit ćete služas. Posao morate završiti do šest sati sutra uvečer, a ja ću onda pogledati da li je sve u redu. Nadam se da ćete svoj posao obaviti dobro.

Burman je ustao, ruke su mu bespomoćno visile, a glas mu je promijenio boju.

— Kako ću, do đavola, napraviti služas kad nemam pojma čemu on služi?

— Ne zna to ni Cassidy — odvrati NcNaught zlobno se smješkajući. — Njegov je djelokrug rada inspekcija brojčanog stanja, i on samo broji predmete i stavke, gleda ih, provjerava da li stvarno postoje, prima obavijesti u vezi s njihovom funkcionalnošću ili o istrošenosti. Dakle, treba samo izmisliti i sklepati neku impresivnu napravu i reći mu da je to služas.

— Presveti Mojsije! — usklikne Burman ponizno.

— Ja se ne bih previše pouzdao u pomoć biblijskih likova — pokudi ga McNaught. — Radije bih se oslonio na vlastiti razum, da sam na vašem mjestu. Prihvatite se svog alata za lemljenje i napravite prvoklasni služas do šest sutra uvečer. To je naređenje!

Udaljio se, zadovoljan nađenim rješenjem. Burman je stajao nepomično, buljio u zid i grizao usne.

*

Kontraadmiral Vane W. Cassidy stigao je točno u određeno vrijeme. Bio je oniska rasta, zdepaste pojave i ružičastih obraza. Imao je oči poput uginule ribe. Hodao je šepireći se i uživajući u vlastitoj važnosti.

— Dakle, kapetane, nadam se da je sve na ovome brodu u najboljem redu.

— Obično je sve u redu — uvjeravao ga je McNaught malo neiskreno. — Moja je dužnost da se o tome brinem.

— Tako treba! — potvrdio je Cassidy. — Sviđa mi se zapovjednik koji ozbiljno shvaća svoje obaveze i dužnosti. Moram, na žalost, reći da ih ima priličan broj koji nisu takvi. — Čvrstim je korakom prošao kroz glavna pregradna vrata primjećujući svojim sitnim ribljim očima svježe oličene zidove. — Gdje ćemo početi, na pramcu ili krmi?

— Sve naše inventarske liste počinju s pramcem, pa bi možda bilo najbolje da idemo prema popisu.

— U redu. — Krenuo je sitnim, čvrstim korakom prema pramcu, zastao usput na trenutak da potapše Peaslakea i pogleda njegovu ogrlicu. — Vidim da je dobro uhranjen. Imate li kakve koristi od te životinje?

— Spasio je živote petorici članove posade na Mardiji i to upozoravajući na opasnost svojim lavežom.

— Nadam se da su sve pojedinosti o tome događaju unesene u vaš

brodski dnevnik?

— Jesu, kontraadmirale. Dnevnik se nalazi u navigacijskoj kabini spreman za inspekciju.

— Pregledat ću ga kad stignemo onamo.

Kad su došli u kabinu na pramcu, Cassidy je sjeo, uzeo mapu s popisom inventara iz ruku McNaughta i započeo vrlo poslovnim tonom. — Kl. Svjetlosni kompas, tip D, jedan komad.

— Evo, tu je, kontraadmirale — reče NcNaught pokazujući mu instrument.

— Radi li još ispravno?

— Radi, kontraadmirale.

Nastavili su pregled istim tempom, i nakon interfonske kabine, kompjutorske sobe i čitavog niza ostalih prostorija stigli su napokon do brodske kuhinje. Tu je stajao Blanchard u svježe opranoj bijeloj odjeći i oprezno promatrao pridošlicu.

— V-147. Elektronska pećnica, jedan komad.

— Tu je — reče Blanchard pokazujući je prezirno.

— Sve u redu? — upita ga Cassidy gledajući ga svojim ribljim očima.

— Nije dosta velika — izjavi Blanchard. Vrlo izražajnim pokretom obuhvati cijelu kuhinju. — Sve ovdje biti premalo. Svaki dio ovdje biti premalen i tijesan. Ja sam ovdje šef i glavni kuhar, a ova je kuhinja kao tavan.

— Ovo je ratni, a ne luksuzni putnički brod — bijesno ga prekine Cassidy. Mrka pogleda Cassidy nastavi čitati stavke na popisu. — V-138. Regulator vremena, elektronska pećnica, sastavni dio, jedan komad.

— Tu je — reče Blanchard obuzdajući ljutnju. Čitajući stavke na inventarskom popisu kuhinje, Cassidy se sve više približavao kritičnoj točki, a time je rasla i napetost. U jednom trenu došao je i do kritičnog mjesta i rekao:

— V-1098. Služas, jedan.

— Morbleu! — uzvikne Blanchard na svom materinskom jeziku, dok su mu munje sijevale iz očiju. — Ja već prije rekao, i reći i sada, nikada...

— Služas se nalazi u kabini za radio-vezu, kontraadmirale — umiješa se u razgovor McNaught.

— Što kažete? — Cassidy ponovo pogleda popis. — A zašto je onda, molim vas, ubilježen u opremu kuhinje?

— Ta se stavka u času opremanja broda nalazila u brodskoj kuhinji, inspektore. Riječ je o jednom od onih prijenosnih instrumenata koje imamo pravo smjestiti na najbolje odgovarajuće mjesto.

— Hm! Onda je tu stavku trebalo prenijeti i upisati u inventarsku

listu radio-kabine. Zašto to niste učinili?

— Držao sam da je potrebno pričekati na vašu dozvolu i suglasnost prije nego što to učinim, inspektore.

U ribljim očima nazirali su se tragovi zadovoljstva. — Da, tako treba, kapetane. Ja ću sada odmah izvršiti taj prijenos. — On precrta stavku na strani devet, potpiše svoje inicijale, ubilježi istu stavku na stranu šesnaest i potpiše je. — V-1099. Ogrlica s urezanim slovima, kožnata... ah, da, to sam već vidio. Pas je imao na sebi tu stavku.

Označio ju je kvačicom na popisu. Sat kasnije pun sebe i vlastite važnosti, ušetao je u kabinu za radio-vezu. Burman je ustao, stao mirno ali nije mogao prestati micati prstima na rukama i nogama. Oči su mu postale malo izbuljene i netremice je u nijemom vapaju gledao McNaughta. Osjećao se kao da mu se miš uvukao ispod hlača.

— V-1098. Služas, jedan — pročita Cassidy svojim uobičajenim, službenim tonom koji nije dopuštao nikakve gluposti.

Pokretima koji su bili nalik na neusklađeni mehanizam robota, Burman zgrabi malu kutiju koja je na prednjoj strani imala mnogo brojčanika, prekidača i obojenih svjetala. Tako su, vjerojatno, radio-amateri zamišljali automat za kockanje. Pritisnuo je nekoliko prekidača. Upalila su se raznobojna svjetla čije su kombinacije bile zaista vrlo zanimljive i mogle su pobuditi svačiju radoznalost.

— Tu je, inspektore — odvrati Burman.

— Zanimljivo! — Cassidy ustane i priđe bliže da bolje pogleda instrument. — Ne sjećam se da sam tu stavku vidio ranije. No, danas postoji toliko različitih modela istog proizvoda da to i nije čudo. Jeste li zadovoljni radom ovog instrumenta?

— Jesmo, inspektore.

— Mogli bismo čak reći da je ovo jedna od najkorisnijih naprava koje imamo na brodu — dodao je McNaught.

— Čemu ona, zapravo, služi? — zanimao se Cassidy izazivajući Burmana da mu ovaj stručno objasni. Burman je problijedio. McNaught brzo reče:

— Potpuno objašnjenje trajalo bi prilično dugo i zahtijevalo bi navođenje mnogih tehničkih pojedinosti, ali najkraće rečeno, ovaj nam čudesni instrument omogućava uspostavljanje ravnoteže među dva suprotna gravitacijska polja. Promjene raznobojnih svjetala pokazuju stupanj i intenzitet neuravnoteženosti u datom trenutku.

— Da, to je zaista vrlo dobra sprava — dodao je Burman koji se sada malo ohrabrio — a temelji se na Finaglovoj konstanti.

— Sad razumijem — reče Cassidy, a da pri tom uopće ništa nije razumio. Ponovo je sjeo, stavio znak kontrole na stavku služas i nastavio čitati. — Z-44. Centrala interfonska, automatska, 40 linija, jedan komad.

— Tu je, kontraadmirale.

Cassidy baci pogled na nju, a zatim nastavio čitati druge stavke. McNaught i Burman iskoristili su ovaj kratki predah da bi obrisali kapi znoja sa čela.

Pobjeda je izvojevana.

Sve je bilo u najboljem redu.

Ali kako dugo, pitam po treći put!

*

Kontraadmiral Vane W. Cassidy otišao je vrlo zadovoljan i pun pohvala. Jedan sat nakon njegova odlaska posada se već bila razbježala po cijelom gradu. McNaught i Gregory izmjenjivali su se pri odlasku s broda i uživali u mirisnom sumraku i neonskom svjetlu ovog planeta. Slijedećih pet dana proteklo je samo u zabavi i bezbrižnom odmoru.

Šesti dan Burman je donio radio-poruku, stavio je na McNaughtov radni stol i čekao što će se dogoditi. Lice mu je odisalo zadovoljstvom čovjeka čija će vrlina i dobro djelo uskoro biti nagrađeni.

Glavni štab Zemljana javlja BUSTLERU. Vratite se smjesta na Zemlju zbog remonta i popravka. Predviđa se ugradnja novog pogonskog uređaja. Feldman. Mornarički Operativni Centar. Sirisec.

— Vraćamo se na Zemlju — rekao je McNaught sjajući se od sreće. — A generalni remont znači da ćemo dobiti dopust od najmanje mjesec dana. — Pogledao je Burmana. — Recite svim dežurnim oficirima da smjesta odu u grad i narede posadi da se vrati na brod. Svi će dojuriti kad čuju o čemu je riječ.

— Da, kapetane — odgovori Burman, smiješeći se zadovoljno.

I još dva tjedna kasnije svi su blistali od zadovoljstva i smješkali se gledajući kako svemirska luka Siriport ostaje za njima, a Sol, sunce toga planeta, postaje sve manje i sitnije u treperavoj izmaglici zvjezdanog prostora. Još samo jedanaest tjedana leta, ali takav se let isplatio. Natrag na Zemlju, povratak kući. Hura!

Ali jedne večeri u zapovjednikovoj kabini nestalo je osmijeha s lica kad je Burman neočekivano izazvao paničan strah. Ušao je i zabrinuto grickao donju usnu čekajući da NcNaught završi upisivanje podataka u brodski dnevnik.

Konačno, McNaught odgurnu dnevnik, podigne oči i namršti se.

— Što je to s vama? Imate li bolove ili tako nešto?

— Nemam, kapetane. Razmišljao sam.

— Nije moguće da je to tako bolno.

— Ramišljao sam — nastavio je Burman otužnim glasom. — Vraćamo se na Zemlju zbog generalnog remonta. Vjerojatno ste svjesni što to znači. Mi ćemo izaći s broda, a gomiila stručnjaka svih vrsta ukrcat će se na brod. — Zurio je žalosno u sugovornika. — Stručnjaci, rekoh.

— Pa, naravno, da to moraju biti stručnjaci — složio se McNaught.

— Neće valjda glupani i neznalice pregledavati opremu i obaviti popravke i preinake.

— Nijedan stručnjak na ovome svijetu neće moći popraviti niti usavršiti služas — istaknuo je Burman.— To bi mogao samo genij.

McNaught se zaljuljao na svojoj stolici, mijenjajući izraz lica kao što kameleon mijenja boju.

— Sto mu gromova! Pa, ja sam potpuno zaboravio na to. Kad se vratimo na Zemlju, stručnjake više nećemo moći obmanjivati »znanošću«.

— Tako je, kapetane — složio se Burman. Nije više rekao ni riječi, ali je u sebi mislio: »ti si me uvalio u ovu nepriliku. Sada me izvuci iz nje kako znaš«. Čekao je prilično dugo dok McNaught nije završio svoja razmišljanja, a onda ga je potaknuo pitanjem: — Imate li možda kakav prijedlog, kapetane?

Polako, osmijeh zadovoljstva ponovno se počeo potkradati McNaughtovim licem. Odgovorio je:

— Uništite napravu i bacite je u dezintegrator.

— Time nećemo riješiti problem koji nas muči — reče Burman. — Na inventarskom popisu nedostajat će služas.

— Mislim da neće. Poslat ću, naime, službenu prijavu o gubitku do kojeg je došlo zbog nezgode u toku leta. — Namignuo je značajno i dodao — Upravo ovog trenutka nalazimo se u području slobodnog pada. — Posegnuo je za formularom i pisao poruku, dok je Burman stajao i čekao, no ovaj put s velikim olakšanjem.

BUSTLER javlja glavnom štabu Zemljana. Stavka V-1098, Služas, jedan, raspao se pod gravitacionim pritiskom za vrijeme leta kroz polje Hector Major-Minor. Raspadnuti dijelovi upotrijebljeni kao pogonsko gorivo. McNaught, zapovjednik. BUSTLER.

Burman je smjesta odnio poruku u kabinu za radio-vezu i emitirao je u pravcu Zemlje. Slijedeća dva dana sve je bilo u najboljem redu. Kad je Burman ponovo došao u zapovjednikovu kabinu, bio je izvan sebe.

— Opća uzbuna, kapetane — rekao je bez daha i predao mu upravu primljenu poruku.

Glavni štab Zemljana javlja svim vojnim jedinicama. Hitno i neodložno. Svi brodovi ostaju u lukama, nema uzlijetanja. One letjelice koje se po vojnom zadatku nalaze u svemiru trebaju se spustiti na najbliži svemirodrom i tamo čekati dalja naređenja. Welling. Centar za Uzbunu i Spašavanje. Zemlja.

— Nešto se dogodilo — objasnio je McNaught mirno i staloženo. Otputio se u navigacijsku kabinu, a za njim je krenuo i Burman. Proučavajući svemirske karte, pozvao je interfonom Pikea na pramcu i izdao slijedeću zapovijed:

— Objavljena je opća uzbuna. Svi brodovi se moraju spustiti na

neki najbliži svemirodrom. Nema uzlijetanja. Mi ćemo krenuti prema Zaxted-portu koji se nalazi tri dana leta odavde. Smjesta promijenite pravac. Kormilo na desno sedamnaest stupnjeva, nagib deset. — Završio je razgovor gunđajući.

— I tako, ode onih divnih mjesec dana dopusta na Zemlji. A taj Zaxted mi baš nikada nije bio posebno simpatičan. Posada će pobijesnjeti kad to čuje i to joj ne mogu uzeti za zlo.

— Što se, zapravo, dogodilo, kapetane? — upitao je Burman.

— Tko zna!? Opća Uzbuna objavljena je posljednji put prije sedam godina kad je Starider eksplodirao na pola puta leteći prema Marsu. Svi su brodovi tada ostali prizemljeni, dok nije ustanovljeno zbog čega je došlo do katastrofe. — Pogladio je bradu, malo zastao, a onda nastavio — A prije toga imali smo opću uzbunu kada je cijela posada broda Blowgun poludjela. Bez obzira o čemu je riječ ovaj put, zacijelo je nešto vrlo ozbiljno.

— Valjda nije počeo svemirski rat?

— Protiv koga? — McNaught je prezirno odmahnuo rukom. — Nitko u svemiru nema brodova koji bi se mogli suprotstaviti našima. Ne, mora da je neka tehnička nezgoda. Ne brinite, saznat ćemo na vrijeme što se zbiva. Oni će nas obavijestiti o svemu prije nego sletimo na Zaxted ili odmah nakon spuštanja.

I zaista obavijest je stigla. U roku od šest sati. Burman je dojurio kao bez duše:

— Što vas muči ovaj put? — upitao je McNaught zureći u njega.

— Služas — promucao je Burman. Mahao je rukama kao da tjera od sebe nevidljive komarce.

— Da, što je s njim?

— U pitanju je tiskarska greška. U vašem primjerku inventarskog popisa potkrala se greška. Naziv te stavke treba da glasi »služb. pas«.

— Služb. pas? — ponovi McNaught kao da je riječ o nekom potpuno nepoznatom jeziku.

— Evo, uvjerite se sami.

Baci poruku pred njega i izleti iz sobe dok su se vrata još dugo njihala za njim. McNaught se namršti i počne čitati poruku.

Glavni štab Zemljana javlja BUSTLERU. Primili vašu prijavu o gubitku stavke V-1098, brodskog službenog psa Peaslakea. Šaljite pojedinosti o okolnostima i načinu na koji se životinja raspala pod gravitacijskim pritiskom. Ispitajte posadu i pošaljite odmah izvještaj o simptomima koje su oni možda opazili. Hitno i neodložno. Welling. Centar za Uzbunu i Spašavanje. Zemlja.

U osami svoje kabine McNaught je počeo gristi nokte. Povremeno bi zaškiljio gledajući nije li ih zaderao do krvi.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Onaj koji čeka

Ray Bradbury:

The One Who Waits

Preveo *Zoran Milović*

Živim u zdencu.

Živim poput dima u zdencu, poput pare u kamenom ždrijelu.

Ne krećem se. Ne radim ništa. Samo čekam.

Gore, iznad, vidim hladne jutarnje i večernje zvijezde i vidim sunce. I ponekad pjevam stare pjesme ovoga svijeta, pjesme nastale još kada je bio mlad.

Kako vam mogu reći što sam kada to ni sam ne znam?

Ne mogu.

Ja jednostavno čekam.

Ja sam magla i mjesečina i sjećanje. Ja sam tužan i ja sam star.

Ponekad poput kiše padam u zdenac. Paučina se preplaši, moja kiša pada na površinu vode. Čekam u hladnoj tišini. Doći će da kada više neću čekati.

*

Sada je jutro.

Čujem veliku buku.

Mirišem vatru iz daljine.

Čujem udar metala.

Čekam.

Slušam.

*

Glasovi. U daljini.

— U redu!

Jedan glas.

Strani glas. Strani jezik koji ne mogu znati. Ni jedna riječ mi nije poznata. Slušam.

— Pošalji ljude van!

Hrskanje na kristalastom pijesku.

— Mars! Dakle, to je to!

— Gdje je zastava?

— Ovdje, kapetane.

— Dobro, dobro.

Sunce je visoko na plavom nebu i njegove zlatne zrake pune zdenac i ja lebdim poput cvjetnog praha, nevidljiv i maglovit na toplim zrakama.

Glasovi.

— U ime Vlade Zemlje proglašavam ovo za marsovski teritorij, koji će biti jednako podijeljen učlanjenim nacijama.

Što to govore?

Okrećem se na suncu, poput kotača, nevidljiv i lijen, zlatan i neumoran.

— Što je to tamo?

— Zdenac!

— Ne!

— Dođi! Da! Približavanje topline.

Tri objekta nagnuta preko ruba zdenca. Moja se hladnoća diže prema objektima.

— Odlično!

— Misliš da je voda dobra?

— Vidjet ćemo.

— Neka netko donese bocu i kapaljku da uzmemo uzorke za laboratorijski pregled.

— Ja ću!

Šum trčanja po pijesku.

Povratak.

— Ovdje smo!

Čekam.

— Spusti je dolje. Polako.

Bljeskanje stakla, iznad, spušta se na niti polako dolje. Voda se nježno raspara kad staklo dodirnu površinu i potonu u dubinu.

Podižem se u toplom zraku prema grlu zdenca.

— Ovdje smo. Želite li testirati vodu, Regente?

— Da, pođimo.

— Kakav divan zdenac. Pogledaj konstrukciju. Što misliš, koliko je star?

— Sam bog zna. Kada smo se jučer spustili u onom drugom gradu Smith je rekao da u proteklih desetak tisuća godina na Marsu nije bilo života.

— Zamisli.

— Kakva je voda, Regente?

— Čista kao srebro. Popij jednu čašu i uvjeri se. Šum vode na vrućim sunčevim zrakama. Lebdim poput prašine, cimetast, na blagom vjetru.

— U čemu je stvar, Jonesu?

— Ne znam. Strašno me boli glava. Iznenada.

— Jesi li već pio vodu?

— Ne, nisam. Nije to. Bio sam naslonjen nad zdencom, I iznenada glava kao da mi se raskolila. Sada se osjećam već malo bolje.

Sada znam tko sam.

Ime mi je Stephen Leonard Jones i dvadeset i pet mi je godina i upravo sam došao raketom s planeta zvanog Zemlja i sada stojim sa svojim dobrim prijateljima Regentom i Shawom pored starog zdenca na planetu Marsu.

Gledam dolje na svoje zlatne prste, preplanule i jake. Gledam svoje dugačke noge i srebrnu uniformu i svoje prijatelje.

— Nešto nije u redu, Jonesu? — pitaju me.

— Nije mi ništa — odgovaram, gledajući ih — baš ništa. Hrana je dobra.

Prošlo je deset tisuća godina od posljednje hrane. Dotiče jezik na fini način a vino s hranom zagrijava. Slušam zvuke glasova.

Stvaram riječi koje ne razumijem ali ih na neki način ipak razumijem.

Iskušavam zrak.

— U čemu je stvar, Jonesu?

Tresem svojom novom glavom i odmaram ruke držeći srebrni pribor za jelo. Osjećam sve.

— Kako to misliš? — ovaj glas, ta moja nova stvar, izgovara.

— Čudno dišeš. Kašljući — odgovara drugi čovjek. Ispravno izgovaram:

— Možda je malo zahladnjelo.

— Provjeri to kasnije kod liječnika.

Kimam svojom glavom i dobro je to, kimnuti glavom. Dobro je raditi sve te stvari nakon deset tisuća godina. Lijepo je udisati zrak i dobro je osjećati sunce na koži kako toplinom prodire sve dublje i dobro je osjećati građu bjelokosti, divnog skeleta skrivenog duboko u toplom mesu, i dobro je čuti glasove mnogo čistije i mnogo brže no kad su bili u kamenoj dubini zdenca.

Sjedim opčinjen.

— Hajde, iziđi iz toga, Jonesu. Hajde, brže. Moramo krenuti!

— Da — govorim, hipnotiziran načinom na koji nastaju riječi poput vode na jeziku i padaju polaganom ljepotom van, u zrak.

Koračam, i dobro je to, koračati.

Stojim visoko i dug je put do dolje, do zemlje. To je kao živjeti na visokoj stijeni i biti sretan tamo gore.

Regent stoji nad kamenim zdencom i gleda dolje.

Ostali su već mrmljajući otišli prema srebrnom brodu kojim su stigli.

Osjećam prste svojih ruku, smiješak svojih usta.

— Dubok je — govorim.

— Da.

— Zove se Zdenac Duša.

Regent diže sVoju glavu i gleda u mene — Otkud ti to znaš?

— Zar ne izgleda tako?

— Nikad nisam čuo za Zdenac Duša.

— Mjesto gdje čekaju stvari, stvari koje su nekada imale meso, čekaju i čekaju — govorim, dodirujući mu ruku.

*

Pijesak je vatra i brod je srebrna vatra u toplini dana i vrućinu je ugodno osjetiti.

Zvuk mojih nogu na teškom pijesku.

Slušam.

Zvuk vjetra i sunca koje spaljuje doline.

Osjećam miris rakete kuhane u podne.

Stojim ispod vrata.

— Gdje je Regent? — pita netko.

— Vidio sam ga kod zdenca — odgovaram.

Jedan od njih trči prema zdencu.

Počinjem se tresti.

Polagana drhtava trešnja, skrivena duboko, ali sve jača i jača.

I prvi put ga čujem, kao da je i on sam sakriven u dubokom zdencu. Glas koji zove, sakriven duboko u meni, sićušan i bojažljiv. I taj glas viče, Pusti me van, pusti me van, i osjećam da netko pokušava da se oslobodi, udarajući po vratima labirinta, rušeći mračne prepreke i prolaze, odjekujući i vristeći.

— Regent je u zdencu!

Ljudi trče, sva petorica.

Trčim zajedno s njima, ali bolestan sam, drhtanje je sada žestoko.

— Mora da je pao. Jonesu, ti si bio ovdje s njim. Jesi li vidio? Jonesu? Do vraga, reci nešto, čovječe.

— Što ti je, Jonesu?

Padam na koljena. Drhtanje je sve silovitije.

— Bolestan je. Hajde, pomozi mi da ga ponesemo.

— Sunce.

— Ne, nije sunce — mrmljam. Postavili su me na tlo.

Napadaji dolaze i odlaze poput potresa i duboko sakriveni glas viče, Ja sam Jones, ja sam, to nije on, to nije on, ne vjerujte mu, pustite me van, pustite me van!

Gledam gore u nagnute figure i trepćem očima.

Dodiruju mi zglavak.

— Srce mu kuca nepravilno i brzo. Zatvaram oči.

Vrisak prestaje.

Drhtanje se prekida.

Dižem se, kao iz hladnog zdenca, oslobođen.

— Mrtav je — govori netko.

— Jones je mrtav.

— Od čega?

— Izgleda od šoka.

— Koja vrst šoka? — pitam, i moje ime je Sessions i moje se usne šuštavo pomiču, i ja sam kapetan ovih ljudi. Stojim među njima i gledam dolje tijelo koje hladeći se leži ispruženo na vrućem pijesku.

Objema rukama hvatam se za glavu.

— Kapetane!

— Nije ništa — govorim, vičući — samo glavobolja. Bit će sve u redu. Evo. Evo — šapćem — sada je sve u redu.

— Bit će bolje da se maknemo sa sunca.

— Da — govorim, gledajući dolje, Jonesa — Nismo trebali ni dolaziti. Mars nas ne želi.

Nosimo tijelo prema brodu i novi glas skriven duboko u meni zove da ga pustim van.

Pomoć, pomoć! duboko dolje u vlažnom zemaljskom tijelu. Pomoć, pomoć! u crvenoj nedokučivosti, odjekujući i moleći.

Drhtanje ovaj put počinje mnogo ranije. Kontrola je slabija.

— Kapetane, bit će bolje da se maknete sa sunca, ne izgledate baš previše dobro.

— Da — govorim.

— Pomoć — govorim.

— Što, kapetane?

— Nisam ništa rekao.

— Rekli ste 'pomoć', kapetane.

— Jesam li, Matthews, jesam li?

Tijelo je položeno u sjenu rakete i glas vrišti u dubokim bezvodnim katakombama kostiju i grimizne plime. Moje se ruke trzaju. Na ispruženim ustima je pjena. Nosnice mi se ubrzano šire. Oči mi se okreću.

Pomoć, pomoć, oh pomoć, nemoj, nemoj, pusti me van, nemoj, nemoj.

— Nemoj — govorim.

— Molim, kapetane?

— Nije važno — govorim — moram se osloboditi.

Rukom zatvaram usta.

— Što je to, kapetane? — viče Matthews.

— Bježite unutra, svi vi, bježite natrag na Zemlju! — vičem.

Revolver mi je u ruci. Otkočujem ga.

— Neeeee!

Eksplozija.

Sjenke trče.

Vrisak je presječen.

Zviždeći zvuk propadanja kroz prostor.

Kako je divno nakon deset tisuća godina ponovo umrijeti. Kako je dobro opet osjetiti iznenadnu hladnoću, relaksaciju. Kako je divno biti poput šake bez rukavice, šake koja se rasteže i raste divno hladna na vrućem pijesku. Oh, tišina i ljepota nadolazeće, zatamnjujuće smrti.

Ali ne možeš se tome predati.

Smušenost.

Prasak.

— Dobri bože, pa on se ubio! — vičem, i otvaram oči I tamo dolje je kapetan naslonjen na raketu, lubanje raskoljene metkom, otvorenih očiju, jezika ispruženog između bijelih zuba. Krv mu lipti iz glave.

Saginjem se i dodirujem ga.

— Budala — govorim — zašto je to učinio?

Ljudi su zgranuti.

Stoje iznad dva mrtva čovjeka i okreću glave i gledaju pijesak Marsa i udaljeni zdenac gdje Regent pluta u dubokoj vodi.

Graktanje dolazi iz njihovih suhih usta, cviljenje, dječji protest protiv užasne more.

Ljudi se okreću prema meni.

Nakon duge stanke, jedan od njih izgovara:

— Sada si ti kapetan, Matthewse.

— Znam — odgovaram meko.

— Sada nas je još samo šest preostalo.

— A sve se dogodilo tako brzo!

— Ne želim više ostati ovdje. Hajde, idemo!

Ljudi zagalamiše.

Odlazim do njih i dodirujem ih, sada, s vjerom koja gotovo pjeva u meni.

— Slušajte — govorim, dodirujući im laktove i ruke i šake.

Mi smo jedno.

Ne, ne, ne, ne, ne, ne!

Unutrašnji glasovi vrište, duboko dolje i odlaze u tamnice ispod vanjštine.

Gledamo jedan drugoga.

Mi smo Samuel Matthews i Raymond Moses i William Spaulding i Charles Evans i Forrest Cole i John Summers i ne govorimo ništa već samo gledamo jedan drugom u blijeda lica i drhtave ruke.

Okrećemo se, kao jedan.

Gledamo prema zdencu.

— Sada — govorimo.

Ne, ne, neeee...

Šest glasova vrišti, skriveni i naslagani duboko dolje, spremljeni

zauvijek.

Naše noge hodaju po pijesku i to je kao da se velika ruka s dvanaest prstiju pokreće preko uzavrelog morskog dna.

Naginjemo se nad zdenac i gledamo dolje.

Iz hladnih dubina šest lica zuri u nas,

Jedan po jedan naginjemo se sve dok više nema ravnoteže, i jedan po jedan kapljemo u usta i dolje, kroz ledenu tamu u duboke vode.

Sunce zalazi.

Zvijezde se okreću na noćnom nebu.

Tamo daleko još jedno žmirkanje svjetla. Još jedna raketa dolazi, ostavljajući za sobom crvene zvjezdice u prostoru.

*

Živim u zdencu.

Živim poput dima u zdencu, poput pare u kamenom ždrijelu.

Ne krećem se.

Ne radim ništa.

Samo čekam.

Gore, iznad, vidim hladne jutarnje i večernje zvijezde i vidim sunce. I ponekad pjevam stare pjesme ovoga svijeta, pjesme nastale još kada je bio mlad.

Kako vam mogu reći što sam kada to ni sam ne znam?

Ne mogu.

Ja jednostavno čekam.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Glavobolja

Jim Harmon:

The Big Headache

Preveo *Božidar Stančić*

— Mislite li da bi trebalo upotrijebiti silu kako bismo Macklina pridobili da sudjeluje u ovom pokusu? — zapitao je grozničavo Ferris.

— Što razumijevate pod »silom«? — zapitao je Mitchell. — Zaboravljate da je dvadeset kilograma teži od vas, a na mene ne morate računati da vam pomognem...

Ferris je stavio prst između vrata i uškrobljenog ovratnika bluze.

— Da, mislim da pretjerujem. Ali Macklin je pravi čovjek, koji nam je potreban za brzi i udarni pokus. Ako odbije, možemo se frigati...

— Znam — odvrati Mitchell i duboko uzdahne. — Reklo bi se zbilja da oni koji drže kasu nisu baš odani osnovnim istraživanjima. No, tko bi financirao istraživanje cikličkih stupnjeva kod ježeva, koje je ipak utvrdilo važne elemente u istraživanju raka?

— Uspjet ćemo kad dokažemo da naši rezultati imaju praktičnu vrijednost. No, službenici što leže na novcu daju nam tek toliko da možemo početi istraživanja.

Ferris je prešao koštunjavom rukom preko čela.

— To me toliko muči da će me zaboljeti glava.

Plave su se Mitchellove oči stisnule i lice mu je dobilo čudan izraz.

— Ferrise, da li biste mogli...?

— Ne, ne! — viknuo je učenjak. — Ne bih htio pogaziti profesionalni moral time što ću iskušati svoj pronalazak na sebi.

— NAŠ pronalazak — primijeti pristojno Mitchell.

— Ma to sam htio reći. Ali ne znam da li bi to bilo u skladu s etikom profesije, čak i s pronalaskom koji je djelomično moj.

— Imate pravo. Uostalom, koga je briga boli li nas glava ili ne? Naš ugled ne prelazi granice ovoga laboratorija — reče Mitchell. — A Macklinov...

Elliot Macklin je u očima naroda stekao ugled novoga Einsteina. Kad bi se izgovorila riječ »matematičar« ili »znanstvenik«, ljudi bi

neizbježno pomislili na njega. Dakako, nitko nije bio u stanju reći da li je teorija o Velikom svemiru bila valjana, kao što nitko nije mogao ulaziti u spor o tome. Macklin je dosegao pedesetu godinu, ali njegova čvrstina sportaša činila je da izgleda desetak godina mlađi. Država je nakon ugovora s njim načinila od njega simbol odanosti naučnom Idealu i služila se njime da bi privukla učenike u Školu za inženjerske i naučne službenike.

U sedam posljednjih godina Macklin, koji je sam vodio sekciju za Viši studij Sveučilišta u Firestoneu, bio je sudjelovao u izradi sredstava za pogon brži od svjetla, koji bi omogućavao vojnim letjelicama da stignu do Plutona, a možda do zvijezda.

Mitchell je čuo razgovor dvojice asistenata i doznao da je projekt blizu realizacije, što bi značilo da je to jedinstveni slučaj u nauci da se dođe »ad astra per aspirin«. Naime, jedina stvar koja bi se mogla suprotstaviti projektu jest Macklinovo zdravlje.

Unatoč svojoj tjelesnoj građi, on je prije dvije godine doživio prvi napad... ili bolje rečeno grč mozgovne arterije. Znalo se da trpi od teških glavobolja. Jedna od tih povremenih kriza omela ga je u predavanjima tri tjedna, pa su se na sveučilištu u posljednje vrijeme mogle vidjeti vojne uniforme.

Izašli su iz laboratorija u ured. Ferris je šetkao nervozno, Mitchell se zavalio u naslonjač iza tamnocrvenog stola imitacije drva i pogledao bi ga rastreseno.

— Mislite li da ima izgleda da se pojavi Veliki čovjek? — zapitao je Ferris prekinuvši načas šetkanje.

— Mislim da će doći — odvrati Mitchell. — Na sastanku upravitelja izgledalo je sasvim dobro.

— On me je uvijek potcjenjivao — rekao je Ferris ljutito. — Uostalom, na sveučilištu, svi potcjenjuju biologe. Ponekad mi dođe volja da ih raspalim po licemjernim njuškama.

Ponekad, mislio je Mitchell, Ferris pokazuje da mu nedostaje naučne ravnodušnosti, smirenosti. Tada je netko diskretno zakucao na vrata.

— Naprijed! — reče Michell.

Najprije je ušao oblak dima iz lule, a zatim Elliot Macklin u odijelu od tvida. Doimao se kao vječni student, a Mitchell pomisli da je to i želio.

Srdačno su si stisli ruke.

— Drago mi je što ste me pozvali, Steven.

Macklin je udario Ferrisa po ramenu.

— Kako je, Harolde?

Ferris je postao crven, pa siv.

— Dobro, hvala, doktore.

Macklin je sjeo na rub stola.

— No, pa o čemu je riječ i kako vam ja mogu pomoći? Molim vas da mi iznesete slučaj što jednostavnije jer biologija nije moje područje.

Mitchell nehajno zaobiđe stol.

— Zapravo, doktore, nemamo pravo da tako nešto tražimo od neke tako važne ličnosti. A možda u tome ima i rizika.

Matematičarova ruka zgrabi lulu i on se nasmiješi, pokazavši zube:

— Sad kad ste me zainteresirali, kažite o čemu je riječ.

— Mi znamo, doktore, da imate česte i bolne glavobolje — reče Mitchell.

— Točno, Stevene. Migrene.

— Zacijelo su strašne — primijeti Ferris. — Cijeli vaš ugled i dohodak ne mogu vam biti umirenje kad počne ta muka što vas razdira i kopka u glavi, zar ne?

— Jest, Harolde, zaista — prizna Macklin. — Ali kakve veze ima vaš projekt s mojom glavoboljom?

— Doktore — opet će Mitchell — na što se čovjek najčešće tuži?

— Pa, rekao bih na hladnoću, ali prema onome što govorite mislim da želite govoriti o glavobolji.

— Baš o glavobolji — potvrdi Mitchell. — Svaki ju je čovjek barem jednom osjetio. Neki svakodnevno. Neki trpe toliko da pomišljaju na samoubojstvo.

— Da — reče Macklin.

— Ali razmislite — povišenim će tonom Ferris — kakvo bi to bilo olakšanje kad bi se ljude moglo osloboditi zauvijek glavobolje jednostavnom injekcijom!

— Pretpostavljam da biste imali teškoća s tvorničarima aspirina. Ali svima ostalima bi se to svidjelo.

— Aspirin bi se i dalje uzimao za smanjivanje groznice i savladavanje umora — napomenu Mitchell.

— Vidim. Da li vi to meni tvrdite da imate takvu injekciju? Da možete liječiti glavobolju?

— Mislim da imamo — odvrati Ferris.

— Kako ste uspjeli spraviti tekućinu koja bi liječila različite uzroke bolova? — zapitao je Macklin. — O tome mnogo znam.

— Doista postoji više uzroka — živčana napetost, umor, fizičke bolesti od bubrežnih bolova do raznih tumora — ali svi imaju isti učinak, koji postaje pravi uzrok glavobolje — objasni Mitchell.

— To smo definitivno utvrdili — primijeti Ferris.

— Vrlo dobro — reče Macklin i potegne iz ugašene lule.

— A kakav je to učinak?

— To je učinak pritiska koji proizvodi pituitrin u mozgu —reče oduševljeno Mitchell. — Stezanje krvnih sudova u području čeonih režnjeva. To stezanje izaziva pretjerano lučenje pituitarne žlijezde. Mi smo umjetno stvorili virus koji se hrani pituitrinom.

— To može značiti da će prestati glavobolje, ali moglo bi značiti i kraj ljudske vrste — napomene Macklin. — U nekim područjima potreban je pritisak krvnih sudova.

— Virus može lako biti izoliran i stabiliziran — reče Ferris. — Kolonija virusa u moždanim stanicama olabavljuje krvne sudove, samo njih, sve dok moždano-hrptenična tekućina ne stvori pritisak u komori mozga.

Matematičar izvadi lulu iz usta.

— Ako je učinak doista takav — primijeti on — tada bih mogao prestati s onim gynergenom. Taj mi otrov potpuno poremeti želudac. No, podnošljiviji je od migrene. Uh, kad bih se mogao riješiti toga zla! — Stavio je lulu u usta.

— Kažem vam — reče Ferris — da će tartarat ergotamina ostati samo loša uspomena. Naš će pronalazak uspješno djelovati.

— Dakle, tek će djelovati? — zamišljeno će Macklin. — To je ključna stvar. Znači da još nije djelovao?

— Ma, jest, djelovao je na štakore, na čimpanze — odvrati Ferris.

— Ali ne na ljude?

— Još ne — prizna Mitchell.

— Dobro — reče Macklin— dobro. Ali vi zacijelo možete doći do dobrovoljaca, na primjer osuđenika...

— Mi želimo da to budete vi — reče mu Ferris. Macklin se nakašlja.

— Ne bih se želio precijeniti, ali mislim da država ne bi bila osobito zadovoljna kad bih umro nakon nekog pokusa. Moja žena bi još manje bila zadovoljna.

Ferris okrene matematičaru leđa i promrmlja neku riječ. Mitchell se dade u ofenzivu.

— Znam, doktore, da je to golema usluga od strane čovjeka vašeg ranga. Ali shvatite naš problem. Ako ubrzo ne podnesemo uvjerljiv i udarni dokaz da je naše istraživanje uspješno, nećemo više dobiti financijsku pomoć. Mogli bismo provesti niz testova, ali nemamo vremena ni novca. Jedino bismo mogli izliječiti nečiju glavobolju. Tu je ograničenje naših izvora.

— Padam u iskušenje... — reče Macklin oklijevajući — ali odgovor je sve... hoću reći ne. Volio bih da vam mogu pomoći, ali se bojim da previše ovisi o drugima hoće li ostati, ovaj, pristati.

Macklin pritisne rukom sljepoočice.

— Volio bih, zbilja učiniti to s vama. Kad počinjem praviti ovakve lapsuse, znači da napad migrene nije daleko. Bol se širi i mrvi mi sljepoočice i predio oko očiju. Vidim sjajne iskre, obojene mrlje kovitlaju se pred očima. Uli!

Ferris se ironično nasmiješi.

— Mučno vam je od gynergena, doktore. Bolesni ste od njega.

Potpuno ste smeteni od poremećaja, zar ne? Uzmete li ga ili ne to je tako svejedno. Čuo sam da neki bolesnici radije trpe migrenu nego gynergen.

Macklin je spremao lulu u kožnati etui.

— Recite mi što mi se najgore može dogoditi?

— Snizit će vam se tlak — odvrati Ferris.

— To nije strašno. — Macklinovo se čelo lagano oznojilo. — Ima li kakvog rizika?

— Praktično nikakvog — odgovori Mitchell. — Možemo pokušati s najmanjim dozama. Sve su naše pokusne životinje preživjele i čini se da su zadovoljne. Kao što sam rekao, virus se sam stabilizira. Ferris i ja smo uvjereni da nema nikakve opasnosti... ali možda se varamo.

Macklin se uhvati objema rukama za glavu.

— Ali zašto ste baš mene izabrali?

— Vi ste važna ličnost, doktore — reče Ferris. — Koga bi zanimalo to da smo neki Mitchell ili ja izliječili glavobolju? Ali nadležni će povjerovati izjavi osobe vašega ugleda. A, s druge strane, nijedan od nas nije nikad patio od glavobolje. Vi patite.

— Jest — prizna Macklin. — Vrlo dobro. Pa, hajde da mi date tu injekciju.

Mitchell si pročisti grlo.

— Slažete se, doktore — on će ne vjerujući. — Možda biste htjeli da nekoliko dana razmislite?

— Ne! Spreman sam. Hajdemo odmah.

— Vrlo dobro, ali molimo vas da ovdje potpišete — reče Ferris.

Macklin posegne u džep i izvadi naliv-pero.

*

— Ferris! — vikne Mitchell zatvorivši za sobom vrata laboratorija.

— Ovdje — mirno će omanji Ferris. Sjedio je na svom radnom stoliću i zapisivao. — Čekao sam vas.

— Doktore! Harolde... niste smjeli ovo dati štampi — primijeti Mitchell lupajući nadlanicom po novinama.

— Naprotiv, trebalo je i učinio sam to — odgovori Ferris. — Trebalo je nešto udarno pokazati trustovima i evo ga.

— Jest, htjeli smo dati dokaz trustovima, ali ne i objaviti neprovjerene zaključke u novinama. Još je prerano za to.

— Ne budite tako uskogrudni i nazadni, Mitchelle! Zar Macklin nije izliječen? Prema utvrđenim ciklusima, sad bi ga već morala napasti migrena. A zahvaljujući našemu tretmanu, on se osjeća dobro, bez neugodnih popratnih pojava od gynergena.

— Dakako da je to veliki test, ali nije dovoljan da dođe u ruke štampi. Ne treba riskirati zamršivanje odnosa s trustovima. Zar ne vidite da će ljudi s mnogo buke zahtijevati naš lijek kao što su zahtijevali Salkovu vakcinu i Grannellov serum.

— Ali...

Prekinula ga je zvonjava telefona. Ferris se ispriča, pođe do telefona i podiže slušalicu. Javi se i posluša šuteći neko vrijeme. Na licu mu znakovi nestrpljivosti.

— Macklinova žena — reče Mitchellu. — Hoćete li vi razgovarati s njom, jer ja ne volim histerične žene...?

— Histerične? — promrmlja Mitchell i dohvati slušalicu. — Halo, gospođo Macklin?

— Aha, vi ste onaj drugi — reče ženski glas — vi ste Mitchell.

Činilo se da je smirena i da se savladava.

— Jest, gospođo Macklin, ja sam doktor Steven Mitchell, suradnik doktora Ferrisa.

— Imate li dozvolu da dajete narkotike?

— Na što mislite, gospođo Macklin? — zapitao je Mitchell.

— Bila sam bolničarka, doktore, i znam da ste mojemu mužu dali heroin.

— Nemoguće. Zbog čega to mislite.

— On je u... euforiji.

— Slušajte, mi se nismo približavali vašem mužu u protekla 24 sata, a za to bi se vrijeme raspršilo djelovanje svakog narkotika.

— Možda svakoga drugog, poznatog, ali vi ste otkrili neki novi.

— Ja mislim, gospođo Macklin, da bismo mogli razgovarati poslije, kad se smirite. — I spustio je slušalicu.

»Što je to s Macklinom?« — zapitao se držeći ruku na slušalici. Ferris je skupio obrve tako da su mu se oko nosa pojavile bore.

— Hajde da pogledamo naše pokusne životinje. Zajedno su pošli prema mjestu gdje su u laboratoriju bili

kavezi i pogledali što se događa iza rešetaka.

Testirani čimpanza Dean mirno je sjedio u uglu i česao se ispod ruke. Njegov blizanac, netestirani Jerry, kojemu nije ubrizgan virus F-M, njihao se i grozničavo tresao rešetke kao da želi izaći iz kaveza.

— Jerry je mnogo aktivniji nego Dean — reče Mitchell.

— Da, ali Dean nije bolestan. Samo nema toliko energije. Njegova je štitnjača u redu.

Pošli su prema kavezima štakora. Stanje je bilo isto u štakora Buda i netestiranog Loua.

— Ne znam — reče Mitchell — možda nešto u krvi.

— Mislite na anemiju zbog nedostatka željeza?

— Ma ne, šalim se. Mislim da bi bilo bolje da pođemo k Elliotu Macklinu i da vidimo što se događa.

— Uvjeren sam da je sve u redu — odvrati Ferris. — Možda nam pokušava praviti neprilike, nezahvalnik.

Macklinova je kuća bila u stilu rančeva, mala ali privlačna, od aluminija i zelenkastog stakla. Mitchell pritisne dugme zvonca i u kući

odjekne ding-dili-dong. Dok su čekali, Mitchell pogleda Ferrisa. Činilo se da je miran i siguran u sebe, možda malko znatiželjan.

Vrata su se otvorila.

— Gospođo Macklin — brzo će Mitchell — uvjeren sam da vam možemo pomoći ako s vašim mužem nije u redu. Ovo je doktor Ferris, ja sam Mitchell.

— Ništa dobro ne mogu reći. Uđite. — I ona se makne da bi ih propustila. Bila je to privlačna brineta, nešto starija od trideset godina. Nosila je elegantnu žutu haljinu.

Oficir ih je dočekao u trijemu.

— Vi ste ta gospoda koja su doktoru Macklinu neovlašteno dala injekciju? — zapitao je tonom koji nije nalikovao na pitanje.

— Ne volim riječ »neovlašteno« — odvratio je Ferris osorno. Pukovnik je (Mitchell je zapazio oznake čina) podigao

obrve.

— Ma nemojte? Vi ste liječnici? Imate li dozvolu da liječite bolesnike?

— Ovom prilikom nismo liječili bolest — primijeti Mitchell. — Mi smo otkrili metodu liječenja. Pitam se, uostalom, što se to vas tiče?

— Pukovnik se nasmiješi.

— Tiče me se doktor Macklin i sve što bi mu se moglo dogoditi. Armija ne odobrava ono što ste učinili.

Mitchell se pitao što su to mogli učiniti.

— Možemo li ga vidjeti? — zapitao je Mitchell.

— Zašto ne? Ne možete mu više naškoditi, osim da ga ubijete. A za to imamo zakone.

Pukovnik ih je uveo u udobnu i po ženskom ukusu uređenu prostoriju za dnevni boravak. Macklin je sjedio u naslonjaču i pušio. Mitchell je odmah zapazio da se Macklin služio lulom kao svojevrsnim muškim protestom protiv okoliša kojim je vidljivo dominirao ukus njegove žene.

Pred Macklinom na stoliću bijahu nagomilam čudni elementi konstrukcijske igre kao što se nađe u obdaništu. Kraj stolića, na sagu imitacije mramora, sjedio je drugi oficir, Major, ali iz zdravstvenoga korpusa, što se vidjelo iz oznaka zmije omotane oko štapa. Major ustane i opraši si koljena premda je sag bio čist.

— Nešto nije u redu, Sidney? — zapita pukovnik.

— Sve je u redu — odvrati Sidney. — Ovaj je čovjek najzdraviji i najsretniji čovjek kojega sam vidio, Carsone.

— Ali — pobuni se pukovnik Carson.

— Promjena je nabolje — primijeti major. — On nije više isti čovjek.

— U čemu je razlika? — zapita Mitchell.

Vojni je liječnik kritički promotrio Ferrisa i Mitchella prije nego što

će odgovoriti:

— Bio je genijalni matematičar.

— A sad? — nestrpljivo će Mitchell.

— Sad je prosječan duh.

*

Mitchell je pokušao zaustaviti majora Sidneya kad je prolazio kraj njih, ali je on zagunđao da mora predati izvještaj i biolozi su se okrenuli prema pukovniku Carsonu, pa prema Macklinu, a onda su se zgledali međusobno.

— Znači li to da je Macklin postao glupan? — zapita Mitchell.

— Nije glup — odvrati Carson hladno. — Doktor Macklin je prosječan duh. Normalan, odgovoran za svoja djela, ali zaostao.

— Nisam tako glup — reče Macklin.

— Oprostite mi, gospodine — reče Carson. — Nisam vas namjeravao povrijediti. No, poslije svih testova inteligencije, vaš kvocijent inteligencije pokazuje prosječan duh.

— Tako to piše u knjigama — odvrati Macklin. — Ali više se nauči iz života nego iz knjiga, sinko.

— Slažem se — reče pukovnik Carson i okrene se prema dvojici biologa. — Možda bi bilo bolje da porazgovorimo vani?

— Ali... — počne Mitchell, nestrpljiv da sam pregleda Macklina.

— Dobro, hajdemo u trijem.

Ferris je pošao za njima.

— Što ste mu učinili? — bez okolišanja zapita pukovnik.

— Jednostavno smo mu liječili glavobolju.

— Na koji način?

Mitchell je objasnio da su to učinili virusom F-M.

— Uštrcali ste mu mikrob koji mu rastvara mozak?

— Ali ne! Mogu li razgovarati s drugim oficirom, s liječnikom? Možda će on shvatiti.

— Ja samo želim znati zašto je Elliot Macklin postao tako poremećen kao da ga je konj udario kopitom — reče pukovnik Carson.

— Mislim da mogu objasniti — umiješa se Ferris.

— Mogli biste? — zapita Carson, na što Ferris kimne glavom.

— Načinili smo sitnu grešku u proračunu. Činilo se da virus širi svoje djelovanje na svu pituitarnu sekreciju u mozgu, što zaustavlja glavobolju. Ali to djelovanje, tako potrebno za prestanak bolova, pretjerano je jako s obzirom na dobro funkcioniranje mozgovnih stanica.

— Čime se poremećuje njihovo normalno funkcioniranje? — zapita Carson.

— Stanice nemaju više dovoljno krvi, kisika i hemoglobina — objasni Ferris. — Stezanje mozgovnih sudova je preslabo da bi dovelo potrebnu količinu krvi u mozak. Stanice počinju odumirati i smiruju

se. Možda se čak i dezintegriraju...

Pukovnik je zabrundao, Mitchell uzdahnuo. Odjednom je shvatio da Ferris ima pravo. Pukovnik je zakoračio naprijed stisnutih šaka.

— Mogao bih vas dati objesiti zbog napada na sigurnost države! Znate li što znači Elliot Macklin za našu naciju? Želite li da oni Luksemburžani dospiju na Pluton prije nas? Macklinova je formula bitna za sustav pogona. Bolje bi bilo da ste podmetnuli bombu pod Nacionalnu banku. Novac se može nadoknaditi, ali mogućnosti Elliota Macklina sreću se u čovječanstvu samo jednom.

— Jedan čas — upadne Mitchell. — Mi možemo izliječiti Macklina.

— MOŽETE LI? — zapita Carson.

Mitchell je imao dojam da će pukovnik pasti na koljena i ljubiti mu ruke.

— Dakako. Znamo kako možemo stabilizirati koloniju virusa. Imamo antitoksine. Dosad smo virus smatrali dobroćudnim nametnikom, ali ako je potrebno, možemo ga uništiti.

— Vrlo dobro! — Carson nije kleknuo, ali mu je srdačno stisnuo ruku.

— Jedan trenutak, momci — upadne Elliot Macklin. Naslonio se na dovratak s lulom u ustima. — Slušao sam što govorite i to mi se baš ne sviđa.

— Sto želite reći time: ne sviđa mi se? — zapita Carson.

— Pretpostavljam da me želite vratiti u prijašnje stanje.

— Da, doktore — reče Mitchell žestoko — baš u prijašnje stanje.

— S glavoboljama i ostalim?

Mitchell se nakašljao nekoliko puta kako bi smislio odgovor.

— Na žalost, da. Ako bi vaš duh ponovo normalno funkcionirao, vjerojatno biste opet osjećali glavobolje. Naše je istraživanje pretrpjelo neuspjeh.

— Ja ne bih išao tako daleko — primijeti Ferris živahno.

Mitchell je upravo htio pitati svoga suradnika što je time htio reći kad je spazio da Macklin odmahuje glavom.

— Ne — rekao je matematičar. — Ne želim se vraćati u svoje pređašnje stanje. Predobro se sjećam kako je to bilo. Uvijek su me gnjavili i gnjavili.

— Hoćete reći: ispitivali? — zapita Mitchell.

Macklin kimne.

— Bio sam previše zaokupljen, uznemirivali bi me za najmanju stvar. Gdje je gore, gdje dolje, koja je udaljenost, koja je beskonačna ravnina veća od druge, i što je to uopće beskraj. Djetinjarije. Nisam imao mira kao što ga sada imam. Ne boli me glava, imam lijepu ženu i novac. Imam sve što sam želio. Čemu da se još brinem?

Pukovnik Carson ostao je otvorenih usta.

— Dobro, pukovniče — primijeti Mitchell. — Uzalud bismo

raspravljali s njime.

— Ali nije na njemu da odlučuje — reče pukovnik. — On je sada idiot.

— Ne, pukovniče. Dobro ste prije rekli da je prosječan duh. Usporedimo li ovo stanje s prijašnjom inteligencijom, čini se da je idiot, ali on je odgovoran za svoje postupke. Ima na tisuće i tisuće prosječnih umova u Sjedinjenim Državama. Žene se, posjeduju imovinu, glasaju, imaju zaposlenja. Ne možete ga prisiliti da se liječi. Bar ja tako mislim.

— Da, ne mogu. Naš režim nije totalitaran — odvrati pukovnik kao da odjednom žali.

Mitchell pokaže glavom prema Macklinu.

— Gdje je njegova žena, pukovniče? Mislim da se i prije pri svakoj odluci savjetovao s njom. Možda bi ona mogla na njega utjecati.

— Možda. Pođimo k njoj. Macklinova je žena bila u blagovaonici.

— Gospođo Macklin — počeo je pukovnik — ova gospoda smatraju da bi mogla izvući vašeg muža iz ovoga stanja.

— Zbilja? Jeste li o tome razgovarali s Elliotom?

— Hm, da — odvrati pukovnik Carson. — Ali on nije... on nije više isti. Odbija izliječenje. Želi ostati u ovom stanju intelektualne manjkavosti.

Ona kimne glavom.

— Ako tako želi, ne mogu mu se suprotstavljati.

— Ali, gospođo Macklin — pobunio se Mitchell.

— Da, već sam razmišljala o tome da na sudu ishodim odluku o tome da Elliot nema pravo odlučivanja. No, promijenila sam mišljenje.

— Promijenili ste mišljenje? — plane Carson.

— Da. Ne mogu ići protiv Elliotove volje. Bilo bi grozno gurnuti ga opet u pakao glavobolja, zbog kojih nije imao ni trenutka odmora. Sad je sretan, premda je kao dijete.

— Gospođo Macklin — reče oficir mirno — ako nam ne pomognete da uspostavimo prvotno stanje inteligencije vašeg muža, bit ćemo prisiljeni da od suda zahtijevamo da ga proglasi neuračunljivim.

— Ali on nije neuračunljiv! Mislim zakonski — plane Macklinova žena.

— Možda nije. To je granični slučaj. Ali kad je riječ o uspostavljanju inteligencije Elliota Macklina, bilo koji sud dat će nama za pravo. Kad bude proglašen neuračunljivim, vlasti će odlučiti da li je tretman Mitchellovim i Ferrisovim antitoksinima najbolja metoda za ozdravljenje njegova duha.

— Sumnjam da će sud tako odlučiti — primijeti Macklinova žena.

Pukovnik načini samodopadan izraz lica.

— Zašto ne?

— Zato, pukovniče, što je riječ o zdravlju moga muža i o njegovu

životu.

— Šok-terapija je zaista riskantna, ali...

— Nije stvar u tome, pukovniče. Elliot je imao vaskularna grčenja nakon prvoga napada prije nekoliko godina. I sad biste vi htjeli da se njegove mozgovne arterije ponovo stežu i da ga paraliziraju. Da ga ubiju. Nijedan sud neće to dopustiti.

— Mislim da ima izgleda — primijeti Mitchell. — Ali nema bez tretmana, gospođo Macklin.

Njezina su usta dobila nestašan izraz.

— Meni je to svejedno. Ja više volim imati živog muža nego mrtvoga genija. Sad se ja mogu brinuti za njega i učiniti mu život sretnim.

Carson je otvorio usta i stisnuo šake, a zatim odustao. Mitchell ga je odveo u trijem.

— Nisam psihijatar — rekao je — ali uvidio sam da ona želi zadržati Macklina u ovom stanju duha. Oduvijek je dominirala, a sad može potpuno.

— Ali ova je žena čudovište! — promrmlja oficir.

— Nije — odvrati Mitchell. — Inteligentna je, ali je podsvjesno ljubomorna na genijalnost svoga muža.

— Možda — složi se Carson. — Ne znam, ali još manje znam što ću reći u Pentagonu. Mislim da bi mi dobro došla čašica.

— I meni — reče Ferris.

*

Macklin se kuglao. Čučnuo je, nekako bezglav, na zaobljenu površinu Prostora-Vremena, a njegove kugle bile su Zemlja, Pluton i drugi planeti. Kugla koju je bacao bila je nečija glava, ali ne njegova nego Mitchellova. Dvije su glave nosile inicijale M, bile su, dakle, iste.

Mitchell se trudio da se probudi i dugo mu je trebalo dok nije otvorio oči. Ostao je ležati, trepćući očima i slušajući lupanje srca, a zatim grčevitom kretnjom dohvati slušalicu telefona na noćnom ormariću. Nervozno počne okretati brojeve. Ubrzo je začuo pospani glas:

— Halo! — Bio je to glas Elliota Macklina.

Mitchell se nasmiješi u sebi. Imao je sreće što Macklinova žena nije digla slušalicu.

— Možemo li otvoreno razgovarati, doktore? — zapita Mitchell.

— Dakako — složi se matematičar. — Ja tako i govorim.

— Mislio sam reći: jeste li sami?.

— Aha, pitate je li moja žena blizu. Ne, ona spava. Onaj major Sidney dao joj je sedativ. Ja nisam htio ništa uzeti.

— Dobro je, stari moj — reče biolog. — Slušaj, doktore... Elliote, stari moj. Ja nisam protiv tebe kao drugi. Ja ne bih htio da se vratiš svojim prijašnjim mukama i mislima o glavobolji. Vjeruješ mi, zar ne?

Osjetio je oklijevanje.

— Dakako — reče Macklin napokon. — Zašto vam ne bih vjerovao?

— Malo si bio u nedoumici, El. Pitao si se mogu li ja imati nekog razloga da ti skrivam istinu.

— Mislim da je tako — odvrati Macklin ponizno.

— Bio si suočen s... mislima na mnoge stvari poslije našeg odlaska, zar ne? Zaokupljen naučnim problemima, ali osobnim, na koje nisi imao vremena misliti prije.

— Ako vi tako kažete...

— Što bi rekao da te riješim i tih briga kao što sam te riješio i drugih? — zapita Mitchell.

— Mislim da bih... volio to — odgovori matematičar.

— Dođi k meni u laboratorij. Sjećaš se gdje je?

— Ne... ovaj, čini mi se da se sjećam. Ali tko mi jamči da me nećete vratiti u prijašnje stanje umjesto da mi pomognete?

— Ne bih to mogao učiniti protiv tvoje volje.

— Ako vi tako kažete... ali ne znam kako da dođem. Armija me nadzire.

— Nije to problem. Možeš doći s pukovnikom Carsonom.

— Ali on neće dopustiti da mi date injekciju.

— Ne može me spriječiti. Pogotovu, ako ti to želiš. Slušajte, volio bih kad biste došli odmah, Elliote.

— Ako vi tako kažete... — nesigurnim će glasom Macklin.

*

Mitchell je pošao prema vratima čim je začuo kucanje. Macklin je stajao u hodniku neodlučan. Carson iza njega ratoboran.

— Uđite — reče Mitchell. — Pripremio sam injekciju, doktore.

— Je li sigurno da me nećete izliječiti? — uznemireno će Macklin. — Samo da mi smirite duh?

— Dakako — odvrati mirno biolog.

Pukovnik Carson pođe prema Mitchellu otvorenih usta. Mitchell ga je pogledao ravno u oči i Carson se zbunjeno zaustavio. Kad ga je Mitchell ponovo pogledao, Carson se opustio. Zatim je biolog uzeo sa stolića štrcaljku za injekcije, u kojoj je bila neka bezbojna tekućina.

— Jedna sitnica prije toga, doktore Macklin. Potreban mi je pismeni pristanak za ovaj tretman. Vjerojatno će time biti narušena vaša inteligencija kad se riješite svih briga. Carlson može potpisati kao svjedok.

— Dobro — reče Macklin. — Mislim da je sve u redu. Ako vi tako kažete...

— Mislim da će to biti dobro, doktore — reče Carson. Macklin je pogledao oficira pogledom u kojem je bila mrvica sumnje, a zatim je uzeo papir i kemijsku olovku koju mu je pružio Mitchell pa se

potpisao.

Mitchell je posjeo matematičara i ubo ga iglom u donji dio vrata. Zatim se odmaknuo i uzdahnuo.

— Ubrzo će početi djelovati — rekao je.

— Dobro — reče Carson.

Električni je sat pokazivao 4,35 sata ujutro. Macklin se igrao s rukama i sjenom koju su one bacale pred njegovim licem.

— Koliko će to trajati? — zapitao je pukovnik.

— Neograničeno vrijeme. To je posljednja faza tretmana. Cirkulacijski sustav njegova mozga je olabavljen toliko da je sad kvocijent Macklinove inteligencije gotovo jednak ptičjoj.

Carsonovo se lice uozbilji.

— Prokletstvo! Doktore Mitchell, vi radite za naše neprijatelje!

— Ne, pukovniče. Načinio sam to iz patriotskih razloga...

— Ponovit ćete to pred porotom! Optužit ću vas za izdaju!

— Gledajte ga, pukovniče. Za dugo vremena neće biti odgovoran. Jak je kao odrastao čovjek, a inteligentan kao ameba, vi možete ovlastiti mene i Ferrisa da mu damo antitoksin kako bismo razorili virus koji uništava pituitrin njegova mozga.

— Pozvat ću njegovu ženu —reče Carson.

*

Mitchell je dočekao zoru s dubokim osjećajem poraza. Prišao je prozoru, okrenuo se i pogledao instrumente svog laboratorija. Maciilinova je žena došla i potpisala dopuštenje da se njezin muž podvrgne tretmanu radi uspostavljanja prijašnje inteligencije. Dok su oni bili ovdje, Macklin je bio u stanju da kaže »mama«, a ponekad je uspio reći i »tata«.

Mitchell je bio uvjeren da će se njegova inteligencija brzo vratiti, da su stanice njegova mozga postale samo pasivne i da se nisu dezintegrirale. Ali je ipak uvidio sam da su počinili veliku grešku. Mjeseci uzaludnog rada.

Vrata su se otvorila naglo i on je vidio kako je uletjelo nešto poput paketa. Iza toga Ferris.

— Doktore Ferris, nemojte to primati tako tragično! — rekao je Mitchell. — Htio sam se savjetovati s vama. No barem sam uspio da Macklinu dam antitoksin.

— Krasan čovjek! — reče Ferris stavljajući paket na stol. — Zar ne shvaćate? Mi smo bogati! Gdje su čaše?

— Bogati? — začudi se Mitchell. — Jeste li pri sebi, doktore?

— Samo mirno, Mitchelle. Nisam tako pijan. Znam što govorim. Virus F-M će nas obogatiti! Bit ćemo moćni! Bit ćemo ljudi prema kojima je doktor Elliot Macklin neznatan.

Mitchell je shvatio da Ferris govori ozbiljno.

— Što želite time reći, doktore?

Ferris se okrene prema njemu s blaženim izrazom na licu. Oči su mu se caklile.

— Mitchelle, pa mi posjedujemo tvar kojom možemo ljude učiniti glupim! Ako žele trenutačno zaboraviti ili ne misliti, imaju alkohol, droge ili televiziju. Ali mi, vi i ja, imamo nešto što će im omogućiti da više uopće ne misle. I za to će platiti. Za injekciju. Tko još želi zaista misliti? Jedva šačica ljudi. Tko mora misliti da bi obavio onaj rutinski posao, pritiskao dugmeta ili pokretao ručice? To mogu obaviti i radosni glupani. Uvest ćemo čovjeka u prirodno stanje gluposti prije evolucije...

Mitchell ga je gledao.

— Shvaćate li, Mitchelle? Imamo sredstvo, za apsolutno smirivanje!

Mitchell je pokušao zamisliti kako bi izgledao svijet pošto svi dobiju injekcije virusa F-M. Zatim pomisli: mogao bih samo gurnuti Ferrisa, on bi si razbio glavu pri udarcu o stol i nitko mi ne bi mogao ništa dokazati. Trebalo bi zatim samo uništiti naše dokumente.

Ne, to ne bi išlo. Bilo kad će neki istraživač uspjeti da izolira virus.

Pred očima su mu počele iskakati iskre i crne mrlje. Tapkajući je došao do vrata. Treba da pođe u ljekarnu po aspirin. Inače će ga oboriti glavobolja.

Ubojita iskra

Požutjela SF

Hugo Gersenback:

The Killing Flash

Preveo *Božidar Stančić*

Jučer je Lindenfeld sam potpisao svoju smrtnu osudu, a da toga nije bio ni svjestan. Počelo je to prije mnogo godina na fakultetu. Primao sam sve podmukle udarce, sve uvrede. On je uvijek pobjeđivao, uvijek je dobivao. Ja sam uvijek bivao pobijeđen, gubio sam. Potukao bi me u svakom sportu, u svakom natjecanju. I na kraju godine postali smo zakleti neprijatelji.

No, čudnom ironijom sudbine nije se zaustavilo na tome. Obojica smo se nastanili u Beaufordu, a hirom sudbine, bavili smo se istim zanimanjem, istovrsnom tvornicom, skoro u isto vrijeme. Bilo nam je potrebno nekoliko tjedana da to otkrijemo, a tada je bilo prekasno. Ponos mi nije dopuštao da promijenim zanimanje, pa sam izdržao. U roku od godine dana Lindenfeld me je natjerao na stjecaj. To bi se još moglo podnijeti, ali ne i posljednja i najveća uvreda.

Jučer mi je preoteo zaručnicu. Time je bio osuđen na smrt. Od niza uvreda, napada i gnusoba ovo je moralo biti posljednje. Što prije se svijet riješi ovoga čudovišta, to bolje.

Čim se vrati, ubit ću ga vlastitim rukama tako vješto, ah, tako vješto, da će samo on znati da sam ga ubio. I nitko neće saznati kako.

Meni će to kao učenjaku biti lako. Primijenit ću sasvim novu metodu, nešto novo u kriminalistici. Jednostavno, a vješto. Policija nikad neće otkriti stvar jer ću ubiti Lindenfelda na udaljenosti.

Unajmit ću spremište u poslovnoj četvrti u istočnom dijelu grada. Ondje ću postupno dovesti materijal visokog napona: 5-kilovatni generator, transformator od 350.000 volta, kondenzatore i različne druge električne aparate. Kad sve bude uključeno u mrežu, spojit ću

transformator od 350.000 volta sa svojom telefonskom linijom, a zatim telefonirati Lindenfeldu, uvjerivši se prethodno da je on na telefonu. Morat ću se uvjeriti i da je sam kod kuće. Telefonirat ću dva-tri puta. Pa kad mi se napokon on javi, bit će dovoljno da se odmaknem od svoga telefona i pritisnem prekidač struje visokog napona od 350.000 volta. Smrtonosna će struja poteći duž telefonske žice do Lindenfeldove kuće, vrcnut će golema iskra između slušalice i dijela u koji se govori, a kako će Lindenfeldova glava biti u sredini, on će biti ubijen strujom, a prije toga čut će moj glas.

15. ožujka — Sve je pripremljeno, materijal je u spremišta Sve ide odlično. Dakako, unajmio sam spremište pod lažnim imenom i prerušio sam se. Nitko neće posumnjati u mene bude li čak znao kako je ta zvijer ubijena. Mnogim zločincima promakne poneka pojedinost. Meni ne. Sve je naučno predviđeno, precizno, savjesno. Prije pet minuta telefonirao sam i tražio gospođu Lindenfeld, svoju bivšu zaručnicu, promijenivši glas.

Odgovorio je on, pas jedan. Ona je izašla.

— Znate li tko sam? — zapitao sam.

Nastala je kratka tišina, a zatim posprdni smijeh.

— Dakako! Moj drogi stari prijatelj John Bernard. Čemu imam zahvaliti čast...?

Prekinuo sam ga.

— Evo ti, čudovište! — vikao sam, odmaknuo se i povukao ručicu. Vrcnula je zasljepljujuća iskra dok je transformator praznio svoju struju u telefonsku liniju.

Ubio sam Lindenfelda. 22. ožujka

BEAUFORD TELEPHONE Co., Beauford, N. Y.

Gosp. Johnu Bernardu

Locust Avenija 16, Beauford, N. Y.

Dragi gospodine,

Primili smo vaše zanimljivo pismo i rukopis pod naslovom »Smrtonosna iskra«. Pitate nas da li je moguće ubiti čovjeka preko telefona, kako to vi iznosite u svojoj domišljatoj noveli.

Sretni smo što vam, u ime sigurnosti naše nacije, možemo potvrditi da ne vjerujemo u djelotvornost te metode.

Ako i ima slučajeva da je netko ubijen električnom strujom visokog napona zbog prepletanja telefonskih žica s električnima, takvi su slučajevi vrlo rijetki, jer se struja visokog napona obično vraća u zemlju prije nego što je prošla tridesetak metara telefonske linije.

U primjeru Lindenfelda iz vaše priče, on bi mogao čuti niz glasnih krčanja u svome telefonu, ali ništa mu se ne bi dogodilo.

Iskreno vaši: Beauford Telephone Co.

22. ožujka. — Iz večernjeg izdanja Beauford Eaglea:

Dvadeset šestogodišnji John Bernard, stanovnik ovoga grada, neoženjen, tvorničar električnih aparata, nađen je mrtav jutros u spremištu na mansardi kuće broj 627, East Worth Street. Njegovo iznakaženo tijelo identificirao je gospodin Henry Lindenfeld, koji je, kako smo saznali, vlasnik spremišta.

Prema neotvorenom pismu, koje je sadržavalo i rukopis novele, a poslalo ga je poduzeće Beauford Telephone Co, očito je bilo da je ubijeni namjeravao ubiti Henryja Lindenfelda tako što bi propustio kroz telefonsku liniju struju visokog napona od 350.000 volta. Pošto je pozvao svoga neprijatelja, on je morao aktivirati ručicu na transformatoru i tako strujom ubiti Lindenfelda.

Bernard, naime, nije na vrijeme primio pismo telefonske kompanije u kojem mu iznose da je njegov ubilački plan neostvariv, kao što se i dogodilo. Jučer u 21,30 sati Lindenfeld je primio telefonski poziv Bernarda, koji mu je prijetio i završio riječima: »Evo ti, ti jedan...« Bilo je to sve. lindenfeld je Ispustio slušalicu i spremio se da ode na spavanje.

Ali u trenutku kad je Bernard aktivirao prekidač, eksplodiralo je stotinu kilograma opasnoga eksploziva smješteno na gornjem katu — bez sumnje zbog niza pražnjenja visokoga napona duž zajedničkog telefonskog kabla u zgradi i Bernard je ostao pod ruševinama, ubijen, na neki način, vlastitom podvalom. Posmrtni ostaci bit će izložena sutra u mrtvačnici.

1. travnja
SCIENCE WONDER STORIES Redakcija
Gospodinu Davidu Friendlyju

Dragi gospodine,

Žalimo što vam moramo vratiti vaš rukopis pod naslovom »Smrtonosna iskra«.

Tema je dobra i prilično originalna, ali ima nekih nedostataka koje bi trebalo ukloniti prije nego što bismo se odlučili da je objavimo. Najozbiljniji je nedostatak u toj priči što Bernard ne bi pisao telefonskoj agenciji i dao joj na znanje da namjerava ubiti Lindenfelda. To bi dovelo do njegova hapšenja.

Osim toga, priča je nevjerojatna, jer da je Bernard imao praktičnoga smisla, on ne bi napisao crno na bijelo da je ubio Lindenfelda. Ako možete preinačiti te dijelove, možda bismo mogli prihvatiti vašu priču.

O. Utis
Zamjenik glavnog direktora
Science Wonder Stories
Objavljeno prema dogovoru i GPA München

Stručnjak

Robert Sheckley:

Specialist

Prevela *Mirjana Živković*

Fotonska oluja udarila je bez upozorenja, sručivši se na Brod iza skupine divovskih crvenih zvijezda. Oko je imalo upravo toliko vremena da uputi opomenu u posljednjem trenutku preko Govornika, kada ih je zahvatila ta oluja.

Bilo je to treće Govornikovo putovanje u duboki svemir, a prva oluja svjetlosnog pritiska. Prožela ga je iznenadna plima straha u času kada se Brod žestoko trgnuo, prihvativši silinu udarnog vala i zaljuljao s jedne na drugu stranu. A onda je straha nestalo, da bi njegovo mjesto zauzeo snažan val uzbuđenja.

Zašto bih se bojao? — upitao se. Zar nije bio valjano obučen upravo za ovu vrst neprilika?

Upravo je razgovarao s Hraniteljem kad je nahrupila oluja, i to ga je prisililo da naglo prekine razgovor. Nadao se da je s Hraniteljem sve u redu. Bilo je to mališanovo prvo putovanje u duboki svemir.

Žicolike niti od kojih je bio sastavljen glavni dio Govornikovog tijela pružale su se kroz cio Brod. On je brzo povukao sve osim onih koje su ga spajale s Okom, Motorom i Zidovima. Sada je sve bilo samo u njihovim rukama. Ostali članovi posade morat će se sami brinuti o sebi dok prođe oluja.

Oko je priljubilo svoje diskoliko tijelo uza zid, isturivši jedan organ za gledanje izvan Broda. Da bi usredotočenost bila veća, ostali organi za gledanje sabrali su se i sklupčali oko njegova tijela.

Posredstvom organa za gledanje Oka, Govornik je promatrao oluju. Prevodio je optičku sliku Oka na jezik razumljiv Motoru koji je vodio Brod kroz valove, držeći se priopćenog mu pravca. U međuvremenu, Govornik je ovaj pravac prevodio u brzinu za Zidove koji su se ukrućivali kada je trebalo da prime udare.

Koordinacija je bila brza i sigurna — Oko je mjerilo valove, Govornik je prenosio poruku Motoru i Zidovima, Motor je držao čeoni

dio Broda naprijed da bi najlakše savladavao valove, a Zidovi su se ravnali prema udarima.

Govornik je već potpuno zaboravio i posljednje primjese straha, udubljen u besprijekorno funkcionalan timski rad. Nije imao vremena da razmišlja. Kao komunikacijski sistem Broda, morao je prevoditi i prenositi poruke najvećom brzinom, koordinirati obavijesti i upravljati kretanjem.

Oluja je prestala poslije nekoliko minuta.

— Dobro — reče Govornik. — Da vidimo ima li neke štete, — Niti su mu se zamrsile za vrijeme oluje, ali ih je on brzo otpetljao i pružio kroz Brod i tako se povezao sa svim jedinicama. — Motor?

— Sa mnom je sve u redu — reče Motor. Zastrašujući star, on je nakvasio svoje ploče za vrijeme oluje, prigušivši atomske eksplozije u želucu. Nije bilo takve oluje koja bi mogla iznenaditi iskusnog svemirca kakav je bio Motor.

— Zidovi?

Zidovi se stadoše javljati jedan za drugim, što je trajalo prilično dugo. Bilo ih je gotovo tisuću, tankih i pravokutnih u cjelokupnoj oplati Broda. Razumije se, ojačali su rubove u toku oluje, pa je cio brod postao elastičniji. Jedan ili dva, međutim, bili su prilično gadno ulupljeni.

Doktor je saopćio da je dobro. Iskopčao je iz glave vezu s Govornikom, isključivši se tako iz veze, i uputio se da popravi ulupljene Zidove. Sazdan uglavnom od ruku, Doktor se držao za jedan Akumulator za vrijeme oluje.

— Požurimo malo — reče Govornik, sjetivši se da su i dalje suočeni s određivanjem trenutnog položaja. Uspostavio je vezu sa četiri Akumulatora. — Kako ste? — upita on.

Nije bilo odgovora. Akumulatori su spavali. Držali su otvorene prijemnike za oluje i napunili se energijom. Govornik cimnu svoje niti oko njih, ali oni nisu reagirali.

— Pusti mene — reče Hranitelj. Prilično se namučio prije no što je uspio pričvrstiti svoje usisnice za jedan Zid, ali samouvjerenost mu je bila nepoljuljana. On je bio jedini član posade kome nikada nije bila potrebna Doktorova pažnja; tijelo mu je posjedovalo sposobnost da se bez po muke samo popravlja.

Stao je hitro gmizati po podu na desetak pipaka, a onda je ritnuo najbliži Akumulator. Velika, kupasta, skladišna jedinica otvorio jedno oko, a zatim ga ponovo zatvori. Hranitelj ga ponovo šutnu, ali ne dobi odgovor. Onda posegnu prema Akumulatorovu sigurnosnom ventilu i ispusti malo energije.

— Prekini — reče mu Akumulator.

— Probudi se i podnesi izvještaj — odbrusi Govornik.

Akumulatori redom potvrdiše da je s njima sve u redu, što je mogla

vidjeti svaka budala. Bili su pričvršćeni za pod u toku oluje.

Ostatak inspekcije tekao je brzo. S Misliteljem bilo je sve kako treba, a Oko je bilo još pod utiskom ljepota minule oluje. Postojao je samo jedan nesretan slučaj.

Gurač je bio mrtav. Budući da je bio dvonožac, nije posjedovao stabilnost ostalih članova posade. Oluja ga je zahvatila nasred poda, bacila ga o jedan ukrućeni Zid i slomila mu nekoliko važnih kostiju. Doktor tu više ništa nije mogao učiniti.

Neko vrijeme vladala je tišina. Situacija je uvijek postajala ozbiljna kada bi stradao neki dio Broda. Brod je predstavljao skladnu jedinicu i sastojao se samo od posade. Gubitak bilo kog člana bio je gubitak i za sve ostale.

Stanje je sada bilo naročito ozbiljno. Upravo su iskrcali teret u luci udaljenoj nekoliko tisuća svjetlosnih godina od galaktičkog središta. Nikako se nije moglo ustanoviti gdje se trenutno nalaze.

Oko je dopuzalo do jednog Zida i isturilo van organ za gledanje. Zid ga je propustio, a onda se čvrsto zatvorio oko njega. Organ Oka dovoljno se odmakao od Broda, tako da je mogao vidjeti cijelu kuglu zvijezda. Slika je prošla kroz Govornika i stigla do Mislitelja.

Mislitelj je ležao u jednom kutu prostorije, nalik na nekakav velik, bezobličan mjehur protoplazme. Tu su se nalazila zapretana sva sjećanja na njegove pretke koji su također putovali svemirom. Razmotrio je sliku, brzo je usporedio s ostalima koje su mu bile uskladištene u stanicama i rekao:

— Nema galaktićkih planeta u dosegu.

Govornik je to automatski preveo svima. Toga su se i bojali.

Uz pomoć Mislitelja Oko je izračunalo da su za nekoliko stotina svjetlosnih godina skrenuli s pravca na galaktičkoj periferiji.

Svaki je član posade znao što to znači. Bez Gurača koji bi ubrzao brod do brzine mnogo veće od svjetlosne, nikada se neće uspjeti vratiti na polazište. Povratak bi, bez Gurača trajao duže nego životni vijek većine članova posade.

— Što predlažeš? — upita Govornik Mislitelja. Pitanje je, međutim, bilo odveć neodređeno za Mislitelja koji je najbolje shvaćao konkretne stvari. Zatražio je da se pitanje preoblikuje.

— Što bi bilo najbolje sada učiniti — upita Govornik — kako bismo se vratili na neki galaktički planet?

Mislitelju je bilo potrebno nekoliko minuta da razmotri sve mogućnosti koje su mu bile uskladištene u stanicama. U međuvremenu, Doktor je zakrpio Zidove i sada je tražio da mu se nešto da za jelo.

— Uskoro ćemo svi jesti — reče Govornik, nervozno uvijajući pipke. Iako je u ovoj posadi od njega bio mlađi samo Hranitelj, na Govornikovim plećima ležala je velika odgovornost. I dalje su se

nalazili u stanju uzbune; on je morao koordinirati informacije i rukovoditi akcijama.

Jedan je Zid predložio da udare brigu na veselje i da se pošteno napiju. No to nerealistično rješenje bilo je smjesta odbačeno. Ovakve pomisli bile su, međutim, tipične za Zidove. Oni su bili dobri radnici i pouzdani oslonci, ali su se često držali onoga »lako ćemo«. Kad se budu vratili na matični svijet, po svoj prilici će svu zaradu straćiti na pijankama.

— Gubitak Gurača onemogućava Brodu da razvije brzine veće od svjetlosne — poče Mislitelj bez najave. — Do najbližeg galaktičkog planeta treba nam četiri stotine i pet svjetlosnih godina.

Govornik je to odmah preveo kroz svoje talasasto tijelo.

— Postoje dvije mogućnosti za akciju. Prvo, Brod se može uputiti prema najbližem galaktičkom planetu na atomski pogon iz Motora. Za to bi nam bilo potrebno približno dvjesta godina. Motor bi u to vrijeme možda još bio živ, ali nitko osim njega. Drugo, treba locirati neki primitivni planet u ovom području na kojem se nalaze latentni Gurači. Zatim valja odabrati jednog i uvježbati ga, a onda će on odgurati Brod do galaktičkog teritorija.

Mislitelj zašuti, izloživši sve mogućnosti koje je uspio pronaći u sjećanju predaka.

Uslijedilo je brzo glasanje i bila je izabrana druga mogućnost koju je predložio Mislitelj. Zapravo, pravog izbora i nije bilo. Ovo je bilo jedino rješenje koje im je pružalo kakvu-takvu nadu da se vrate na matične svjetove.

— U redu — reče Govornik. — Hajde sada da jedemo. Mislim da smo svi to zaslužili.

Tijelo mrtvog Gurača ubačeno je u usta Motora, koji ga je smjesta progutao, počevši odmah da pretvara atome u energiju. Motor je predstavljao jedinog člana posade koji je živio od atomske energije.

S ostalima je bilo drugačije. Hranitelj se odmah dao na posao, napojivši se energijom iz najbližeg Akumulatora. Zatim je u sebi pretvorio hranu u tvari što ih jede svaki član. Tjelesna kemija mu se mijenjala, prilagođavala, pripravljajući različitu hranu za posadu.

Oko je živjelo samo na jednom složenom klorofilnom lancu. Hranitelj mu ga je pripremio, a zatim je poslužio Govornika njegovom porcijom ugljikovodika, pa Zidove spojevima klora. Za Doktora je napravio kopiju silikatnog voća koje je raslo na Doktorovom rodnom planetu.

Konačno, hranjenje je bilo završeno i Brod se vratio u normalno stanje. Akumulatori su stajali naslagani u jednom kutu, ponovo blaženo utonuli u san. Oko je bacilo pogled što je dalje moglo, podesivši vidni organ za visoko razlučan teleskopski prijem. Čak ni u stanju uzbune ono nije moglo obuzdati pjesničko nadahnuće. Objavilo

je svima da radi na novoj narativnoj poemi, pod naslovom Periferni sjaj. Kako je, međutim, nitko nije htio čuti, Oko ju je saopćilo Mislitelju koji je uskladištavao sve odreda, bilo dobro ili loše, točno ili pogrešno.

Motor više nije spavao. Napunjen Guračem do vrha, potiskivao je Brod brzinom nekoliko puta većom od svjetlosne.

Zidovi su raspravljali među sobom o tome tko se najviše nacvrcao na posljednjem dopustu.

Govornik je odlučio da sebi malo ugodi. Otkačio se od Zidova i stao se njihati u zraku, dok mu je malo, okruglo tijelo visilo na isprepletnoj mreži niti.

Zakratko je pomislio na Gurača. Bilo je to čudno. Gurač je bio prijatelj svih ostalih članova posade, a sada su ga svi zaboravili. Ali uzrok tome nije bila ravnodušnost nego to što je Brod predstavljao jedinicu. Bilo im je žao zbog gubitka jednog člana, ali je najvažnije ipak bilo to da jedinica nije ugrožena.

Brod je jurio između sunaca na periferiji.

Mislitelj je prošao tragalačkom spiralom, izračunavši da vjerojatnoća nalaženja planeta s Guračima iznosi četiri prema jedan. Tjedan dana kasnije otkrili su planet s primitivnim Zidovima. Spustivši se nisko, uspjeli su razabrati smežurana, pravokutna bića kako se čvare na suncu, gmižu preko stijena i istanjuju da se prepuste lebdenju na lahoru.

Sve Zidove na Brodu preplavila je plima nostalgije. Ovo ih je tako podsjetilo na matični svijet.

Sa Zidovima na ovom planetu još nije uspostavio vezu nijedan galaktički tim, što znači da oni i dalje nisu bili svjesni svoje velike sudbine — priključenja velikoj galaktičkoj Zajednici.

Postojalo je mnoštvo mrtvih svjetova u spirali, te onih koji su bili premladi da bi na njima bilo života. Pronašli su jedan planet Govornika. Govornici su rasprostrli svoje paučinaste komunikacijske veze preko dobre polovine jednog kontinenta.

Govornik ih sjetno pogleda, uz pomoć Oka, na što ga obuze plima samosažaljenja. Sjetio se doma, porodice, prijatelja. Na um mu pade drvo koje će kupiti kad se vrati.

Za trenutak, Govornik se upita što radi ovdje, kao dio jednog Broda u zabitom kutu Galaksije.

Ali odmah odbaci crne misli. Trebalo je da pronađu planet Gurača, samo ako budu ustrajni.

Bar se nadao da je tako.

Dok je Brod jurio neistraženom periferijom, naišli su na mnoštvo jalovih svjetova. Zatim su u jednom radioaktivnom oceanu otkrili mnoštvo primitivnih Motora koji su zaludno plivali.

— Ovo je bogat teritorij — reče Hranitelj Govorniku. — Galaksija

bi trebalo da pošalje ovamo ekipu za kontakt.

— Vjerojatno će to učiniti kada se vratimo — uzvrati Govornik.

Bili su dobri prijatelji, iznad i više od uobičajenog prijateljstva koje je vladalo među članovima posade. Uzrok tome nije bila samo činjenica da su bili najmlađi na Brodu, premda je i ta okolnost imala utjecaja. Obojica su obavljala isti tip funkcija, što ih je neizbježno zbližilo. Govornik je prevodio jezike; Hranitelj je pretvarao hranu. Osim toga, donekle su i nalikovali jedan na drugoga. Govornik se sastojao od jezgre iz koje su se zračno pružale niti, dok je Hranitelj predstavljao također jezgru iz koje su nicali pipci.

Govornik je smatrao da je Hranitelj najsvjesnije biće na Brodu, odmah iza njega. Nikako mu nije uspijevalo dokučiti kako su se kod nekih članova posade uopće odvijali procesi svijesti.

Nova sunca, novi planeti. Motor se počinjao pregrijavati. Njime su se obično koristili samo za uzlijetanje i slijetanje, te za fino manevriranje u nekom planetskom sistemu. Sada je, međutim, radio neprekidno već tjednima, kako iznad tako i ispod brzine svjetlosti. Napor je počeo da ga obrvava.

Uz Doktorovu pomoć, Hranitelj mu je montirao sistem za hlađenje. Bio je grub, ali morao s njime zadovoljiti. Hranitelj je naročito podesio atome dušika, kisika i vodika kako bi dobio hladnik sistema. Doktor je naložio dug odmor za Motor. Galantni, stari prijaško ne bio mogao izdržati te napore još ni pun tjedan dana.

Traganje se nastavilo, dok je polet posade polako kopnio. Svima je bilo jasno da su Gurači prilično rijetki u Galaksiji, u usporedbi s plodnim Zidovima i Motorima.

Zidovi su postajali ospičavi od međuzvjezdane prašine. Počeli su kukati kako će im biti potrebna kompletna estetska obrada kad se vrate na matični svijet. Govornik ih je uvjerio da će sve troškove snositi kompanija.

Čak je i Oko postalo zakrvavljeno od neprekidnog buljenja u svemir.

Naišli su na novi planet. Njegove osobine dostavljene su Mislitelju koji se zamislio nad dobivenim podacima. Bliže — i moći će da razaberu obličja. Gurači! Primitivni Gurači!

Povukli su zum natrag u svemir da bi skovali planove. Hranitelj je napravio dvadeset tri različita opojna sredstva da proslave sretan događaj.

Naredna tri dana Brod je bio potpuno neupotrebljiv.

— Jesu li svi napokon spremni? — upita Govornik pomalo nerazgovijetno. Mamurluk mu je još opterećivao sve živčane završetke. Koliko je samo pića polokao! Mutno se sjećao kako je grlio Motor i pozvao ga da podijele njegovo drvo kad se vrate natrag.

Sada je uzdrhtao na tu pomisao.

Ni ostalim članovima posade nije bilo baš najbolje. Zidovi su dopuštali da zrak iscuri u svemir; bili su odveć klimavi da bi valjano zatvorili procijepe oko rubova. Doktor se onesvijestio.

Ali najgore je prošao Hranitelj. S obzirom na to da se njegov sistem mogao prilagoditi svakoj vrsti goriva osim atomskog kušao je pomalo od svega što je zgotovio, bez obzira da li je posrijedi bio neravnotežni jodin, čisti kisik ili supernaelektrizirani ester. Stvarno je bio u jadnom stanju. Njegovi pipci koji su se obično odlikovali zdravom bojom vode sada su bili prošarani narančastim prugama. Sistem mu je radio mahnito, čisteći se od svega, a Hranitelj je i te kako teško podnosio to čišćenje.

Jedini trijezni bili su Mislitelj i Motor. Mislitelj uopće nije pio, što nije bilo tipično za svemirca, ali jest za Mislitelja. Motor nije mogao piti.

Pažljivo su slušali dok je Mislitelj izlagao neke neobične činjenice. Na temelju slike površine planeta koja je dobivena posredstvom Oka, Mislitelj je ustanovio prisutnost metalnih konstrukcija, što ga je navelo na uznemirujuću pretpostavku da su ovi Gurači osnovali mehaničku civilizaciju.

— To je nemoguće — rekoše glatko tri Zida, sa čime se složio i veći dio posade. Sav metal koji su ikada vidjeli nalazio se ili zakopan u tlu ili je ležao razbacan u obliku bezvrijednih, oksidiranih komada.

— Hoćeš reći da prave predmete od metala? — upita Govornik. — Od običnog, mrtvog metala? Pa šta od toga prave?

— Ništa oni ne bi uspjeli napraviti — reče Hranitelj samouvjereno. — Stvari bi se stalno raspadale. To je zato što metal ne zna kada slabi.

Ali ipak je izgledao točno. Oko je uvećalo slike i svi su mogli vidjeti da su Gurači uspjeli načiniti velike zaklone, vozila i druge stvari od neživog materijala.

Razlog ovome nije bio neposredno očigledan, ali je prizor bio prilično nelagodan. No, ono najteže je obavljeno. Pronađen je planet Gurača. Preostaje još razmjerno lak posao da se uvjeri neki lokalni stanovnik.

To ne bi trebalo da bude odveć teško. Govornik je znao da je suradnja kamen temeljac Galaksije, čak i među primitivnim narodima.

Posada je odlučila spustiti se na neko nenastanjeno područje. Razumije se, nije bilo razloga da se očekuju neprijateljstva, ali za uspostavljanje kontakta s rasom bio je zadužen naročiti tim, dok je njima bio potreban samo pojedinac.

Izabrali su jedno rijetko nastanjeno kopneno područje i spustili se dok se ta strana planeta nalazila u tami.

Gotovo odmah uspjeli su locirati jednog usamljenog Gurača.

Oko se prilagodilo gledanju u tami i oni stadoše pratiti Guračeve pokrete. Poslije izvjesnog vremena on je ležao pored male vatre.

Mislitelj je objasnio da je to dobro poznata navika Gurača kad se odmaraju.

Neposredno prije svanuća Zidovi se otvoriše i napolje izidoše Hranitelj, Govornik i Doktor.

Hranitelj se ispruži i potapša stvorenje po ramenu. Govornik ga je pratio pipkom za komunikaciju.

Gurač otvori svoje organe za gledanje, zatrepta njima, a onda načini kretnju organom za hranjenje. Zatim skoči na noge i poče trčati.

Tri člana posade nađoše se u čudu. Gurač čak nije ni pričekao da vidi šta su htjeli od njega!

Govornik hitro suknu jedan pipak i uhvati za nogu Gurača, koji je odmakao dvadesetak metara. Gurač pade.

— Postupaj blago s njim — reče Hranitelj. — Možda ga je uplašio naš izgled. — Pipci mu se zgrčiše pri pomisli da bi Gurača — jedno od najneobičnijih stvorenja u Galaksiji, sa svojim umnoženim organima — mogao zaplašiti izgled nekog drugog bića.

Hranitelj i Doktor nadvise se nad palog Gurača, podigoše ga i poniješe u Brod.

Zidovi se zatvoriše za njima. Oni pustiše Gurača i stadoše se pripremati za razgovor.

Istog časa, međutim, kada je postao slobodan, Gurač skoči na udove i pojuri prema mjestu gdje su se Zidovi spajali. Stao je mahnito da udara po njima, dok mu je organ za jedenje bio otvoren, vibrirajući.

— Prekini s tim — reče Zid. Ispupčio se i Gurač pade na pod. Istog časa se, međutim, pridigao i opet jurnuo naprijed.

— Zaustavite ga — reče Govornik. — Mogao bi se ozlijediti.

Jedan od Akumulatora probudio se baš u dobar čas da se otkotrlja Guraču među noge. Gurač se spotače i pade, ali ponovo ustade i pojuri dalje.

Govornik je imao niti svuda po Brodu i on ih na jednom mjestu ispruži, uhvativši Gurača oko pasa. Gurač stade da mu kida pipke i Govornik ga žurno pusti.

— Uključi ga u komunikacijski sistem! — viknu Hranitelj. — Možda se možemo sporazumjeti s njim!

Govornik pruži jedan pipak prema Guračevoj glavi, mahnuvši njime univerzalnim znakom komuniciranja. Ali Gurač se nije prestajao neobično vladati, trzajući se i skačući u stranu. U ruci je držao komad metala i njime je mahnito uzmahivao.

— Šta misliš šta će s time uraditi? — upita Hranitelj. Gurač je počeo navaljivati na bok Broda, udarajući po jednom zidu. Zid se nagonski ukruti i metal puče.

— Ostavite ga — reče Govornik. — Dajte mu priliku da se smiri.

Govornik razmotri situaciju s Misliteljem, ali nisu mogli odlučiti šta da poduzmu oko Gurača. On nije prihvaćao komunikaciju. Svaki put kad bi Govornik pružio jednu od svojih niti, Gurač bi ispoljio sve moguće znake žestoke panike. Tu za sada nije bilo izlaza.

Mislilac je odbacio plan da se na planetu pronađe novi Gurač. Smatrao je da je ponašanje već uhvaćenog sasvim tipično; ništa se ne bi dobilo ako bi se sreća okušala s novim. Osim toga, tako bi se već umiješali u posao tima za uspostavljanje kontakta.

Ako ne budu kadri komunicirati s ovim Guračem, neće to biti ni s jednim drugim na cijelom planetu.

— Mislim da znam u čemu je nevolja — reče Oko. Ono se uspuza na jedan Akumulator. — Ovi Gurači razvili su mehaničku civilizaciju. Razmotrimo samo neke stvari. Koriste se prstima kao i Doktor da oblikuju metal. Koriste se organima za gledanje kao i ja. A vjerojatno i mnogo drugih organa. — On zastade da bi napravio efekat.

— Ovdašnji Gurači postali su nespecijalizirani!

Nekoliko sati raspravljali su o tome. Zidovi su bili mišljenja da nijedno inteligentno biće ne može da bude nespecijalizirano. Tako nešto bilo je nepoznato u Galaksiji. Pa ipak, dokaz se nalazio pred njima: gradovi i vozila Gurača... Kao uzorak svih ostalih, ovaj Gurač bio je u stanju učiniti mnoštvo stvari.

Bio je sposoban za sve — osim za guranje! Mislilac je pružio djelomično objašnjenje:

— Ovo nije primitivan planet. Razmjerno je star i trebalo bi da je uključen u suradnju već mnogo tisuća godina. S obzirom, da to nije slučaj, Gurači na njemu lišeni su svoga prava po rođenju. Njihova specijalnost jest guranje, ali nije postojalo ništa što bi gurali. I tako, prirodno, razvili su devijantnu kulturu.

— Možemo samo nagađati što je zapravo ta kultura. Ali na temelju raspoloživih činjenica postoje razlozi da vjerujemo da ovi Gurači nisu skloni... suradnji.

Mislitelj se odlikovao navikom da vrlo dramatične iskaze izriče na najmirniji način.

— Sasvim je moguće — nastavi Mislitelj neumoljivo — da ovi Gurači neće htjeti imati nikakva posla s nama. Tada naši izgledi da pronađemo neki drugi planet Gurača iznose jedan prema približno 283.

— Ne možemo biti sigurni da oni ne žele surađivati — uzvrati Govornik — sve dok s ovim ne uspostavimo kontakt. — Činilo mu se gotovo nemogućim da povjeruje kako neko inteligentno biće može odbiti da dobrovoljno surađuje.

— Ali kako to da učinimo? — upita Hranitelj. A onda je stade da uzmiče. U međuvremenu, Govornik je proturio jednu nit izvan Broda, produžio je do izvjesne dužine, a zatim je ponovo vratio unutra, iza

Gurača.

Gurač se pripio leđima uz jedan zid — a Govornik gurnu nit kroz Guračevu lubanju, prema odjeljku za komunikaciju u središtu njegova mozga.

Gurač se sruši.

*

Kada je došao k sebi, Hranitelj i Doktor morali su ga držati za udove, inače bi se iščupao iz komunikacijske veze. Govornik je bio u svom elementu, učeći Guračev jezik.

To nije bilo odveć teško. Svi jezici Gurača pripadali su istoj porodici. Ni ovaj nije bio izuzetak. Govornik je razmjerno lako registrirao dovoljno površinskih misli da bi odgonetnuo opću shemu.

Pokušao je uspostaviti komunikaciju s Guračem. Gurač je šutio.

— Mislim da mu je potrebna hrana — reče Hranitelj. Smetnuli su s uma da su protekla već dva dana otkako su doveli Gurača na Brod. Hranitelj brzo zgotovi nekoliko standardnih uzoraka hrane Gurača i ponudi mu ih.

— Odrezak! — reče Gurač.

Članovi posade uskliknuše duž Govornikovih komunikacijskih vodova. Gurač je izgovorio prvu riječ!

Govornik ispita riječ i stade prebirati po sjećanju. Znao je oko dvije stotine jezika Gurača i mnogo više jednostavnih varijacija. Ustanovio je da ovaj Gurač govori svojevrsnu mješavinu dva druga jezika Gurača.

Kada se Gurač najeo, osvrnuo se oko sebe. Govornik mu uhvati misli i saopći ih posadi.

Gurač je na čudan način promatrao Brod. Vidio ga je kao raskoš boja. Zidovi su mu izgledali talasasto. Pred njim se nalazilo nešto što ga je podsjećalo na divovskog pauka, crno i zeleno, s paučinom koja se vukla po cijelom Brodu, ulazeći u glave svih bića. Oko je vidio kao neobičnu, bezdlaku životinju, negdje između oderanog zeca i žumanjka — ma šta ove stvari predstavljaju.

Govornik je bio očaran novim perspektivama koje mu je otvarao Guračev um. Još nikada nije vidio stvari na taj način I odista, sada kada mu je Gurač pomogao da malo promijeni optiku, Oko je odista predstavljalo prilično smiješno stvorenje.

I konačno, došlo je do uspostavljanja komunikacije.

— Šta ste vi, do vraga? — upita Gurač, mnogo mirniji sada nego prethodna dva dana. — Zašto ste me uhvatili? Jesam li ja to poludio, a?

— Nisi — uzvrati Govornik — nisi psihotičan. Mi smo galaktički trgovački brod. Oluja nas je otpirila s kursa i pri tom je poginuo naš Gurač.

— Dobro, ali kakve sve to veze ima sa mnom?

— Voljeli bismo da se pridružiš našoj posadi — reče Govornik — Da postaneš naš drugi Gurač.

Gurač se zamisli nad ovim objašnjenjem situacije. Govornik je uspijevao razabrati protivurječne osjećaje u Guračevim mislima. Nije bio načisto da li da prihvati ovo kao stvarno stanje stvari ili ne. Najzad Gurač zaključi da ipak nije poludio.

— Slušajte, momci — reče on. — Ne znam tko ste, niti kakav je smisao u svemu ovome. Jedino znam da moram van odavde. Na odmoru sam i ako se uskoro ne vratim, vojska će postati vrlo znatiželjna.

Govornik zatraži od Gurača da mu potanko objasni šta znači »vojska«, a onda to prenese Mislitelju. Mislitelj.

— Ovi Gurači poduzimaju međusobne okršaje — zaključi

— Ali zašto? — upita Govornik, pomislivši tužno kako ima temelja da se povjeruje u točnost Misliteljevih riječi; ovaj Gurač nije baš pokazao veliku volju za suradnjom.

— Volio bih pomoći da se izbavite, momci — reče Gurač — ali ne znam odakle vam misao da bih mogao gurati nešto ovoliko veliko. Bila bi potrebna čitava tenkovska divizija samo da vas pomaknemo.

— Odobravaš li ti ratove? — upita Govornik, potaknut Misliteljevom opaskom.

— Nitko ne voli ratove; bar ne oni koji ginu u njima.

— Pa zašto onda ratujete?

Gurač načini pokret organom za jedenje, koji uoči Oko i odmah o tome obavijesti Mislitelj a.

— Pa u pitanju je ubiti ili biti ubijen. Pa i vi, momci, znate šta je rat, zar ne?

— Mi ne ratujemo — reče Govornik.

— Baš ste sretni — uzvrati Gurač smrknuto. — Mi ratujemo. I to koliko ti duša hoće.

— Razumije se — reče Govornik. Sada je imao puno objašnjenje od Mislitelja. — Da li bi volio okončati ratove?

— Naravno da bih.

— Onda pođi s nama. Budi naš Gurač.

Gurač se pridiže i priđe jednom Akumulatoru. Sjeo je na njega i udvostručio krajeve svojih gornjih udova.

— Kako bih ja to, do vraga, mogao okončati ratove? — upita on. — Čak i kada bih otišao do glavešina i kazao im...

— Nećeš to morati da učiniš — reče Govornik. — Dovoljno je samo da pođeš s nama. Odguraj nas do baze. Galaksija će poslati tim za uspostavljanje kontakta i tako će vaši ratovi biti okončani.

— Hoće, vraga — uzvrati Gurač. —Nasukali ste se ovdje, a? Baš fino. Neće nikakva čudovišta osvojiti Zemlju.

Zbunjen, Govornik pokuša dokučiti značenje posljednjeg iskaza. Da

li je on možda kazao nešto pogrešno? Je li moguće da ga Gurač nije razumio?

— Mislio sam da želiš okončati ratove — reče Govornik.

— Sigurno da želim. Ali ne želim da nas nitko prisili na to. Ja nisam izdajnik. Ako treba, borit ću se.

— Nitko vas neće primoravati. Prestat ćete zato što više neće biti potrebe za borbom.

— Znate li vi zašto se mi borimo?

— Pa to je očigledno.

— Ma nemoj! E baš bih volio da čujem tvoje objašnjenje.

— Vi, Gurači, bili ste odvojeni od matice Galaksije — reče Govornik. — Odlikovali ste se vlastitom posebnošću, guranjem, ali niste imali ništa da gurate. Bili ste, zapravo, lišeni pravog posla. Igrali ste se stvarima... metalima, neživim predmetima... ali u tome niste nalazili pravo zadovoljstvo. Onemogućeni da se posvetite pravom zvanju, borili ste se međusobno iz pukog "nezadovoljstva".

— No, kad jednom budete našli svoje mjesto u sklopu galaktičke suradnje... a uvjeravam te da je to važno mjesto... vaše će borbe prestati. Zašto biste se borili, što predstavlja neprirodno zanimanje, kada možete da gurate? Isto tako, okončat će se vaša mehanička civilizacija, pošto ni ona više neće biti potrebna.

Gurač zavrte glavom na način koji je Govornik protumačio kao izraz zbunjenosti. Šta je to guranje?

Govornik mu objasni što je bolje umio. No, s obzirom na to da taj zadatak nije ulazio u njegovo područje rada, imao je samo opću predstavu o tome šta radi Gurač.

— Hoćeš da kažeš da je to ono što bi svaki zemljanin trebao raditi?

— Razumije se — reče Govornik. — To je vaša velika specijalnost.

Gurač je razmišljao nekoliko minuta.

— Mislim da vi tražite fizičara, metalista ili tako nešto. Nikada to ne bih mogao raditi. Ja sam arhitekt. Osim toga... pa, ovaj, teško je objasniti.

Ali Govornik je već dokučio Guračevu misao. Vidio je Guračevu ženku u njegovoj svijesti. Ne jednu: dvije, tri. Također je razabrao osjećaj usamljenosti, otuđenosti. Gurača su ispunjavale sumnje. Plašio se.

— Kada stignemo do Galaksije — reče Govornik, nadajući se da je na pravom putu — srest ćeš se s drugim Guračima. I ženskim. Svi vi Gurači nalikujete jedni na druge, tako da ćeš se sprijateljiti s njima. Što se tiče usamljenosti na Brodu, ona jednostavno ne postoji. Još ne shvaćaš šta je to suradnja. Nitko nije usamljen u okviru suradnje.

Gurač je i dalje razmišljao o tvrdnji da ima i drugih Gurača. Govornik nije mogao razumjeti zašto ga to toliko zbunjuje. Pa Galaksija je puna Gurača, Hranitelja, Govornika i mnogih drugih

vrsta, beskrajno umnoženih.

— Ne vjerujem da bilo tko može okončati sve ratove — reče Gurač. — Otkud mogu znati da ne lažeš?

Govornik se osjeti kao da je primio udarac u jezgru. Mislitelj je nesumnjivo imao pravo kada je kazao da Gurači neće biti skloni suradnji. Hoće li to biti kraj Govornikove karijere? Hoće li on i ostali članovi posade provesti ostatak života u svemiru zbog gluposti bulemente Gurača?

No, čak i pri pomisli na to, Govorniku je i dalje bilo žao tog Gurača. To mora da je strašno, pomisli on. Sumnjičav, nesiguran, nepovjerljiv prema svakome. Ako Gurači ne budu pronašli svoje mjesto u Galaksiji, oni će se međusobno istrijebiti. Dobro su već okasnili sa zauzimanjem mjesta u sklopu suradnje.

— Šta da učinim da te uvjerim? — upita Govornik.

U očajanju, on otvori sve vodove prema Guraču. Dopustio mu je da vidi dobroćudnu nabusitost Motora, nehajni humor Zidova; pokazao mu je pjesničke oglede Oka i Hraniteljevu samouvjerenu prijaznost. Otvorio je i vlastiti um i prikazao Guraču sliku svog matičnog svijeta, svoje porodice, drveta koje je namjeravao kupiti kad se vrati.

Slike su ispričale priču o svima njima, s različitih planeta; odlikovali su se različitim etikama, ali ih je spajala ista veza: galaktička suradnja.

Gurač je gledao u tišini.

Nakon izvjesnog vremena on zatrese glavom. Misao koja je pratila ovu kretnju bila je nesigurna, slaba — ali negativna.

Govornik reče Zidovima da se otvore. Oni to učiniše, a Gurač se zbunjeno upilji.

— Možeš otići — reče Govornik. — Samo prekini komunikacijsku vezu i slobodno pođi.

— A šta ćete vi učiniti?

— Krenut ćemo u potragu za novim planetom Gurača.

— Gdje? Na Mars? Veneru?

— Ne znamo. Preostaje nam jedino da se nadamo da postoji još neki u ovom području.

Gurač pogleda prema otvoru, a zatim ponovo usmjeri pažnju na posadu. Oklijevao je, a lice mu je iskrivila grimasa neodlučnosti.

— Je li istinito sve ono što ste mi pokazali? Nikakav odgovor nije bio potreban.

— U redu — reče Gurač iznenada. — Poći ću. Možda sam vražja budala, ali poći ću. Ako je točno ono što tvrdite, onda mora biti tako!

Govornik razabra agoniju Guračeve odluke i prekide mu vezu sa stvarnošću. Sada je vjerovao da je u snu, gdje su odluke lake i nevažne.

— Postoji samo jedna mala teškoća — reče Gurač s primjesom

histeričnosti u glasu. — Momci, vrag me odnio ako znam kako se gura. Kazali ste nešto o brzinama većim od svjetlosti? Pa ja čak ne mogu pretrčati ni pet kilometara za jedan sat.

— Razumije se da možeš gurati — umiri ga Govornik, nadajući se da je imao pravo. Znao je kakve su sposobnosti Gurača, premda, doduše, u ovom slučaju... — Samo ti pokušaj!

— Vrijedi — složi se Gurač. — Vjerojatno ću se tako probuditi iz svega ovoga.

Brod se pripremao za uzlijetanje, dok je Gurač razgovarao sam sa sobom.

— Baš smiješno — reče on. — Mislio sam da će mali izlet u prirodu biti baš zgodan način da provedem odmor, kad ono, samo noćne more!

Motor podiže Brod u zrak. Zidovi su bili zaptiveni, a Oko ih je vodilo s planeta.

— Nalazimo se sada u svemiru — reče Govornik. Osluškujući Gurača, nadao se da mu um nije otkazao. — Oko i Mislilac dat će pravac, ja ću to prenijeti tebi, a ti ćeš gurati.

— Potpuno ste ludi — promrmlja Gurač. — Mora da ste naišli na pogrešan planet. Hajde, košmari, raziđite se već jednom!

— Sada si u suradnji — reče Govornik očajno. — Evo ti pravac. Guraj!

Gurač za trenutak ništa nije učinio. Lagano je izranjao iz maštarije, shvaćajući da ne sanja, ipak. Osjetio je suradnju.

Oko Mislitelju, Mislitelj Govorniku, Govornik Guraču, a sve to suglasju sa Zidovima i ostalim elementima.

— Što je ovo? — upita Gurač. Iskusio je jedinstvo sa Brodom, veliku toplotu, bliskost koja se stječe jedino u suradnji.

On gurnu.

Ništa se nije dogodilo.

— Pokušaj ponovo — zamoli ga Govornik.

Gurač stade prebirati po vlastitom umu. Pronašao je dubok zdenac sumnje i straha. Zureći u njega, ugledao je svoje izmučeno lice.

Govornik mu ga osvijetli,.

Gurači su živjeli sa svojim sumnjama i strahovima stoljećima. Ubijali su se zbog sumnje, borili zbog straha.

Upravo se tu nalazio organ za guranje!

Čovjek-stručnjak, Gurač, potpuno se stopio s posadom, postao jedno s njom, pružio mentalne ruke oko ramena Mislitelja i Govornika.

Najednom, Brod sunu naprijed osmostrukom brzinom svjetlosti, nastavivši neprekidno da ubrzava.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

Dodatak

Zoran Živković: ROBERT SHECKLEY

Nije mali broj prijatelja naučne fantastike koji su uvjerenja da je pravi narativni medij tog žanra kratka priča. Razumije se, oni po pravilu nisu protiv SF-romana (naročito ako su umješno napisani), ali smatraju da potpunu efektnost naučna fantastika doseže prvenstveno na kratkom pripovjedačkom prostoru. U takvoj orijentaciji nije teško razabrati određene recidive iz razdoblja prije pedesetih godina, kad su se djela SF-žanra štampala gotovo isključivo u časopisima. Načela časopisnog objavljivanja favorizirala su razmjerno kratke priče, odnosno — u najgorem slučaju — novele, a tome su se na određen način morali podrediti i romani koji su bili objavljivani u nastavcima: svaka epizoda, naime, trebalo je da predstavlja relativno samostalnu i zasebnu cjelinu, kako bi se mogla čitati i kao priča, odnosno novela. Također se događalo — treba se sjetiti samo Simasova Grada ili Blishovih Zvjezdanih spora — da pojedine priče u prvo vrijeme uopće ne budu zamišljene kao dijelovi buduće romanske cjeline već da to postanu kasnije; isto tako nije bila rijetkost (a to vrijedi i danas) da neki znameniti romani izrastu iz uspjelih priča.

Sve te okolnosti nalagale su gotovo nepisano pravilo da se autor naučne fantastike najprije morao dokazati kao pisac kratke priče, pa tek onda da prijeđe na veće (i unosnije) pripovjedačke oblike, među kojima je nesumnjivo najpopularniji roman. Ima, međutim, i takvih autora koji su tokom cijele spisateljske karijere ostajali privrženi kratkim narativnim formama, zadržavši tako prisnu vezu sa svojevrsnim »korijenima« moderne

naučne fantastike. Nesumnjivo je najpoznatije ime među njima Ray Bradbury, čije su gotovo sve objavljene knjige zbirke priča. No dok oko Bradburyjeve žanrovske pripadnosti još mogu postojati neke nedoumice, postoji drugi — američki — SF- autor za kojega nema nikakve sumnje da je pisao (i još piše, premda u manjem opsegu) »čistu« naučnu fantastiku i koji će u historiji tog žanra ostati zabilježen prvenstveno kao pisac prvorazredne SF-priče, u čijoj će sjenci (pomalo nezasluženo) ostati njegovi romanski pokušaji. Ime tog autora ie Robert Sheckley.

Koje su to vrline Sheckleyjeva pripovjedačkog prosedea koje čine

njegove priče tako izuzetnima? Već smo spomenuli da američki autor piše prozu za koju bi se uvjetno moglo reći da predstavlja »čistu« naučnu fantastiku. Što se podrazumijeva pod tim prilično neodređenim terminom? Prije svega činjenica da u površinskom sloju Shackleyjeva proza sadrži sve »elemente prepoznavanja« žanra; po pravilu, tu je čovjekova svemirska dimenzija, kroz koju se prelamaju neka od takozvanih »krajnjih pitanja«. Izvanredno ilustrativan primjer u tom smislu je priča »Pitaj što ti drago« (»Ask a Foolish Question«). izvorno objavljena 1955. godine u zbirci Građanin u svemiru (Citizen in Space), u kojoj je riječ o tragičnoj nesposobnosti mnogih kozmičkih vrsta da doznaju odgovore na sve fundamentalne zagonetke inteligentnog uma od jednog robota-sveznalice samo zato što ne umiju postavljati »primjerena« pitanja.

Dalje, svjetovi koje zamislio Sheckley po pravilu su nastanjeni suvislo predočenim neljudskim bićima; glavna prozna kvaliteta Sheckleyjevih tekstova je to što su bez izuzetka lišeni svih čovjekolikih natruha, po čemu se djela tog pisca bitno razdvajaju od obrazaca »space-opere«, koji također ne oklijevaju da operiraju »krajnjim pitanjima« i raznorodnim bićima. Valjan primjer umješne karakterizacije izvanzemaljaca koja postaje izuzetno funkcionalna u sklopu pripovjedačke strukture, nalazimo u priči »Stručnjak« (»Specialist«) iz prve objavljene Sheckleyjeve knjige Nedirnuto ljudskim rukama (Untouched by Human Hands) — priču objavljujemo u ovom broju Siriusa. Posrijedi je zamisao o »živom« svemirskom brodu, sazdanom od različitih stvorenja (»Zidova«. »Motora«, »Mislitelja«. »Hranitelja«, »Govornika«), koja. vođena načelom Suradnje, djeluje kao svojevrsni »geštalt« organizam, ali na galaktičkom nivou. Novost u odnosu prema tradicionalnoj naučnoj fantastici koju Sheckley uvodi u ovu priču ogleda se u tome da svrstavanje Čovjeka u takvu simbiozu kozmičkog reda veličine ne nalaže svođenje njenih članova na antropomorfne aršine, već upravo prekrajanje antropomorfnih aršina, kako bi Čovjek postao saobrazan novim, neljudskim parametrima koji mu se nameću , potez koji je nezamisliv u klasičnoj »space-operi«.

U zaleđu pomenutih površinskih odrednica Sheckley po pravilu gradi neku paraboličnu konstrukciju, a to njegovu prozu čini složenom i nelinearnom. Taj dubinski pripovjedački sloj postoji i u dvije spomenute priče. U prvoj, iza grotesknih i nemuštih nastojanja različitih svemirskih vrsta da iz robota-sveznalice izvuku odgovore na »krajnja pitanja«, stoji zapravo metafora o čovjekovu nestrpljenju da ponesen poletom naučne revolucije

čiji smo suvremenici, otkrije neki prečac kroz dimenzije znanja i tako »preko reda« dođe do nekakvih »konačnih istina«. Priča »Stručnjak« govori u osnovi o istoj temi, ali kroz prizmu čovjekova

neuviđanja svoje osnovne kozmičke svrsishodnosti, sjajno simbolizirane u neobičnoj funkciji »Gurača« nadsvjetlosnog svemirskog broda.

Robert Sheckley rođen ie 1928. godine u New Yorku. gdje se i školovao, a prva iskustva o naučnoj fantastici stekao je iz časopisa koji su bili popularni četrdesetih godina, premda se u njegovoj prozi teško mogu razabrati utjecaji tada vodećih autora. Počeo je pisati nakon povratka iz korejskog rata, a prvu priču »Završno ispitivanje« (»Final Examination*) objavio je 1952. godine u časopisu Imagination.

Sheckleyjev SF-opus uvjetno bi se mogao podijeliti u tri razdoblja, od kojih svako obuhvaća približno po deset godina. Mnogi smatraju da je najznačajnije razdoblje njegova stvaralaštva ono iz pedesetih godina, kad objavljuje prvenstveno priče, odredivši već u prvima nadasve samosvojan indentit. U prvoj zbirci, Nedirnuto ljudskom rukom, objavljenoj 1954. godine, nalaze se gotovo svi pripovjedački obrasci kojima će se Sheckley poslije služiti. Kad se kaže da je ta knjiga bila veoma zapažena kod čitalaca i kritike i da je u kasnijim danima najčešće bila ponovo štampana, onda tu okolnost valja dodatno prosuditi u svjetlosti dviju činjenica: autoru je u to vrijeme bilo samo dvadeset šest godina, a upravo je prva polovina šestog decenija ostala zabilježena po izuzetnoj mnogobrojnosti izvrsnih paradigmatičnih djela cijele plejade autora, istinskih začetnika moderne naučne fantastike koji su se u pustolovinu s tim žanrom upustili čitav decenij prije Sheckleyja.

— U vezi sa zbirkom Nedirnuto ljudskom rukom zanimljivo je napomenuti da se u njoj nalazi i priča »Sedma žrtva« (»Seventh Victim«), po čijim je motivima 1965. godine snimljen izvrstan naučnofantastični film Deseta žrtva; na tim je temeljima Sheckley sazdao i roman Deseta žrtva (The Tenthh Victim), objavljen 1966. godine.

Značajnije zbirke iz prvog razdoblja Sheckleyjeva stvaralaštva nesumnjivo su i Građanin u svemiru (Citizen in Space, 1955). Hodočašće do Zemlje (Pilgrimage to Earth, 1957). Oznaka: neograničeno (Notions: Unlimited, 1960). Skladište beskraja (Store of Infinity, 1960) i Svemirske krhotine (Shards of Space, 1962). Sve su to. gotovo bez izuzetka, valjano sastavljena i probrana djela, u kojima autor okuplja samo svoja najbolja ostvarenja prethodno objavljena u različitim SF časopisima. Sasvim se osnovano može ustvrditi da Sheckley na kraju spomenutog razdoblja već uvelike raspolaže osobnim stilom i krajnje samosvojnim viđenjem naučne fantastike i to mu osigurava ravnopravno mjesto među nešto starijim i znamenitijim suvremenicima, a odvaja ga od mnoštva drugorazrednih podražavalaca. koji nikada nisu stekli svoj autorski identitet.

Druga faza Sheckleyjeva stvaralaštva, uglavnom u šezdesetim

godinama. donosi svojevrsno prebacivanje težišta s priča na romane. Glavna karakteristika njegovih romanesknih djela je određena satirička obojenost. To se može zapaziti već u prvom Sheckleyjevu romanu Isporučena besmrtnost (Immortality Delivered), izvorno objavljenom 1958. godine, u kojem je riječ o oživljavanju glavnog junaka sto pedeset godina nakon njegove pogibije u prometnoj nesreći;

postavivši ga u kontekst bitno izmijenjene Amerike, kojom vladaju najneobičnije parapsihološke pojave, autor iz tog sučeljavanja dvaju različitih svjetova izvlači neosporno zanimljive satiričke prizvuke. Slične tonove susrećemo i u romanu Statusna civilizacija (The Status Civilization) iz 1960. godine, u kojem se poprište satiričke radnje premješta sa Zemlje na planet-zatvor.

Roman Putovanje iza sutrašnjice (The Journey Beyond Tomorrow), objavljen 1963, predstavlja svojevrsnu naučnofantastičnu verziju Voltaireova Candidea, a pri tome je težište ponovo na ravni satire, baš kao i u knjizi Trampa umova (Mind-swap) iz 1966. u kojoj ie riječ o razmjeni umova između jednog Zemljanina i jednog Marsovca putem novinskih oglasa. To Sheckley izvrsno koristi za izvanredno duhovite, ironične zahvate. Groteskni svjetovi javljaju se i u djelu Dimenzija čudesa (Dimension of Miracles) iz 1968. godine, u kojem autor šalje svog junaka u pustolovine širom jedne izobličene galaksije.

Iako se, zahvaljujući dosljednoj satiričkoj intonaciji, i Sheckleyjevi romani odlikuju neospornom samosvojnošću. oni ipak — po mišljenju većine kritičara — donekle zaostaju za pričama iz prethodnog razdoblja. Da je on u osnovi ipak pripovjedač kratkih proznih cjelina, najbolje svjedoči to što su mu svi romani pretežno fragmentarnog karaktera, kao da su sazdani iz zasebnih epizoda, koje se ponekad lakše, a ponekad teže uklapaju u strukturu romana.

Treća faza Sheckleyjeva stvaralaštva odlikuje se prije svega stanovitom osekom u odnosu na prijašnju plodnost, kao i svojevrsnim distanciranjem u odnosu na SF-žanr — on više ne piše »čistu« naučnu fantastiku, koja mu je odlikovala prvi dio opu sa, već milje tog žanra koristi uglavnom kao opće okvire zbivanja,

koja se sada kreću prvenstveno u metaforičkim, paraboličnim prostorima. Dobar primjer za to je roman Opcije (Options) iz 1975. godine, koji gotovo potpuno zaranja u područja Čistog fantastičkog kazivanja.

No čak i ako se pokaže da ta nova Shecklevjeva orijentacija nije samo privremena već stalna, to nipošto neće ugroziti njegovo zavrijeđeno mjesto u

hijerarhiji SF-žanra, koje je stekao u prvom redu velikim majstorstvom u domeni kratke priče i novele, gdje je napisao veći broj paradigmatičnih djela. Iako možda nije tako popularan kao Bradbury,

taj američki fantast ostat će kod mnogih prijatelja naučne fantastike upamćen kao pravo otkriće po elementu koji danas postaje sve rjeđi — elementu istinske žanrovske »čistoće«.

KENTAUR

JEDINA JUGOSLAVENSKA BIBLIOTEKA NAUČNOFANTASTICNIH ROMANA

Prosveta, OOUR Izdavački zavod Jugoslavija

U godišnjem kolu od osam knjiga KENTAUR donosi najbolja ostvarenja svetske naučne fantastike. Do sada su objavljena sledeća dela:

1. Ričard Metison: »Ja sam legenda«, 2. Rene Baržavel: »Neoprezni putnik«, 3. Filip Hoze Farmer: »Ljubavnici«, 4. Rej Bredberi: »Tetovirani čovek«, 5. Volter Tevis: »Čovek koji je pao na Zemlju«, 6. Roberto Vaka: »Smrt megalopolisa«, 7. Kobo Abe: »Četvrto meduledeno doba«, 8. Anatolij i Boris Strugacki: »Golać na urvini«, 9. Džordž Orvel: »1984.«, 10. Oldos Haksli: »Vrli novi svet«, 11. Mišel 2eri: »Neodređeno vreme«, 12. Anatolij i Boris Strugacki: »Teško je biti bog«, 13. Filip Dick: »Čovek u visokom dvorcu«, 14. Pol Anderson: »Čuvari vremena«, 15. Erih Koš: »Sneg i led«, 16. Džon Vindhem: »Dan Trifida«, 17. Kliford Simak: »Grad«, 18. Teodor Sterdžen: »Više nego ljudski«, 19. Džon Kristofer: »Smrt trave«, 20. Fred Hoil i Džon Eliot: »A kao Andromeda« , 21. Isak Asimov: »Ja, robot«, 22. Stanislav Lem: »Nepobedivi«, 23. Artur Klark: »Kraj detinjstva«, 24. Dž. Balard: »Potopljeni svet«, 25. Frederik Pol i Siril Kornblut: »Reklamokratija«, 26. Džejms Bliš: »Zvezdane spore«, 27. Olga Larionova: »Leopard sa Kilimandžara«, 28. Stanislav Lem: »Glas gospodara«, 29. Tomas Diš: »Logor koncentracije«, 30. Filip Kirval: »Čovek naopako«, 31. Robert Hajnlajn: »Metusalemova deca«, 32. Ursula Legvin: »Leva ruka tame«, 33. Jevgenij Zamjatin: »Mi«, 34. Kurt Vonegat: »Kolevka za macu«

U redovnom kolu KENTAURA za 1980. godinu biće objavljeno stedecih osam SF romana:

53. Ursula Legvin: »Svet se kaže šuma«, 54. Artur Klark: »Rajski vodoskoci«, 55. Ivan Ivanji: »Na kraju ostaje reč«, 56. Lari Niven: »Prsten«, 57. Karl Ameri: »Kraljevski projekat«, 58. Žerar Klajn: »Gospodari rata«, 59. Sam Lundval: »Nije vreme za heroje«, 60. Rodžer Zelazni: »Gospodar svetlosti«

Osim izdanja iz redovnog kola. KENTAUR je počeo svake godine da objavljuje i specijalno kolo od šest knjiga pod nazivom »Izbor iz

opusa velikih majstora žanra«. Posebno vam skrećemo pažnju na ovu jedinstvenu biblioteku — iz dva razloga: prvo, pruža vam se izuzetna prilika da na jednom mestu nađete sabrana najbolja SF ostvarenja vaših ljubimaca, koji su svojim opusom veoma zadužili naučno-fantastični žanr; drugo, popularnost ovih kompleta već je uveliko doživela potvrdu kod čitalaca-ljubitelja naučne fantastike, o čemu najbolje svedoče podaci da su Asimovljeva dela bezmalo rasprodata, da se od Klarkovih više ne može nabaviti ni jedan primerak, kao i da vlada nezapamćeno interesovanje za sekstalogiju Frenka Herberta »Peščana planeta«, koja postaje pravi bestseler. Ali odbacite svaku bojazan da ćete ostati bez svojih primeraka ovih izuzetno traženih SF knjiga. Dovoljno je samo da popunite ovu narudžbenicu — i ostalo je briga KENTAURA. Tačno je, doduše, da Klarkovog kompleta više nema, da je Asimovljen na samom izmaku, kao i da će to po svoj prilici uskoro biti sa Herbertovim, iako se tek nedavno pojavio iz štampe — ali mi vas i dalje pozivamo da ih naručujete, iz prostog razloga što ćemo, onog časa kada sakupimo određen minimalan broj vaših narudžbenica, odmah prirediti drugo izdanje onih kompleta koji su rasprodati. U pogledu naručivanja kompleta uvodimo jednu novinu, koju su pravi ljubitelji naučne fantastike već uveliko prećutno usvojili: reč je, naime, o tome da predviđamo naručivanje samo celih kompleta, a ne pojedinačnih dela iz njih. Stvar je u tome što se rasparčavanjem gubi smisao kompleta, kao koncentracije najboljih ostvarenja datog autora, koja treba da celovito predoče njegov SF opus. Osim toga, rasparčavanje u slučaju Herbertove serije »Peščana planeta« nema smisla iz jednostavnog razloga što su posredi romani koji se organski nastavljaju jedan na drugi. Konačno, pre no što damo popis objavljenih dela u ediciji »Izbor iz opusa velikih majstora žanra«, koristimo priliku da vas obavestimo da za sam početak 1981. godine imamo u planu objavljivanje kompleta od šest romana Herberta Džordža Velsa, velikog rodonačelnika moderne naučne fantastike — objavljivanje za koje smo uvereni da će predstavljati pravi praznik za sve poklonike SF žanra. I za Velsove romane već sada možete slati narudžbenice, što je najpouzdaniji način da dođete do svojih primeraka knjiga.

I) Isak Asimov III) Frenk Herbert
35. »Zadužbina« 47. »Arakis«
36. »Zadužbina i carstvo« 48. »Muad' Dib«
37. »Druga zadužbina« 49. »Prorok«
38. »Pod čeličnim nebom« 50. »Mesija«
39. »Golo sunce« 51. »Deca Arakisa (I) «
40. »Kraj večnosti« 52. »Deca Arakisa (II) «
II) Artur Klark IV) Herbert Džordž Vels
41. »Grad i zvezde« 61. »Vremepolov (I druge priče) «

42. »S druge strane neba« 62. »Prvi ljudi na Mesecu«
43. »Izgubljeni svetovi 2001.« 63. »Ostrvo doktora Moroa«
44. »Svetlost zemaljska« 64. »Rat u vazduhu«
45. »Sastanak sa Ramom« 65. »Hram bogova«
46. »Matica Zemlja« 66. »U danima komete«

Napominjemo na kraju da cene navedenih knjiga nisu jednoobrazne, već da se razlikuju u zavisnosti od godine izdanja — u rasponu od 80 do 150 dinara. Tačan iznos biće zaračunat prilikom slanja računa koji ćete dobiti sa knjigama (pouzeće). Na sve knjige kupljene ovom narudžbenicom čitaoci uživaju 5% popusta.

Ljubitelji znanstvene fantastike, čitatelji SIRIUSA

Serija koju smo pokrenuli od početka ove godine, »Dvanaest veličanstvenih«, posvećena esejima o najvećim svjetskim autorima naučne fantastike, doživjela je među vama veliku popularnost. U redakciju Siriusa svakodnevno stižu pisma u kojima se hvali kako sama zamisao da se poduzme objavljivanje ovakvog ciklusa, tako i kvaliteta i obaviještenost tekstova. Zbog svega toga redakcija Siriusa i uredništvo Kentaura odlučili su da vam prirede iznenađenje, za koje smo uvjereni da će vam se svidjeti. Ove dvije vodeće jugoslavenske edicije za naučnu fantastiku pripremaju zajedničko izdanje — knjigu SAVREMENICI BUDUĆNOSTI — kojim će biti obuhvaćeni svi eseji magistra Zorana Živkovića iz ciklusa »Dvanaest veličanstvenih«, dopunjeni tekstom o domaćem SF-bardu Zvonimiru Furtingeru, kao i reprezentativne priče, karakteristične za opuse velikih majstora žanra. Bit će to jedinstvena knjiga te vrste u Jugoslaviji, koju će nesumnjivo pozdraviti svaki pravi ljubitelj naučne fantastike. Planirano je da knjiga izađe iz štampe do 1- IV 1981. godine, a mi vas već sada pozivamo da osigurate svoj primjerak. To možete učiniti na dva načina: pretplatom i narudžbenicom. Ukoliko se opredijelite za preplatu, onda uživate specijalan popust, tako da ćete knjigu SAVREMENICI BUDUĆNOSTI dobiti za svega 200 dinara, koje možete uplatiti u četiri rate od po 50 dinara. Oni koji odluče da knjigu nabave putem narudžbenice, dobit će je pouzećem, a to znači da će prilikom primitka knjige poštom platiti njenu maloprodajnu cijenu od 250 dinara. Pozivamo vas da što prije osigurate svoj primjerak na jedan od ova dva načina, jer će knjiga biti štampana u ograničenoj nakladi, a očekujemo veliko zanimanje vas, čitatelja.